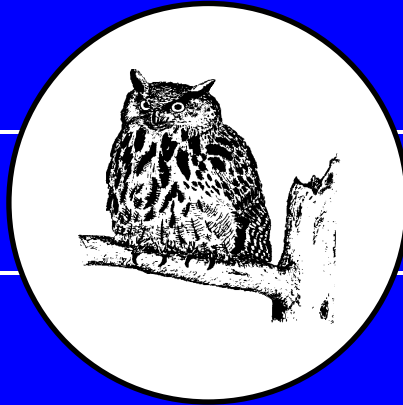

HUJON

Nr. 1 – 2021

Årgang 47

Norsk Ornitologisk Forening
Avdeling Oppland – Fylkets fuglevernforening

Nesten potten full med andearter i 2020

Av Per Åge Skålerud

Året 2020 skulle bli et godt år på mange måter for meg som ornitolog, og funn av mange godbiter hva fugl angår. Når man er mye ute i felt, lever alltid drømmen om det helt store. – Det helt store er imidlertid ikke det enkleste her i innlandet. Innlandet må nok regnes som en bakevje hva sjeldenheter og hyppigheten av dem angår. – Men man må alltid leve i trua at det meste kan være relativt også her.

2020 var for meg mitt beste år, når det gjaldt å finne antall andearter, selv om det nødvendigvis ikke betyr de «helt» store sjeldenhetene.

Jeg klarte ved egenhjelp å finne 19 av våre andearter dette året. Ender er flotte fugler, og våren er en flott tid, hvor alle endene kommer trekkende i store flokker innover landet vårt. Hannfuglene er som et malerskrin, som løfter opp sinnet etter en lang vinter med lengsel til vår.

Den vakreste av alle vil nok de aller fleste si er; mandarinanda. Den kommer opprinnelig fra Kina, men rømte fugler fra parker hekker i enkelte land. Her til lands blir den regnet som egen art. Det er ikke ofte man kommer over dette fargekartet av en fugl. Men i år var jeg heldig og fikk se den på forholdsvis nært hold ved Flubergbrua. Det var riktignok min kone Gundega som oppdaget den først, da jeg speidet lenger utover. Det er helst om våren den dukker opp, og stort sett kun en hannfugl.

De vanligste artene som; **stokkand, krikkand, brunnakke, toppand, brunnakke, laksand, siland** og **stjertand** glir på plass av seg selv i loggboka. Men alle de andre må man ha mer hell med – være på rett sted til rett tid er det noe som heter. Men om ikke fuglen heller er der, blir det likevel vanskelig. Dette gjelder arter som; **knekkand, skjeand, snadderand, taffeland, lappfiskand, gravand** og ikke minst **mandarinanda**.

Fjellendene kan også by på utfordringer, og da tenker jeg på; **svartand, sjøorre, havelle** og **bergand**. Ikke hvert år jeg klarer alle de. Svartanda er nok den enkleste, men dog, jeg har misset den enkelte år og. – Senest i 2019.

For å ta fjellendene først. - **Svartanda** observerte jeg både ved Svennesvollene og i Dokkadeltaet. **Sjøorre** så jeg kun en gang som førsteobservatør, og det var utenfor Rostavika, hvor 7 individer ble loggført ute i Randsfjorden. **Havella** holdt meg på pinebenken helt til nærmere 20. oktober. Den hadde jeg litt flaks med, da jeg fikk se den dykkende helt inntil land ovenfor fugletårnet i Dokkadeltaet. Den kom sent, men godt. **Bergand** ble også loggført i Dokkadeltaet med 5 individer den 23. mai, og 8 individer 25. mai. **Lappfiskand** går det år og dag mellom hver gang man ser, og jeg har kun sett hunnfugler i Oppland. Det ble også en hunnfugl som åpenbarte seg inne i Rostadavika; som ligger mellom Flubergbrua og selve Dokkadeltaet. Datoen for denne var den 1. mai. **Skjeand** fikk jeg tidlig, da jeg kom over en hannfugl helt sør i Jarenvannet den 26. mars. Var også førstemann til å bokføre en skjeand hanne ved Svennesvollene den 10. april. **Knekkand** fikk jeg i Dokkadeltaet med et par i perioden 3 – 5. mai. **Snadderand** noterte jeg totalt 3 individer av i år. Jeg hadde den både i Blilivika på Einafjorden og i Dokkadeltaet. **Mandarinanda** fikk jeg ved Flubergbrua den 17. april, og den ble gjenfunnet den 19. april. Mitt 3. funn av denne fargeklatten. **Gravand** kan også by på problemer, men 2 individer ble sett den 1. mai i Dokkadeltaet. Da har vi kommet til den 19. arten, og en av de jeg finner sjeldnest. Det var igjen Dokkadeltaet som var stedet, hvor en **taffeland** hanne åpenbarte seg ut for fugletårnet den 19. april. Det var hele ti år siden jeg klarte å finne min forrige taffeland, og der igjen var det ytterligere ti år siden sist. Så i år falt det meste på plass! Skulle gjerne hatt den 20. arten også, og gudene skal vite hvor mange krikker jeg har kikket over, både en og to ganger. Brunnakkene kikker jeg også over, for en gang blir det vel min tur til å finne Amerikablesanda. Det nærmeste jeg kom 20 arter, var en krysning av stokkand og stjertand jeg kom over ved Sveastranda den 10. april. Så trolig samme individ ved Paradisvika ved Svennesvollene i perioden; 12 – 18. mai. Jeg klarte egentlig alle artene man kan forvente å se i Oppland, men selvsagt kunne amerikakrikkand, ringand og ærfugl ha dukket opp. De to sistnevnte er meget sjeldne i vårt distrikt. Men om noen ønsker å tangere 19. arter, eller prøve på en ny rekord på 20, så lykke til.

Avslutter med to bilder av den ene snadderanda jeg bokførte i 2020.

HUJON

Medlemsblad for Norsk Ornitologisk Forening avdeling Oppland – nr. 1 - 2021

Redaktør: Per Åge Skålerud, Fluberg, Tlf: 474 62 724, E-post: fugleper@online.no

Hujonmedarbeider: Jon Opheim, Øyer, Tlf.905 03 706, jnopheim@gmail.com

MEDLEMSKAP:

Medlemskap i NOF: 150,- Tillegg for NOF avd. Oppland: 100,-

Familiemedlemskap: 100,- uansett antall. Juniormedlem (under 18 år): 50 % rabatt.

Innmelding og betaling av kontingent skjer til NOF sentralt, se adresser nedenfor. Etter innmelding vil du motta giro fra dem.

Foreningens adresse: NOF avd. Oppland, postboks 87, 2601 Lillehammer

E-post: nof.oppland@gmail.com, **Bankkonto-nr.:** 2085.29.13437, **Organisasjons nr.:** 898810682

STYRET:

Leder: Jon Opheim, Øyer, Tlf: 905 03 706, jnopheim@gmail.com

Nestleder: Geir Høitomt, Dokka, Tlf: 992 49 948, geir@kistefos-skog.no

Sekretær: Annbjørn Backer, Fåvang, Tlf: 908 93 631, anbacker@gmail.com

Kasserer: Anne Gri Henriksen, Gran , Tlf: 906 66 516, annegri.henriksen@gmail.com

Styremedlem: Bjørn Harald Larsen, Eina, Tlf: 977 49 350, larsen@mfu.no

Styremedlem: Per Bådshaug, Lom. Tlf: 900 62 294, per.baadshaug@hotmail.no

Varamedlem: Ragnar Ødegård, Lillehammer, Tlf: 414 29 050, ragg56@gmail.com

Varamedlem: Margaret M Eggen, Lillehammer, Tlf: 478 77 905, olaeggen@bbnett.no

Sel, og Ottadalen lokallag:

Leder: Atle Kjærvik, Vågå, Tlf: 901 93 275, kjatles51@gmail.com

Valdres lokallag:

Leder: Trond Øigarden, Aurdal, Tlf. 950 77 558, trndoi@online.no

Hadeland lokallag:

Leder: : Anne Gri Henriksen, Gran , Tlf: 906 66 516, annegri.henriksen@gmail.com

Gjøvik, Toten & Land lokallag:

Leder: Stein Roger Nybakke, Reinsvoll, Tlf. 901 92 548, srny@online.no

Trykk: Dale-Gudbrands Trykkeri AS , **Opplag:** 380 eks.

LRSK: Jon Opheim og **Strektegninger ved:** Trond Haugskott

Fylkeslaget hører inn under: **Norsk Ornitologisk Forening**, Sandgata 30B, 7012 TRONDHEIM,
Tlf: 738 41 640, E-post: nof@birdlife.no

Nyttige internettadresser: www.artsobservasjoner.no/fugler og www.birdlife.no

Hjemmesiden til NOF Oppland: www.oppland-ornitologene.org

Innhold:

Hujon nr. 1 – 2021

«Nesten potten full med andearter i år 2020»	2
Info for NOF – avd. Oppland	4
Innholdsfortegnelse	5
Lederen	6
Fugler i pleie – hva er lov og hva er ønskelig?	8
Sanglerkeprosjektet i NOF Hadeland	10
Medlemsmøte på Hadeland – «ugler»	18
Alpine dykkender i Oppland	22
Åkerrikse i Oppland i 2020	38
Hubro i Oppland i 2020	40
Kongeørn i Oppland i 2020	42
Kartlegging av lerkefalk i Oppland året 2020	45
Kartlegging av lappspurv i Oppland i 2020	50
«Siste nytt»	58
«Skrivestafett» av Margaret M. Eggen	72

Foto fremside: **Lomvi** ved: Theodor Åslund Dahlby

Foto bakside: **Fjellvåk** ved: Laila Steinfinsbø

Lederens spalte

Av Jon Opheim

Godt Nyttår!

På denne tida av året er det naturlig å rette blikket litt bakover og framover i tid. Vi skriver årsrapporter og lager planer for framtida, men kanskje ikke helt som før. Mye har blitt annerledes i løpet av det siste året, og utryggheten for framtida preger samfunnet. Noe ser det ut til å bli en vaksine imot, mens mange av de verdiene vi er opptatt av får sparsomt med hjelpetiltak.

Det er dessverre mange sykdomstegn på den naturen vi alle er avhengige av. Den er utsatt for press fra alle kanter – og det er ingen av oss som greier å forstå alle sammenhengene. Vi bare registrerer at det er noe grunnleggende galt. Arter og biologisk mangfold forsvinner i rekordtempo. Jeg er spent på den nye *rødlista* som vil komme i løpet av 2021. Med et lite gløtt mot våre naboland, som nylig har revidert sine lister, har jeg mistanke om at vi også her til lands får se noen av våre «vanlige» arter oppført i en eller annen rødlistekategori.

Opp gjennom årene har vi bidratt med mye grunnlagsmateriale til dette viktige rødlistearbeidet. Senest i 2020 publiserte vi en rapport som går på bestandsovervåking av bergand, svartand, sjøorre og havelle. Tidligere Oppland fylke - med sin fjellnatur - har et stort forvaltningsansvar for disse andeartene, som oftest går under fellesnavnet «alpine» ender. Dessverre viser våre registreringer en negativ bestandsutvikling for de fleste av disse.

Som jeg tidligere har vært inne på er registreringsarbeid noe av det viktigste vi - som forening - kan engasjere oss i. Når utbyggingsinteresser truer naturverdier er dokumentasjon vårt sterkeste kort. I en «betent» sak, som vi heldigvis har fått lagt bak oss i året som gikk, fikk vi riktignok et nytt samfunnsvåpen rettet mot oss – «fake news». Noen ville ha det til at våre fakta om fuglelivet var usanne.

Slike utfordringer kan vi sikkert få flere av, uten at vi skal miste fokus av den grunn. Men dokumentasjon er alltid viktig – så ta gjerne bilder når du registrerer dine funn.

Vi står foran en ny feltsesong med mange interessante oppgaver. Her vil jeg spesielt trekke fram et prosjekt som NOF Hadeland lokallag v/Ole Bosse nylig har dratt i gang på Hadeland: «Sanglerke i kulturlandskapet». Ved å sette av såkalte «lerkeruter» i åkeren kan vi bedre hekkevilkårene for sanglerke.

Forøvrig vil vi for 2021 søke om viltfondsmidler til en ny registrering av hekkende rødlistearter i rike vannmiljøer, dvs. 5 år etter forrige kartlegging. Dette gjelder makrellterne, hettemåke, sothøne, sivhøne og toppdykker. Videre ønsker vi en ny kartleggingsrunde på fjellmyrløper, hvor forrige statusrapport er 20 år gammel. Vi legger også opp til en inventering av noen av våre sjeldne vaderarter i høyfjellet, i første rekke myrsnipe og svømmesnipe. Her vil det bli valgt ut ca. 10 lokaliteter, hvor vi har et bra referansemateriale fra tidligere år.

Ellers går vi trolig mot et bra smågnagerår. Kanskje blir det en del ugler å høre i skogen om en måned eller to. Vi har også prosjekter her - på kattugle og perleugle spesielt – her med Even Dehli som primus motor.

Til sammen er dette prosjekter som favner over hele fylket, men som dere skjønner er vi avhengig av en god oppslutning blant våre medlemmer. Her ligger det mange fine naturopplevelser og venter! Og til slutt: Ikke glem Hagefugltellingen 30. – 31.01.

Jordugle – Foto ved Gundega Skålerud

Fugler i pleie – hva er lov og hva er ønskelig?

Av Martin Eggen, naturvernrådgiver i NOF

Dyrevelferdsloven pålegger en hjelpeplikt overfor fugler som er skadet eller hjelpeløse. Men tar du vare på en skadet fugl følger det også plikter og regler. Et offentlig hjelpeapparat mangler i Norge, noe som setter både skadde fugler og de som finner dem i en utfordrende situasjon.

Fugler finnes nesten over alt, og flere arter har høy naturlig dødelighet. Ikke alle fugler klarer seg, og oftest er dødeligheten høy det første året. NOF har tidligere advart mot å ta med seg fugleunger hjem, da foreldrene som oftest er i nærheten og er de som kan gi fugleungene den nødvendige maten, pleien og beskyttelsen små unger trenger.

I den moderne verden er fuglene utsatt for mange ekstra farer som mennesket er skyld i. Vinduer fører til en brå død for millioner av fugler verden over. Katter skader og dreper også et høyt antall fugler. Andre igjen blir påkjørt. Da er det fint å kunne hjelpe og lindre.

Dyrevelferdsloven pålegger deg å hjelpe

Dyrevelferdsloven inneholder en hjelpeplikt (§ 4), der det står: Enhver som påtreffer et dyr som åpenbart er sykt, skadet eller hjelpeløst, skal så langt mulig hjelpe dyret. Leser man videre i samme lov gjøres det klart at dersom det er åpenbart at dyret ikke kan leve eller bli friskt, kan den som påtreffer dyret avlive dette med det samme.

Finner man en skadet fugl, vil mange ta den inn for å gi den hjelp. § 6 handler om kompetanse og ansvar: Dyreholder skal sørge for at dyr blir ivaretatt av tilstrekkelig og faglig kompetent personell. Andre skal ha nødvendig kompetanse til den aktiviteten de utfører. Foresatt skal ikke la barn under 16 år ha et selvstendig ansvar for dyr. Dyreholder skal ikke overlate dyr til personer som det er grunn til å tro ikke kan eller vil behandle dyret forsvarlig.

Viltloven og viltforskriften – når fugler tas inn for rehabilitering

Det er et generelt forbud mot å holde vilt i fangenskap, jf. § 7 i viltloven: Ingen skal holde vilt i fangenskap med mindre annet følger av lov eller vedtak med hjemmel i lov.

Viltforskriften, som tredde i kraft 1. april 2020, sier noe om når det er lov å holde fugler i fangenskap for å rehabilitere og hjelpe. § 2-10 handler om ivaretagelse av vilt for rehabilitering. Her står det: Enhver som treffer på vilt som åpenbart er sykt, skadet eller hjelpeløst, skal så langt som mulig hjelpe dyret på stedet i samsvar med bestemmelsene om hjelpeplikt i dyrevelferdsloven. Videre: Sykt eller skadd vilt kan ivaretas for rehabilitering, dersom viltet i løpet av kort tid kan tilbakeføres til sitt naturlige miljø. Ivaretagelsen skal skje i samråd med veterinær. Det står også at Mattilsynet skal varsles dersom man har fugler eller dyr i forpleining, og at de kan bestemme hvordan ivaretagelsen skal skje, og eventuelt beslutte at viltet skal avlives.

Formuleringen "kort tid" gjør at det må utvises noe skjønn. Med skader som kan leges på kort tid menes f.eks. små sår, skader, midlertidig utsultet/dehydrert o.l. Dette kan f.eks. være ugle i skorstein, dyr som har sittet fast i gjerde m.m. Best mulig pleie i samråd med veterinær skal sikres. Enkelte ganger kan det være nok å gi en småfugl som har hatt et ublidt møte med et vindu en kort stund med beskyttet ro før den kan fly av gårde. Fugler som ikke igjen kan bli flyvedyktige skal ikke holdes for rehabilitering, men avlives. Er det ønske om å gjøre unntak for spesielt truede arter må det søkes særskilt om dette etter viltforskriften § 2-2. Når man tar kontakt med Mattilsynet er det nærmeste distrikt der du bor som skal ha beskjed. En utfordring, mest på pattedyr, er at dyreunger tas hånd om og tilvennes mennesker som kjæledyr. Det er uttrykkelig forbudt i viltforskriften § 4-2 å holde vilt som kjæledyr. Så ved all midlertidig ivaretagelse bør menneskelig kontakt begrenses mest mulig.

Manglende oppfølging fra det offentlige

Som vi har sett, setter lovverket krav til riktig kompetanse. En skadet og/eller utmattet fugl bør behandles best mulig av kompetente folk. Dette er en viktig «rettsikkerhet» fugler har, og støttes også av lovens formålsparagraf (§ 1), der det står at formålet med loven er å fremme god dyrevelferd og respekt for dyr. For fuglen er det viktig at den ikke sulter og lider unødvendig, selv om alt er gjort i beste mening.

NOF etterspør hvordan dette skal sikres. Stell av ville fugler må bygge på høyt kunnskapsnivå opparbeidet over mange år, også artsspesifikk kunnskap. Noen fugler spiser bare insekter. Andre fugler som har havnet på avveier, som vinddrevne alkefugler, kan hjelpes ved å fraktes til sjøen, men har ofte en forutgående kondisjonssvikt. En god helsesjekk bør derfor være første punkt. En vektmåling for å vurdere tilstand opp mot normal vekt gir en god pekepinn på kondisjon.

Veterinærer har noe basiskunnskap også om fugl, men mangler ofte spesifikk erfaring rundt rehabilitering av vilt. Vi stiller oss undrende til at et godt lovverk ikke er tilstrekkelig fulgt opp av et regionsvis hjelpeapparat i regi av det offentlige. Hjelpesentre for skadet vilt kan være en vei å gå. Ofte havner man i en umulig situasjon når man kommer over skadde fugler, fordi man er pliktig å hjelpe, men ikke vet hvordan man skal få sikret god hjelp. Også arter med lav reproduksjon og normal lav voksendødelighet rammes av ulykke. Hvert år blir det registrert et tresifret antall skadde rovfugler og ugler i Norge. Mange flere kunne ha vært reddet, men dessverre ser vi mange tilfeller av at fugler blir ukritisk avlivet med loven i hånda på grunn av feiltolking. Et grelt eksempel er det når ellers helt friske ørner som har overfylt kroa og ikke greier å komme på vingene på grunn av overlast, faktisk blir avlivet. Det kan ikke aksepteres.

Sanglerkeprosjektet – NOF Hadeland lokallag

Sanglerke i kulturlandskapet - Tiltak og bestandsovervåking

Av Ole Bosse

Fakta om sanglerke

Bestanden av karakterartene i kulturlandskapet, som sanglerke, vipe, gulspurv og buskskvett, har hatt en betydelig nedgang de siste tiårene. Sanglerka har status som sårbar (VU) i norsk rødliste for arter (2015). NOF Hadeland har startet et prosjekt med målsetting å gjennomføre tiltak som kan få positive effekter på bestanden av sanglerke og gjennomføre registreringer for å overvåke utviklingen.

Sanglerka er en av de første trekkfuglene som vender tilbake fra overvintringsområdene i Vest-Europa. Den kan ankomme i februar, men på Hadeland vanligvis i løpet av mars eller sjeldent i begynnelsen av april. For mange er den muntre og trillende sangen til hannlerka over kulturlandskapet et kjærkomment tegn med varsel om lysere og varmere tider.

På Hadeland er typiske leveområder for sanglerke de åpne jordbruksområdene med kornåkere, eng og potetåkere. Sanglerka skyr skog og kantsoner med høy vekst, som kan benyttes av predatorer som rovfugl og kråker til speiding etter bytte. Områdene må være relativt store og åpne for at parene skal etablere revir og hekke.

Det er hannlerka som kommer først til hekkeområdet. Hunnene kommer opp til fire uker senere. Sanglerkene er i stor grad monogame, meget stedegne, og revirhevdende. Parene vender som oftest tilbake til reviret de hadde foregående år. Dersom reviret er opptatt, etablerer de et nytt i umiddelbar nærhet. Ett år gamle fugler (2K) vender tilbake til områdene de ble klekket og sjeldent mer enn 10 kilometer fra disse.

Sanglerke på spirende åker (Foto: Knut Sterud)

Hannene markerer revir med sangflukt og sang på bakken. Fuglene kan stige høyt til værs og synge intenst på svirrende vinger i flere minutter. På slutten daler de ned, fremdeles syngende, for til slutt å avslutte sangen og falle raskt mot bakken innenfor reviret. Revirkonflikter mellom hannene er vanlig, enten ved å jage hverandre eller at de møtes i «sangdueller».

Sangen til hannene benyttes for å lokke til seg en make og til å holde inntrengere unna. Hannene jager ofte hunnene lavt over bakken innenfor et mindre område innenfor reviret, foretar små hopp på stive bein, bukker og flakser med vingene som en del av kurtisen.

Lerke i sangflukt (Foto: Knut Sterud).

Reirforberedelsene begynner ganske sent på våren, selv om fuglene ankommer tidlig. Hunnen bygger reiret og legger 2 – 6 egg, oftest i siste halvdel av mai/begynnelsen av juni. Sanglerka har ofte to kull, det første i mai – juni og det andre i juni – juli. Reiret legges på bakken i en fordypning og består av tørre strå, eventuelt med noen hår og fjær. Rugetiden er 11 – 12 døgn og ungene forlater reiret etter 9 – 10 døgn. De oppholder seg rundt reiret i ytterligere ca. 10 døgn, uten å kunne fly og trykker ved fare frem til de blir flygedyktige. Ungene mates av begge foreldre. I hekketiden består føden hovedsakelig av virvelløse dyr (edderkopper, insektslarver, biller, gresshopper, fluer og møll). Utenom hekketiden er også plantedeler og korn på menyen¹. Etter hekketiden oppholder sanglekene seg gjerne på stubbåkere frem til de forlater Hadeland i løpet av september – oktober.

I Norge er bestanden omkring halvert de siste 20 årene. Hovedårsaken til nedgangen er oppgitt å være intensivering av jordbruket. Bruk av sprøytemidler og kunstgjødsel og nye sorter korn og engvekster gir tidligere, tettere og mer hurtigvoksende avlinger. Kornåkere og eng er mindre egnet for organismer som sanglerka benytter som føde i hekkesesongen. Tidligere vekst i eng gir også tidligere førsteslått og risiko for ødeleggelse av reir og tap av unger. Faktorer som nedgang i insektbestandene, predasjon, menneskelig forstyrrelser, sykdom og klimaendringer oppgis som andre mulige årsaker til nedgangen². En annen faktor kan være overgang fra vårkorn til høstkorn i overvintringsområdene i Vest-Europa, noe som reduserer næringstilgangen i form av mindre spillkorn og dermed økt dødelighet.

Sanglerke med reist topp (Foto: Anne Gri Henriksen).

¹ Donald, F. D. (2004). *The Skylark*, T. A. Poyser, A & C Black Publisher Ltd.

² Heggøy O. & Eggen M. (2020). *Tiltak for bakkehekkende fugler i kulturlandskapet*. NOF rapport nr. 3-2020.

Prosjektets målsettinger

Hovedhensikten med prosjektet er å få gjennomført enkle tiltak for å øke overlevelsen i ungekullene. Prosjektet vil overvåke utviklingen av bestanden med ulike registreringer. Prosjektet har følgende hoved- og delmålsettinger:

Hovedmålsettinger

1. Bidra til å bevare sanglerke som en karakterart i kulturlandskapet på Hadeland.
2. Iverksette tiltak, i samarbeid med landbruket på Hadeland, som gir positive effekter på bestanden av sanglerke.
3. Gjennomføre registreringer for å overvåke utviklingen og effekten av iverksatte tiltak.
4. Informere om sanglerke og resultater av tiltak for å øke interessen for og bedre kunnskapen om sanglerke, fugler og fuglevern generelt.

Delmålsettinger

1. Kartlegge bestand og utbredelse av sanglerke på Hadeland.
2. Registrere omfanget av lerkeruter på Hadeland.
3. Anslå effekten av lerkeruter i utvalgte områder.
4. Kartlegge hekkeforekomst (revir) i ulike typer habitater (vekster).
5. Utvikle metode for kartlegging bestanden i utvalgte stubbåkere, etter avsluttet hekkesesong.
6. Ringmerking, herunder prøve ut metoder for registrering av reir og ringmerking av reirunger (pulli) og ringmerking av flygedyktige sanglerker.

Organisering av prosjektet

En prosjektgruppe bestående av Anne Gri Henriksen, Tosten Tøfte, Jan Jansen, Knut Sterud, Olaf Ballangrud og Ole Bosse (prosjektleder) gjennomførte registrering av sanglerke på Hadeland og revirkartlegging på Ballangrud og Grinaker fra mars til juli. Medlemmer, gårdbrukere og lokalbefolkningen bidro med rapportering av sanglerke, enten i artsobservasjoner eller direkte til prosjektet. Olaf Ballangrud og Knut Sterud oppfordret gårdbrukere til å lage lerkeruter og var vertskap under revirkartleggingene på henholdsvis

Ballangrud og Grinaker.

Revirkartlegging på Ballangrud (Fra venstre Knut Sterud, Anne Gri Henriksen, Tosten Tøfte og Olaf Ballangrud (Foto: Ole Bosse)

Dert ble gjennomført over 500 arbeidstimer til planlegging, gjennomføring og etterarbeid i prosjektet.

Prosjektet fikk kr 10000,- i tilskudd fra Fylkesmannen i Innlandet som i hovedsak gikk til dekning av kjøreutgifter og materiell. Prosjektet ble gjennomført etter myndighetenes retningslinjer for Coronapandemien. Et informasjonsmøte den 12. mars ble kansellert og opplæring måtte gjennomføres i felten. Mulighetene for medlemmer av NOF Hadeland til å delta ble også noe begrenset av samme årsak.

Det har også vært et nært og godt samarbeid med NOF Nittedal lokallag som gjennomfører et tilsvarende prosjekt.

Tiltak

Valgt tiltak for å stimulere bestanden er å oppfordre landbruket til å lage lerkeruter. Dette er små flekker på rundt 20 m² i åkeren som ikke blir sådd. Det er anbefalt å lage 1 – 4 lerkeruter pr. 10 daa. Sanglerka bruker disse til å søke etter føde til ungene i hekketiden. Effekten er best på høstkorn, på grunn av tidlig og tett vekst som hemmer muligheten til å finne tilstrekkelig med føde. Lerkeruter er også effektive på vårkorn, spesielt for 2. kull³.

Lerkeruter på Grinaker (Foto: Knut Sterud).

Landbruket på Hadeland ble anmodet om å lage lerkeruter på Gran kommune – Landbrukskontorets hjemmeside, i Landbruksposten, direkte forespørsel på telefon og epost til 25 gårdbrukere og på Facebooksiden til NOF Hadeland lokallag. Oppfordringene ble i hovedsak godt mottatt og mange gårdbrukere svarte at de ville vurdere å lage ruter.

Basert på tilbakemeldinger, ble resultatet at 6 gårdbrukere laget totalt 21 lerkeruter i Gran kommune og 4 gårdbrukere i Lunner kommune laget 15 lerkeruter. De fleste av disse var i områdene for revirkartlegging på Grinaker og Ballangrud. 36 lerkeruter på Hadeland er en brukbar start, men ikke tilstrekkelig til å få ønsket effekt på bestanden.

Bestand og utbredelse

Prosjektet har som målsetninger å kartlegge bestanden og utbredelsen av sanglerke på Hadeland. Registreringen ble basert på følgende:

1. Prosjektmedarbeidere gjennomførte registreringer i aktuelle områder over hele Hadeland i hekkesesongen og under revirkartlegging i to områder (Ballangrud og Grinaker).
2. Medlemmer av NOF Hadeland lokallag og lokalbefolkningen ble anmodet om å rapportere observasjoner av sanglerke til prosjektet.
3. Rapporter i artsobservasjoner.no

Det ble gjennomført fortløpende kontroll og sammenstilling av observasjonsrapportene, for å unngå dobbeltregistreringer.

Det ble observert 133 syngende hanner (forskjellige individer) i løpet av hekkesesongen 2020

³ Department of Ecology at the Swedish University of Agricultural Sciences, Uppsala Sweden (2018). *Farmers for Skylarks*).

	Gran	Lunner	Jevnaker	Totalt
Antall syngende hanner	82	43	8	133

Kartet representerer alle rapporter for første halvår 2020 i artsobservasjoner.no, inkludert sanglerkeprosjektet

Tidligste observerte ankomst av sanglerke i 2020 var den 17. mars på Ballangrud, Lunner.

Antall syngende hanner som ble observert (133) representerer et minimum antall. Omfanget av registreringene gir grunn å anta at minst halvparten av syngende hanner på Hadeland ble registrert. Bestanden av sanglerke på Hadeland anslås derfor til å være mellom 150 og 250 hekkende par i 2020.

Utbredelsen av sanglerke er, som forventet, knyttet til de store og åpne jordbruksområdene. Utbredelsen i 2020 samsvarer godt med utbredelsen for tidligere år.

Revirkartlegging

Sanglerka er svært stedegen og returnerer som oftest til reviret fra foregående år eller til nærliggende områder. Hannene starter sangflukten fra reviret og synger på svirrende vinger over det og daler deretter ned innenfor reviret. Disse trekkene til sanglerka, sammen med andre aktiviteter knyttet til hekkeperioden, er grunnlag valget av metode for revirkartlegging. Målsettingen med revirkartlegging er å finne antall revir i utvalgte områder med lerkeruter og finne revirtetthet, størrelsen på revirene og hvilke typer vekst sanglerka foretrekker å hekke i. Årlige registreringer vil kunne gi en pekepinn på utviklingen av bestanden og effekten av lerkeruter.

Notering av revir på Grinaker (Foto: Jan Jansen).

To hovedområder ble valgt for revirkartlegging. Ett område på fire av de sju Grinakergårdene (616 daa) på Tingelstadhøgda i Gran kommune og ett rundt Ballangrudgårdene (1441 daa) øst for Grindvoll i Lunner kommune. Hvert område ble delt inn i mindre kartleggingsområder, i hovedsak avgrenset av jorde- og åkergrenser (kantsoner). Grunnlaget for valget var at disse områdene har bestander av sanglerke, og at gårdbrukere i områdene hadde stilt seg positive til lerkeruter.

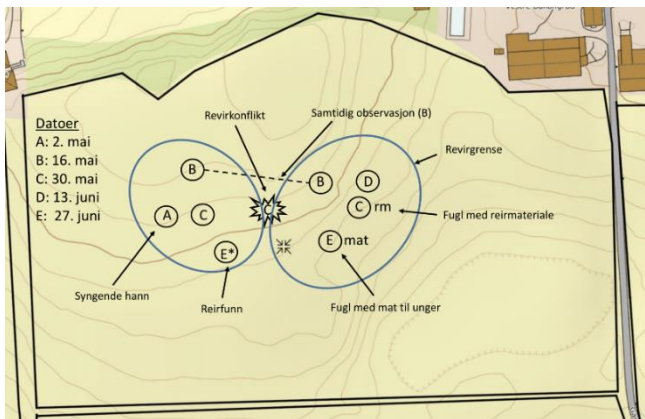

Områder for revirkartlegging rundt Ballangrud (venstre) og Grinaker (høyre)

Prosjektmedarbeidere registrerte aktivitetene i hvert delområde fra jorde- og åkerkantene (kantsonene). Observasjoner knyttet til aktiviteter som sangflukt, kurtisering, pardannelse, revirhevdelse, hekking og oppfostring av unger ble registrert og notert med forskjellige symboler på et kart. Klynger av observasjoner som tilfredsstilte disse kriteriene, ga grunnlag for revirtilordning.

Det ble gjennomført revirkartlegging på Ballangrud (5 økter) og Grinaker (5 økter) hver 2. uke fra 25. april til 27. juni. I tillegg ble det utført noen enkeltkartlegginger.

Under registreringene ble lerkenes aktiviteter notert. Resultatene fra de fem registreringsturene ble sammenstilt og revir ble tilordnet etter fastsatte kriterier. Klynger med tre eller flere observasjoner ble vurdert som sikre revir. To observasjoner i nærheten av hverandre, ble vurdert som usikkert revir.

Det ble tilordnet 17 sikre revir og 5 usikre revir på Ballangrud, derav 14 sikre revir på åkere med vårkorn og 3 på eng. På innmarksbeite ble det ikke registrert sikre revir.

På Grinaker ble det tilordnet 7 sikre og 3 usikre revir, derav sikre revir på åkere med vår- og høstkorn, og 1 på eng. På innmarksbeite ble det ikke registrert sikre revir.

Det ble totalt til sammen registrert 24 sikre

og 10 usikre revir på Ballangrud og Grinaker.

Revirtetthetene på Ballangrud og Grinaker var temmelig like. På Ballangrud var tettheten 11,8 sikre revir pr. km² og på Grinaker 11,4. Til sammenligning ligger den gjennomsnittlige revirtettheten fra ulike europeiske undersøkelser mellom 6,2 revir pr. km² i skog- og buskstråder til 75,5 revir pr. km² på kystheier⁴. Revirtettheten på Ballangrud og Grinaker er trolig over gjennomsnittet for utbredelsesområdet på Hadeland, fordi disse områdene ble valgt på grunnlag av en relativt god bestand av sanglerke.

⁴ Donald, F. D. (2004). *The Skylark*, T. A. Poyser, A & C Black Publisher Ltd.

Revirstørrelsen anslås til å være mellom 15 og 20 daa i områdene med størst revirtetthet.

Registrering i stubbåkere

Det ble gjennomført registrering av sanglerke på stubbåker og eng i enkelte av delområdene på Grinaker og Ballangrud. Metoden som ble benyttet, var at flere observatører gikk på linje frem og tilbake på åkeren og støkket lerkene. Avstanden mellom observatørene ble avpasset til avstanden for oppflukt. Alle lerkene ga varsellyd da de ble støkket. Typiske avstander for oppflukt var mellom 10 – 20 meter, og fuglene landet deretter på avstander mellom 50 og 100 meter.

fremtidige registreringer på stubbåkere.

Sanglerke på stubbåker (Foto: Knut Sterud)

Ringmerking

Ringmerkingsentralen ved Stavanger museum og «European colour-ring Birding»⁵ har godkjent fargemerking av sanglerke for prosjektet.

Det ble utført flere forsøk på Ballangrud med å fange sanglerke i ruser med lydavspilling av både sang og lokkerop. Selv om lerkene ble tiltrukket av lyden, var det ingen som gikk inn i rusene. En foreløpig konklusjon er at fangst med ruse og lydavspilling er lite egnet.

Det ble også gjennomført to forsøk på fangst og ringmerking på Ballangrud ved bruk av mistnett på stubbåker. Selv om det oppholdt seg larker i åkeren på dagtid, ble ingen observert etter mørkets frembrudd. Årsaken til dette er ikke kjent, men en mulig årsak kan være at fuglene blir skremt av nettene i åkeren.

Lokalisering av reir for ringmerking er en utfordring. En metode som er anbefalt, er å observere foreldrene når de er på matsøk⁶. Lerkene stanser i luften i området over reiret når de returnerer, og daler ned. Gjentatte observasjoner vil kunne avsløre posisjonen til reiret. Gårdbrukere og lagets medlemmer ble oppfordret til å rapportere reirfunn.

Nettfangst av sanglerke er utfordrende, fordi de oppholder seg på åpne områder og skyr nettene i dagslys. Adgang til ringmerkingsaktivitet på åkrene er også begrenset i løpet av vekstsesongen.

⁵ <https://cr-birding.org/node/5408>

⁶ Bibby, C. J., Burgess, N. D., Hill, D. A., Mustoe, S. (2000). *Bird Census Techniques 2. edition*, BTO, Academic Press, London

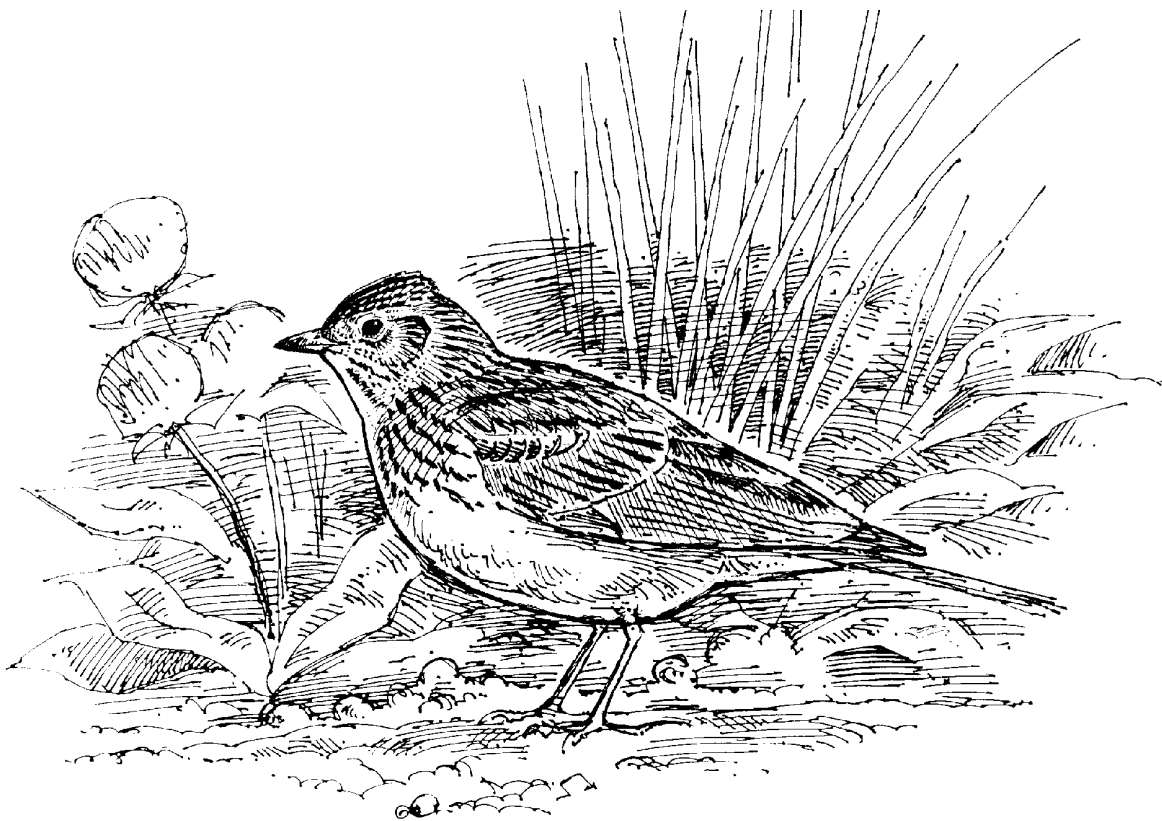
Oppsummering

Hovedmålsettingen til prosjektet er å iverksette tiltak for å stimulere bestanden i form av lerkeruter. Antallet lerkeruter i år var for lavt for å få tilstrekkelig effekt på bestanden av sanglerke. Prosjektet vil fortsette med informasjon om prosjektet og mulige tiltak. Tilskudd til gårdbrukere som avsetter lerkeruter i kornåker anbefales som virkemiddel for å øke antallet lerkeruter.

Årets omfattende informasjon om sanglerkeprosjektet, oppfordringer om å lage lerkeruter og eventuell mulighet til å søke om tilskudd, bør være et godt grunnlag for å kunne oppnå et større antall lerkeruter neste sesong.

En stor takk for støtte og bidrag fra gårdbrukere lokalbefolkningen, medlemmer, prosjektdeltakere, Landbrukskontoret for Hadeland og Nittedal, NOF Nittedal lokallag og Fylkesmannen i Innlandet.

Dette første året har gitt et godt grunnlag for justeringer og videreføring av prosjektet i kommende sesonger.

Et medlemsmøte om ugler i koronaens tid

Foredragskveld i NOF Hadeland lokallag med Trond Berg

Av Anne Gri Stenbråten Henriksen

Det er neppe noen som vil påstå at det ikke er ei spesiell tid vi lever i nå. Når det gjelder oss fugleinteresserte, ligger alt håp ute, men noen ganger er vi heldige å få trekke i hus sammen med likesinnede. I høst fikk vi en anledning til å åpne dørene for det. Selvsagt under alle nødvendige koronatiltak.

Kan hende trenger ikke Trond Berg nærmere presentasjon, men han fortjener det. Trond er fra Hedmark. Nå må vi si Innlandet og vi er blitt samfylkinger. Han er tilsluttet NOF sitt lokallag i Elverum, kommunen som faktisk har ei heraldisk ugle (fabelugle) i sitt kommunevåpen.

Trond er kjent som produsent, programleder, fotograf og redigerer for NRK i «Ut i naturen». Han trives best ute i skogen på kamerajakt etter dyr, fugler og andre naturmotiver. I 2019 ferdigstilte han et fire år langt prosjekt med en dokumentarserie i fire deler, der naturjournalisten undersøkte hva som skjedde « når en liten mus skal ut å gå.» Dette ble også tittelen på NRK-serien.

Fra vårt ståsted, på den andre siden av Mjøsa i fra Hadeland, har vi skuet over til Hedmark og drømt oss inn i de dype skogene og taigaen der, hva gjelder ugler. Vi tenker da spesielt på lappugle og slagugle. Vi ønsket at Trond skulle ta oss med på et lite dypdykk inn i ugleens verden, for han er en av de her til lands som kan mest om ugler, deres næringsgrunnlag og levevis. Slik ble det til at han gjerne ville holde et foredrag om lappugla og spurveugla. Det var gode grunner til det.

30 deltager
møtte opp på
Trivselshuset i
Brandbu, hvor
vi brukte
Storstua i
anledningen.
Foto Anne Gri
Stenbråten
Henriksen

Trond innledet med å fortelle at nøkkelen til å forstå ugler, finner vi gjennom å forstå mus. For å få et innblikk i mus og musebestanden, er det smart å følge opp spurveugla. Spurveugla kan gi oss god indikasjon på hvordan musesyklusen er, fordi høstbestanden på mus er målbar. Spurveugla lagrer og hamstrer mus og fugler fra oktober, og utover høsten til vinterforrådet. Gjennom vinteren på iskalde dager, eller når det er mye snø, går spurveugla løs på lageret. Ved å studere vinterforrådet studerer vi naturens pulsslag. Opp og nedgang i musebestanden har stor betydning for flere arter. Trond har funnet ut at de forskjellige museartene har bestandstopper på ulike tidspunkt. Klatremusa er den som starter bestandstoppen og blir etterfulgt av markmus.

Men hvordan skiller vi disse musene fra hverandre? Markmusa, som er kompakt og rund, har små øyne og ører som nesten ikke synes, og en hale som er en tredel av kroppslengden. Den trives på grasmark, på myr og i åpen skog med gras der den lager ganger. Livsgrunnlaget består av blader av gras og andre planter, frø, røtter, sopp og mose. Den står heller ikke tilbake for å gnage bark av trær. Som markmusa er klatremusa også en korthalemus, men den har litt lenger hale, tilsvarende halve kroppslengden. I navnet ligger det at klatremus klatrer og oppholder seg fortrinnsvis i skog, busk og kratt hvor den lever av grønne planter og frø, bær sopp og lav, men kan friste animalsk føde også, som insekter, meitemark og edderkopper. Men særlig bark av unge trær er ettertraktet, og nøtter er favoritt til hamstring. Det er skogmus som trekker i hus og gjenkjennes på lang hale og store ører.

Spurveugla, som er den minste av ugle, er en barskog-art. Den er en generalist av en utrolig rask overraskelses-jeger som sitter godt skjult innunder greiner på et tre, hvorfra den slår til med overraskelsesangrep. Den lille ugla er av den hissige sorten og hunnen er i stand til å drepe hannen om det skulle røyne på. Spurveugla lever gjerne i glissen skog og gjerne i nyere skog, men foretrekker gammelskog. Den hekker vanligvis i spetthull etter flaggspett eller tretåspett. Men vi kan fint lage kasser til den også. Da foretrekker den en bredde på 15 cm foran og bak, og 20 cm på sidene. Kassa må gjerne være 40 -50 cm høy og hullet plasseres midt på. Men innflygingshullet må være 4,5 cm i diameter, og ha en viss dybde - ca. 4 - 8 cm langt.

Spurveugle. Foto: Trond Berg

Lappugla er en art vi har hatt noen få observasjoner av over Hadeland. Vi har lurt litt på om den allerede kan hekke herover, eller om vi kan forvente at den kommer til å gjøre det, og på hvordan utvikling av lappugle har vært i Hedmark.

Lappugla, som er en spesialist spiser små gnagere der markmusa er nøkkelarten, er nomadisk. Når det er nedgangsår i mussebestanden, forsvinner den på flytting etter matressursene. En mus om dagen er nok til å holde den i live. I 2010 var det 3 hekkefunn i Hedmark. Året etter i 2011 ble det registrert 22 hekkinger. Slik eskalerer dette og i 2014 var det allerede 62 registrerte hekkinger i Hedmark, og i 2017 og 2018 over hundre hekkinger der. Ting kan tyde på at spekulasjoner om vi får registrerte hekkinger over Hadeland kanskje bare er et tidsspørsmål.

Lappugla tar snarveien til rovfuglenes gamle reir, det være seg musvåk, vepsevåk eller hønsehauk. Den kan også ta til takke med toppen på en avbrukket trestamme. Der kan den finne ei grop som er stor nok. Om lappugla prøver seg på hønsehaukredet kan det av og til bli kamp. Dette kan ende med døden for uglu. I Hedmark har de allikevel erfaring med at lappugla også kan presse hønsehauken ut av sitt reviområde.

Lappugla tar gjerne til takke med et kunstig reirsted som ei bygd plattform montert på ei grein. Den kan gjerne måle 50x45cm og har en kant rund som er 15-20 cm høy, og må settes 4-5 meter opp i buska.

Lappugle. Foto Trond Berg

Lappugla er ikke monogam og forlyster seg med partnerskifte. Selv om lappugla er opptil 68 cm høy og ser både stor og rufset ut, veier den ikke mer enn + - en kilo, avhengig av kjønn. Her er det mye fjær som kom godt med da lappugla tidligere fantes stort sett bare i Øst-Finnmark. Om lappugla føler seg oppdaget, bruker den taktikk som å gjøre seg smal, og så høy som mulig for å kamuflere seg. - Kanskje tror den at den ligner en kvist. Om dette ikke hjelper kan det hende den bruser kraftig med fjærene og gjør seg stor, og det kan komme noen lydytringer. Lappugla kan også finne på å spille syk eller skadet ved å henge med en vinge. Dette er en avledningsmanøver, og nå bør du ta det på alvor. Kommer du for nær ungene kan du nemlig bli angrepet! Men det samme gjelder for andre ugler som slagugle, haukugle og kattugle. En erfaring som sertifiserte ringmerkere vet å måtte ta hensyn til.

Etter et inspirerende foredrag av Trond Berg, har lokallaget begynt å gjøre tiltak for spurveugle og lappugle. Har du lyst til å bli med på noe av vårt arbeide eller aktiviteter, er du hjertelig velkommen til å ta kontakt via e-post til nof.hadeland@gmail.com , på tlf.: 9066 6516 eller Facebook.

Kanskje gjør du allerede tiltak for fuglene? Vi vil gjerne høre fra deg!

Bilde t.v.: Anne Gri Stenbråten Henriksen i montering av lappugle-plattform. Denne fikk tilhold i Nordre Brandbu med grunneiers tillatelse.

Ole Bosse har laget tre lappugle-plattformer som nå er på vei opp i trærne.

Foto: ved Ole Bosse.

Bilde over: I bunn av lappugle-plattformen er det lagt flis, mose og kvist som bunnmateriale.

Bilde t.v.: Tosten Tøfte ved produksjonen av spurveuglekasser. Foto: Even Raasum

ALPINE DYKKENDER I OPPLAND

Bestandsovervåking av rødlisteartene bergand, svartand, sjøorre og havelle. Registreringer i 2020

Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oppland v/Jon Opheim

Med økonomisk tilskudd til vilttiltak v/Fylkesmannen i Innlandet på kr. 20 000,- har NOF, avd. Oppland i 2020 fulgt opp et overvåkingsprosjekt på andeartene bergand, svartand, sjøorre og havelle. Prosjektet startet opp i 2011 for de tre førstnevnte artene, med oppfølging i 2014. For havelle ble bestandsovervåkingen først etablert i 2015. Vi presenterer her et utdrag av rapporten.

INNLEDNING

Bergand, svartand, sjøorre og havelle har sine hekkeområder i høyereliggende fjellnatur og går ofte under fellesbetegnelsen *alpine dykkender*. Som følge av en kraftig reduksjon i hekkebestanden i de seneste ti-årene står alle oppført i *Norsk Rødliste for arter 2015* (Henriksen & Hilmo O. 2015).

Med unntak av svartand ligger disse artene også inne på den *europiske rødlisten* (BirdLife 2015) og den *globale rødlisten* (BirdLife International 2018).

For å kunne følge bestandsutviklingen til disse 4 andeartene har vi valgt ut mellom 16 – 28 lokaliteter for hver art, der vi har relativt god observasjonsdekning bakover til 1970-årene. Dette er viktige referanseområder som vi ønsker å følge opp med noen års mellomrom.

Målet med denne bestandsovervåkingen er å kunne bidra i den framtidige forvaltningen av disse artene og deres leveområder. Gjennom mer kunnskap vil vi stå bedre rustet mot ytterligere tap av biologisk mangfold. Dette er en høyt prioritert målsetting - både nasjonalt og internasjonalt.

Tidligere Oppland fylke – med sin fjellnatur – utgjør noe av kjerneområdet til disse alpine endene. Forutsetningene for å drive bestandsovervåking er således gode, samtidig som det er grunn til å framheve det store forvaltningsansvaret som Innlandsregionen har for disse artene.

RØDLISTESTATUS

Norsk rødliste for arter 2015 (Henriksen & Hilmo 2015) er basert på nye kriterier utviklet av International Union for Conservation of Nature (IUCN). Endringene fra tidligere rødlistene innebærer større vektlegging på prognoser som sier noe om artenes risiko for å dø ut, noe som bl.a. stiller større krav til dokumentasjon enn tidligere.

I europeisk og global sammenheng vises det til hhv. *europeisk rødliste* (BirdLife 2015) og BirdLife International 2018. *The IUCN Red List of Threatened Species 2018* <http://www.iucnredlist.org/>.

Bergand:

Nasjonalt:

Kategori: VU: Sårbar (*Vulnerable*).

Definisjon: Arter som har høy risiko for å dø ut.

Europa:

Kategori: VU: Sårbar (*Vulnerable*).

Globalt:

Kategori: LC: Livskraftig (Least Concern). Populasjonen er avtakende (decreasing).

Svartand:

Nasjonalt:

Kategori: NT: Nær truet (*Near Threatened*).

Definisjon: En art er nær truet når den ikke tilfredsstillende noen av kriteriene for CR, EN eller VU, men er nær ved å tilfredsstillende noen av disse kriteriene nå, eller i nær framtid.

Europa:

Kategori: LC: Livskraftig (Least Concern).

Globalt:

Kategori: LC: Livskraftig (Least Concern). Ukjent bestandsutvikling (unknown).

Sjørørre:

Nasjonalt:

Kategori: VU: Sårbar (*Vulnerable*).

Definisjon: Arter som har høy risiko for å dø ut.

Europa:

Kategori: VU: Sårbar (*Vulnerable*).

Globalt:

Kategori: EN: Sterkt truet (*Endangered*). Populasjonen er avtakende (decreasing).

Havelle:

Nasjonalt:

Kategori: VU: Sårbar (*Vulnerable*).

Definisjon: Arter som har høy risiko for å dø ut.

Europa:

Kategori: VU: Sårbar (*Vulnerable*).

Globalt:

Kategori: VU: Sårbar (*Vulnerable*). Populasjonen er avtakende (decreasing).

UTBREDELSE OG BESTANDSSITUASJON – NASJONALT

Bergand

Hekker fåtallig og spredt fra Agder og nordover til Finnmark. Den er i stor grad knyttet til næringsrike vatn i lavalpine områder innenfor den subarktiske region (Cramp & Simmons 1977). Jacobsen & Ugelvik (1994) oppgir størst tetthet i høyereliggende strøk i Sør-Norge, som for eksempel på Dovrefjell og Hardangervidda, hvor den har størst tilknytning til fjellvatn i den nedre del av vierregionen. Senere har Fylkesmannen i Hordaland - i en oppdatert miljøstatus fra 2014 - beskrevet bestanden på Hardangervidda som sterkt redusert, og at den nå er nede på et kritisk lavt nivå. (Gjershaug m.fl. 1994) har anslått den norske hekkebestanden til 1000 – 1500 par. Senere oppdateringer har vist markert tilbakegang over store deler av artens utbredelsesområde. Den norske bestanden teller i dag trolig bare mellom 150 og 320 par (Shimmings & Øien 2015). Dette utgjør mindre enn 1 % av den europeiske bestanden.

Svartand

Arten har sin hovedutbredelse knyttet til fjellregionen fra Indre Rogaland i sør til Finnmark i nord, hvor den er mest tallrik i bjørkebeltet. Størst tetthet er registrert i Oppland, Nord-Hedmark, indre strøk av Trøndelag og på Saltfjellet i Nordland. Unntaksvis kan arten hekke helt ute ved kysten (Båtvik 1994). Hekkebestanden er av Gjershaug m.fl. (1994) anslått til mellom 1000 – 5000 par. Basert på bestandskartlegging og rapporter fra ulike steder i landet har Shimmings & Øien (2015) nedjustert bestandsanslaget til mellom 635 og 1250 par. Den norske bestanden utgjør dermed mindre enn 1 % av den europeiske bestanden.

Sjørørre

Sjørørren hekker spredt i Norge, hovedsakelig i indre strøk fra Telemark/Agder i sør til Finnmark i nord. I likhet med svartanda er den i stor grad knyttet til ferskvatn i eller over tregrensa med størst registrert tetthet i Oppland, Nord-Hedmark og indre Trøndelag (Båtvik 1994). Gjershaug m.fl. (1994) har vurdert den norske hekkebestanden til 500 – 1500 par, mens Shimmings & Øien (2015) i sin rapport ikke finner grunnlag til å sette bestanden høyere enn mellom 400 og 650 par. Den norske bestanden utgjør mindre enn 1 % av den europeiske.

Havelle

Havella hekker spredt og fåtallig i Sør-Norge. Den er vanligere i Nord-Norge, med de største forekomstene i Troms og Finnmark. I Sør-Norge hekker arten ved ferskvann i høyereliggende strøk, mens den i Nord-Norge også kan hekke i lavereliggende områder, både på vidda og ved ferskvann nær kysten. Vinterstid er havella fortsatt en relativt vanlig art langs kysten. Tidligere bestandsestimater for Norge er veldig grove, og ligger i intervallet 5 000 - 10 000 par (Gjershaug mfl. 1994, BirdLife International 2004). Senere har Shimmings og Øien (2015) innhentet nye data fra ulike deler av landet og kommet fram til et bestandsanslag på 3 000 - 7 000 par. Den norske hekkebestanden utgjør inntil 1,4 % av den europeiske bestanden (BirdLife International 2004).

UTBREDELSE OG BESTANDSSITUASJON – OPPLAND

Det såkalte *Atlasprosjektet*, som ble utført i perioden 1970 – 1994, ga nyttig basiskunnskap om utbredelse og bestandsstørrelse for hekkende fuglearter i tidligere Oppland fylke.

Registreringene baserte seg på en ruteinndeling på 10 x 10 km, hvor heler 247 av totalt 253 ruter i Oppland ble definert som godt dekt. Resultatet ble presentert i bokform (NOF, avd. Oppland 1997).

I tillegg til disse registreringene har årlige rapporter fra den lokale rapport- og sjeldenhetskomiteen (LRSK) fra 1970 og fram til i dag gitt verdifull informasjon. Det samme gjelder nettstedet *artsobservasjoner.no* som ble opprettet i 2008. Her har rapporteringsomfanget etter hvert blitt meget stort.

Bergand:

Eldre litteratur, bl.a. Haftorn (1971), viser at berganda fram mot 1960-årene hekket regelmessig på vatn ned i bjørkebeltet (ca. 900 moh). Senere har utbredelsen skrumpet betydelig inn og den har pr. i dag bare en spredt og fåtallig hekkebestand i fylkets nordlige fjelltrakter, hovedsakelig innenfor høydelaget 1250 – 1400 moh. Under *Atlasprosjektet* i perioden 1970 - 1994 ble bergand registrert 65 ruter på 10 x 10 km, som dannet grunnlaget for et bestandsanslag på 100 – 200 par (NOF, avd. Oppland 1997). Dette anslaget ble allerede året etter justert ned til 75 - 150 par (Opheim 1998). Basert på registreringene i forbindelse med overvåkingsprosjektet for *alpine dykkender* i 2011, samt annet innhentet observasjonsmateriale, ble fylkesbestanden nedjustert til bare 20 - 40 par (NOF, avd. Oppland v/Opheim 2012). Etter nye registreringer i 2014 ble bestandsanslaget ytterligere redusert til 20 – 30 par (NOF, avd. Oppland v/Opheim 2014). Samme bestandstall er beholdt av Shimmings og Øien (2015).

Svartand:

Denne arten velger seg helst små og middels store vatn fra fjellbjørkeskogen og opp i snaufjellet, men unngår som regel vann med høyere beliggenhet enn ca. 1200 moh. Arten forekommer spredt og fåtallig, men har fortsatt en ganske vid utbredelse i fylket. Basert på *Atlasprosjektet* 1970 – 1994, der arten ble registrert i 58 ruter på 10 x 10 km, ble fylkesbestanden anslått til mellom 50 – 100 par (NOF, avd. Oppland 1997). Samme bestandsanslag ble gjort av Opheim (1998). Etter gjennomføringen av overvåkingsprosjektet i 2011, samt annet innhentet observasjonsmateriale, ble fylkesbestanden nedjustert til 30 - 50 par (NOF, avd. Oppland v/Opheim 2012). Dette bestandsestimatet er opprettholdt av NOF, avd. Oppland v/Opheim (2014) og Shimmings og Øien (2015).

Sjørre:

Med unntak av Breheimen og Vest-Jotunheimen lengst vest i fylket, finnes sjørren spredt i fjelltraktene, men med betydelig tilbakegang i de seneste ti-årene. Den trives best på mindre fjellvatn og tjern i den øvre delen av fjellskogen og opp i vierregionen, men sjelden høyere enn ca. 1250 moh. I forbindelse med *Atlasprosjektet* i årene 1970 – 1994 ble sjørre påvist i 51 ruter på 10 x 10 km i hekketida, med et bestandsanslag på 50 – 100 par (NOF, avd. Oppland 1997). Dette bestandsestimatet ble opprettholdt av Opheim (1998). Nye registreringer i 2011 i forbindelse med overvåkingsprosjektet, samt annet innhentet observasjonsmateriale, viste en markert nedgang i stor deler av utbredelsesområdet. På dette grunnlaget ble fylkesbestanden antatt å telle bare 30 – 40 par (NOF, avd. Oppland v/Opheim 2012). Dette bestandsestimatet er opprettholdt av NOF, avd. Oppland v/Opheim (2014), men endret til 20 – 40 par i rapporten til Shimmings og Øien (2015).

Havella:

Havella er en utpreget høyfjellsart i vårt fylke med de fleste hekkefunn og observasjoner i hekketida i høydelaget 1200 - 1400 moh. Laveste kjente hekkefunn er 1012 moh. på Ringebufjellet (NOF, avd. Oppland 1997). Hekkelokalitetene ligger spredt i de nordlige og sentrale fjelltraktene med sørgrense i Ringebu og Slidre. Lokaliteter av spesiell betydning er området Leirungsvatnet - Råkvatnet og Vålåflyi med Vålåvatnet i østre del av Reinheimen nasjonalpark, noen tjern nær Snøheim i Dovrefjell nasjonalpark, samt Fisketjønnin på Valdresflya

(Opheim 1998). Mye tyder på at dens utbredelsesområde har skrumpet inn i de senere ti-årene, slik at arten nå har sine viktigste hekkeområder enda høyere til fjells (1300 - 1500 moh). Under *Atlasprosjektet* i årene 1970 - 1994 ble havelle påvist i 35 ruter på 10 x 10 km, med en anslått fylkesbestand på 30 – 40 par (NOF, avd. Oppland 1997). Dette estimatet er opprettholdt av Opheim (1998), men nedjustert til 20 – 30 par av NOF, avd. Oppland v/Opheim (2016) og Shimmings og Heggøy (2016).

REGISTRERINGSARBEID – TIDLIGERE ÅR

Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oppland har gjennom tidligere feltarbeid opparbeidet seg et bra referansemateriale på disse artene. Ikke minst i perioden 1970 – 1994 da foreningen gjorde et omfattende kartleggingsarbeid på alle hekkefugler i fylket. Dette som en del av det landsomfattende arbeidet med å kartlegge utbredelsen til norske fuglearter – det såkalte "atlasprosjektet." Registreringene dannet grunnlaget for utgivelsen av boka *Norsk Fugleatlas* (Gjershaug, J. O., Thingstad, P. G., Eldøy, S. & Byrkjeland, S. (red.) 1994).

NOF, avd. Oppland benyttet sitt registreringsmateriale til å gi ut boka "Fugler i Oppland" (NOF, avd. Oppland 1997). Her finnes utbredelseskart og beskrivelse av alle registrerte arter i hekketida.

Bestandsovervåkingsprosjektet startet opp i 2011 for bergand, svartand og sjøorre, som alle hadde *rødlistestatus* på grunn av bestandsreduksjoner. Ved å søke gjennom eldre observasjoner ble det funnet verdifullt referansemateriale tilbake til 1970-årene, og i noen tilfeller også betydelig lenger bakover i tid. Før feltsesongen 2011 ble alt tilgjengelig registreringsarbeid gjennomgått og systematisert på lokaliteter. På dette grunnlag ble mellom 16 – 21 egnete referanseområder valgt ut for hver art. Målet var å få besøkt alle disse minst to ganger i løpet av hekkesesongen – første gang gjerne i etableringsfasen på forsommeren (juni måned) og en gang på ettersommeren (juli – august) for å lete etter ungekull. Registreringene ble presentert i en rapport samme år (NOF, avd. Oppland v/Opheim 2012). Samme registreringsopplegg ble gjennomført i 2014 (NOF, avd. Oppland v/Opheim 2014).

For havelle ble bestandsovervåkingen først etablert i 2015 (NOF, avd. Oppland 2016). Denne rapporten omfatter i alt 28 referanseområder, men hvor bare 13 lokaliteter ble besøkt i 2015.

REGISTRERINGENE I 2020

Feltarbeidet i 2020 ble lagt opp på samme måte som i 2011 og 2014 for bergand, svartand og sjøorre og som i 2015 for havelle. Antall referanselokaliteter er litt ulikt mellom artene, og vi oppnådde ikke å besøke alle disse i løpet av feltsesongen 2020. Av hhv. 21, 17, 16 og 28 referanseområder for bergand, svartand, sjøorre og havelle ble det gjort registreringer på hhv. 18, 14, 11 og 16, dvs. en dekningsgrad på 75% samlet sett. Alle artene har noen felles referanselokaliteter, slik at det totale antall lokaliteter som ble besøkt i 2020 var 33.

Selv om ikke alle referanselokaliteten ble oppsøkt i 2020 ble likevel de viktigste områdene for hver art undersøkt. Det ble lagt opp til to besøk i løpet av hekkesesongen; ett på forsommeren (fortrinnsvis juni måned) for å kartlegge antall par med hekkeforberedelser og ett på høsten for å registrere mulige ungekull. Dette ble langt på vei gjennomført; 24 av lokaliteter ble undersøkt 2 eller flere ganger og 9 lokaliteter fikk ett besøk. Noen lokaliteter skiller seg for øvrig ut med svært god observasjonsdekning. Dette gjelder i særlig grad Fokstumyra og områdene på

Valdresflya, som er lett tilgjengelige og godt kjent blant ornitologer. Observasjonene som er lagt inn på nettstedet *artsobservasjoner.no* er innlemmet i rapporten.

Med minimum 25 dagsverk i felt har feltinnsatsen blant våre medlemmer vært stor. Vi takker spesielt: John Apeland, Harald Bolstad, Egil Brækken, Per Lavrans Bådshaug, Tom Dalhøy, Geir Gaarder, Sven Haugen, Tor Martin Haugen, Geir Høitomt, Robert Karlson, Bjørn Harald Larsen, Bjørn Roar Løkken, Rune Nilsson, Jon Opheim, Rune Rødningen, Egil Soglo og Ragnar Ødegård.

Fisketjønnin på Valdresflya - en av våre beste lokaliteter for alpine ender.
Foto: Thor Østbye

REFERANSEOMRÅDER - BERGAND

Feltarbeid og observasjoner på de enkelte lokalitetene i 2020

Det ble utført feltarbeid på 18 av i alt 21 utvalgte referanselokaliteter. I tillegg til «egne» registreringer er det også innhentet observasjoner fra nettstedet *artsobservasjoner.no*.

Tabell 1. Forekomst av bergand på 21 utvalgte referanseområder i perioden 1970 - 2020.Tegnforklaring:

- : Lokaliteten ikke besøkt i tidsperioden.

Lokalitet	Hoh.	Bestandsanslag (antall par)					
		1970-1990	1991-2000	2001-2010	2011	2014	2020
Gautsjøen/Kvitmyrin	828-860	1 – 5	-	0	0	0	0 - 1
Lesjøen i Skamsdalen	1182	0 – 1	-	-	0	0	0
Fokstumyra	936-955	1 – 3	0	0 - 1	0	0	0
Storrvatnet	1223	1 - 5	0 - 1	0 - 1	0	0	0
Hornsjøen med småtjern	1261-1280	1 - 2	-	-	0	1	0
Ytre Botntjøanne	1229	-	-	-	-	0	1
Svartknattjønnin	1321-1326	1 - 2	-	0 - 1	0	0	0
Grønnbakktjøanne	1107-1114	0 - 1	-	-	0	0	-
Steintjørni	1250	0 - 1	-	-	0	0	0
Leirungsvatnet/Råkåv.	1370-1380	2 - 3	-	2 - 4	4 - 6	5 - 7	2 - 3
Bøvertunvatnet	937	0	0 - 2	0 - 1	0	0	0
Griningsdalsvatnet	994	-	0	0 - 1	1	0	0
Hersjømyrin/Øyangen	980-1020	0 - 1	0 - 1	0	0	0	0
Storvatnet i Frydalen	861	0 - 1	0	0	0	0	-
Åsdalstjerna	1132	1 - 5	1	0	0 - 1	0	0
Lyngen med småtjern	1001-1007	1 - 2	0	0	0	0	0
Nordre Eldåtjern	1108	0 - 1	0	0	0	0	-
Skjeltjernet	1031	0 - 1	0	0	0	0	0
Fisketjerna, Valdresflya	1329-1380	-	2 - 5	2 - 5	2	1	0 - 1
Rjupetjern, Valdresflya	1210	-	2 - 3	1 - 2	0	0	0
Stavtjerne ved Bygdin	1055	-	-	2	0	0	0
SUM		9 - 34	5 - 13	7 - 16	7 - 10	7 - 9	3 - 6

Øvrige observasjoner i aktuelle hekkebiotoper i 2020:**Lom kommune**

2 par Raudbergstultjøanne (995 moh) 24.06. (Audun Skrindo og Baro Moslet).

Vågå kommune

1 ind. Hansbergstjøanne (929 moh) 21.06. (Anders Breili).

Sør Aurdal kommune

1 par Lusetjedn (926 moh) i Høvreslie 14.06. (Steinar Dahlstrøm).

Vestre Slidre kommune

1 hann Pyttingen (937 moh), Midtre Syndin, 15.06. (Rune Rødningen).

Øystre Slidre kommune

2 hanner og 1 hunn Vinstervatnet ved Lykkjestølane (1032 moh) 30.06. (Terje Pettersen).

1 par Urektjernet (1358 moh) 10.07. (Morten Bergan).

REFERANSEOMRÅDER - SVARTAND

Feltarbeid og observasjoner på de enkelte lokalitetene i 2020

Det ble utført feltarbeid på 14 av i alt 17 utvalgte referanselokaliteter. I tillegg til «egne» registreringer er det også innhentet observasjoner fra nettstedet *artsobservasjoner.no*.

Tabell 2. Forekomst av svartand på 17 utvalgte referanseområder i perioden 1970 - 2020.

Tegnforklaring:

- : Lokaliteten ikke besøkt i tidsperioden.

Lokalitet	Hoh.	Bestandsanslag (antall par)					
		1970-1990	1991-2000	2001-2010	2011	2014	2020
Fokstummyra	936-955	0 – 1	0 - 1	0 - 1	0 - 1	0	0 - 1
Vålåsjøen	936	0 – 1	0	0 - 1	0	0	0
Storrvatnet	1223	0 – 1	0	-	0 - 1	0	0
Hornsjøen med småtjern	1261-1280	0 – 1	-	-	0	0	1
Steintjørni	1250	0 – 1	-	-	0	0	0
Leirungsvatnet/Råkåv.	1370-1380	0 – 1	0 - 1	0 - 1	0	0	0
Refjellsvatni	1150-1160	0	0	0	0	0	1
Hersjømyrin/Øyangen	980-1020	0 – 2	1	0 - 1	0 - 2	0	0
Åsdalstjerna	1132	2 – 5	1	1 - 4	0	0 - 2	0
Breitjønna	1130-1168	0 – 2	-	-	0	-	-
Bøsætertjønna	920	0	0 - 1	0 - 2	0	0	-
Lyngen med småtjern	1001-1007	2 – 4	2 - 4	1 - 4	1 - 2	3 - 4	2
Gråurdjtjern med småtj.	1048-1076	1 – 2	-	-	0 - 1	0 - 1	0
Øvre Åstvatn	966	0 – 1	-	-	1	1	-
Tautertjernet	1090	0 – 1	0 - 1	-	0	0 - 1	0
Skjeltjernet	1031	1	1	-	1	1 - 2	0
Fisketjerna, Valdresflya	1329-1380	-	0 - 1	0 - 1	0	0	0 - 1
SUM		6 – 24	5 - 12	2 - 15	3 - 8	5 - 11	4 - 6

Øvrige hekkefunn og observasjoner i aktuelle hekkebiotoper i 2020:

Dovre kommune

Hjerkinndammen (894 moh) er en fast rasteplass på våren, hvor det i perioden 28.05. – 05.06. jevnlig ble sett mellom 2 – 6 ind. Senere (i hekketida) ble det observert hhv. 3, 1 og 3 ind. 17.06. (Gunn Olaus Røiland og Vidar Andresen), 22.06. (Egil Ween) og 07.07. (John Apeland).
1 hunn Ryddølstjønne (1058 moh) 20.07. (Tor Martin Haugen).

Vågå kommune

Hhv. 4, 2 og 7 ind. Øvre Sjudalsvatnet (954 moh) 02.06. (Terje Pettersen), 04.07. (Egil Ween) og 21.08. (Per Lavrans Bådshaug).

Sør-Fron kommune

7 ind. Gålåvatnet (778 moh) 18.06. (Jens Petter Ous og Linnea Ingeborg Bakken).

Gausdal kommune

1 par Torsdalsvatnet (883 moh) 15.06. (Leif Arne Lien).

Etnedal kommune

1 hunn med 5 unger Langtjednet naturreservat (869 moh) 23.08. (Ragnar Ødegård og Lise Caspersen).

Nord-Aurdal kommune

1 hunn med 5 unger Fullsenn (906 moh) 04.09. (Geir Høitomt).

Øystre Slidre kommune

Vinstervatnet (1028 – 1032 moh) er et stort vannmagasin der mange ind. stopper under trekket, men hvor arten også hekker. Nyere observasjoner kan også tyde på at dette er en viktig myteplass. På strekningen Melbysstølen – Lykkjestølane i den vestre delen av vatnet (ca. 10 km) er følgende observasjoner innrapportert: 1 par 02.06. (Terje Pettersen), 5 ind. (2 par og 1 hann) 12.06. (Jon Opheim og Jens Petter Ous), 2 par 13.06. (Jon Opheim), 3 ind. 14.06. (Jørn Lønner), 1 par 26.06. (Rune Rødningen), 3 ind. 30.06. (Terje Pettersen), hhv. 61 og 25 ind. 01.07. (Terje Pettersen) og 04.07. (Egil Ween), som antas å ha vært myteflokker. Senere 1 hunn med 2 unger (ved Lykkjestølane) 06.08. (Terje Pettersen).

REFERANSEOMRÅDER - SJØORRE

Feltarbeid og observasjoner på de enkelte lokalitetene i 2020

Det ble utført feltarbeid på 11 av i alt 16 utvalgte referanselokaliteter. I tillegg til «egne» registreringer er det også innhentet observasjoner fra nettstedet *artsobservasjoner.no*.

Tabell 3. Forekomst av sjøorre på 16 utvalgte referanseområder i perioden 1970 - 2020.

Tegnforklaring:

- : Lokaliteten ikke besøkt i tidsperioden.

Lokalitet	Hoh.	Bestandsanslag (antall par)					
		1970-1990	1991-2000	2001-2010	2011	2014	2020
Fokstummyra	936-955	0 - 1	0 - 1	0 - 1	0	0	0
Vålåsjøen	936	0	0	0 - 1	0	0	0
Storrvatnet	1223	0 - 2	0 - 2	0 - 2	0	0	0
Steintjørni	1250	0 - 1	-	-	0	0	0
Ytre Botntjørni	1232	0 - 2	-	-	3	1	3
Grønnbakkjøanne	1107-1114	0 - 1	-	-	0	0	-
Bøvertunvatnet	937	0	0 - 1	0	0	0	0
Griningsdalsvatnet	994	0 - 1	0 - 2	0 - 3	0	0	1
Refjellsvatni	1150-1160	1 - 2	-	2 - 3	0	0 - 1	0
Hersjømyrin/Øyangen	980-1020	2 - 3	4	0 - 1	0	0	0
Storvatnet i Frydalen	861	0 - 1	0	0	0	0	-
Åsdalstjerna	1132	1 - 2	0	0	0	0	0
Breitjøanna	1130-1168	1 - 4	-	-	0	-	-
Lyngen med småtjern	1001-1007	0 - 1	0	0	0	0 - 1	0
Måsåmyrtjøanna	990	0 - 1	-	-	0	0	-
Øvre Åstvatn	966	0 - 1	-	-	0	0	-
SUM		5 - 23	4 - 10	2 - 11	3	1 - 3	4

Øvrige hekkefunn og observasjoner i aktuelle hekkebiotoper i 2020:

Vågå kommune

3 ind. Nedre Sjudalsvatnet (942 moh) 02.06. (Terje Pettersen).

4 ind. Øvre Sjudalsvatnet (954 moh) 02.06. (Terje Pettersen).

1 par Flatningen (776 moh) 07.06. (Rune Nilsson).

Sel kommune

1 par Nedre Sundtjønn (946 moh) på Stålmyrin i perioden 27.05. - 10.06. (Rune Nilsson).

1 par med hekkeadferd Guttormstjønn (989 moh) 07.06. (Egil Skredemellem) og 2 hanner samme sted 26.06. (Jan Erik Røer).

1 par Høgsætertjønn (952 moh) 25.06. (Jan Erik Røer).

Nord-Fron kommune

3 par Strålvatnet (911 moh) 14.06. (Ola Aaseng) og 15 ind., hvorav ungekull, 11.08. (Ola Aaseng).

3 par Søre Fjelltjønn (1189 moh) 25.06. (Øystein Hagen).

Sør-Fron kommune

1 par Geittjønn (911 moh) ved Baukholstulen 10.06. (Sigrid Øiumshaugen) og 5 ind. samme sted 13.09. (Sigrid Øiumshaugen).

3 hanner og 1 hunn Flåtjønn (894 moh) ved Baukholstulen 10.06. (Sigrid Øiumshaugen) og 1 hann samme sted 16.07. (Sigrid Øiumshaugen).

Hhv. 7 og 2 ind. Gålåvatnet (778 moh) 18.06. (Jens Petter Ous og Linnea Ingeborg Bakken) og 09.07. (John Apeland og Harald Bolstad).

2 hanner Øvre Karusstjønn (921 moh) ved Baukholstulen 16.07. (Sigrid Øiumshaugen).

Ringebu kommune

4 ind. Gullhaugtjønn (845 moh) 12.07. (John Apeland) og 14.07. (Ole Knut Steinset).

6 ind. Fennatjønn (844 moh) på Gullhaugen 07.09. (John Apeland).

3 årsunger Botnlaustjønn (846 moh) på Gullhaugen 07.09. (John Apeland).

Gausdal kommune

Hhv. 1 par og 1 hunn Torsdalsvatnet (883 moh) 19.06. og 01.07. (Lars Olav Granbu).

Etnedal kommune

2 hanner med kull på hhv. 2 og 3 unger Svillen (806 moh) 05.08. (Geir Høitomt).

1 ind. Langtjednet naturreservat (869 moh) 21.07. (Ole Knut Steinset) og 23.08. (Ragnar Ødegård og Lise Caspersen).

Nord-Aurdal

1 par Gauklitjednet (886 moh) 11.06. (Rune Rødningen, John Apeland og Runar Killelsen).

4 ind. Kalvan i sørenden av Etnsenn (811 moh) 21.06. (Per Sandvik Søltnæs og Heidi Sandvik).

Vestre Slidre kommune

11 ind. Midtre Syndin (938 moh) 09.08. (Ole Andreas Fuglesang).

Øystre Slidre kommune

Hhv. 1 og 4 ind. ved Lykkjestølne i vestenden av Vinstervatnet (1028 – 1032 moh) 30.06. og 01.07. (Terje Pettersen).

1 par ved Vassklepp på Vinstervatnet (1028 – 1032 moh) 09.07. (Per Åge Skålerud og Gundega Skålerud).

Vang kommune

2 par Nordre Syndin/Pyttingen (938 moh) 30.05. (Dag Endre Stedje).

REFERANSEOMRÅDER - HAVELLE

Feltarbeid og observasjoner på de enkelte lokalitetene i 2020

Det ble utført feltarbeid på 16 av i alt 28 utvalgte referanselokaliteter. I tillegg til «egne» registreringer er det også innhentet observasjoner fra nettstedet *artsobservasjoner.no*.

Tabell 4. Forekomst av havelle på 28 utvalgte referanseområder i perioden 1970 - 2020.

Tegnforklaring:

- : Lokaliteten ikke besøkt i tidsperioden.

Lokalitet	Hoh.	Bestandsanslag (antall par)					
		1980-89	1990-99	2000-09	2010-15	2015	2020
Valåvatnet	1281	1 - 2	-	1	1	1	0
Fellingvatnet	1270-1280	1	-	-	-	-	-
Vangsvatnet	1166-1180	1 - 2	-	-	-	-	-
Gautsjøen/Aursjøen	856-860	1	-	-	0	-	0
Tjern ved Snøheim	1471	0 - 1	0 - 1	1 - 2	1	0	1
Stridåtjørnin	1498-1515	0 - 1	-	-	1 - 2	0	0
Istjørni	1631	-	-	-	5 - 6	4 - 5	3 - 5
Hjerkinndammen	896	-	0	2 - 3	1 - 3	0 - 1	0 - 1
Grønbakktjønne	1107-1114	1	-	-	0	0	-
Svartknarttønnin	1321-1326	1	0	0 - 1	2	1	1
Storrvatnet	1223	0	0	0 - 1	0	0	0
Hornsjøen	1261	1	0	0	0 - 1	0	0
Jehanstjønne	1300-1310	0 - 1	-	-	-	-	-
Leirungsvatnet/Råkåvatnet	1370-1380	5 - 8	1 - 2	3 - 5	5 - 7	4 - 6	2 - 5
Heranosmyren	1230-1250	-	-	-	1	-	-
Rindtjønnin	1295-1317	-	-	-	1	-	-
Hågålangtjønne	1219	-	1	-	-	-	-
Jettjørni	1075	-	-	1	-	-	-
Diptjørni	1197	-	-	1	-	-	0 - 1
Åsdalstjønna	1132	0 - 1	0	0	0 - 1	0	0 - 1
Lyngen med småtjern	1001-1007	0	0	0	0 - 1	0	0
Revsjøene	980-985	0	0 - 1	1	0 - 1	0 - 1	-
Fisketjønnin	1329-1380	1	5 - 7	1 - 2	1 - 3	1 - 3	5
Sanddalstjern	1039	0 - 1	0	0	0	-	0
Vinstervatnet nordvest	1032	-	0	0 - 1	0 - 1	-	0 - 1
Tjern vest for Tenlefjorden	1163	1	-	-	-	-	-
Røtjernet	1129	2	-	-	-	-	-
Slettingen	1228	-	-	1 - 2	-	-	-
SUM		16 - 26	7 - 12	12 - 21	19 - 32	11 - 18	12 - 21

Øvrige hekkefunn og observasjoner i aktuelle hekkebiotoper i 2020:

Lesja kommune

1 par Fauttjønne (1122 moh) 13.06. (Per Lavrans Bådshaug).

3 hunnfugler Sandvatnet (1221 moh) 29.06. (Bjørn Harald Larsen).

Sel kommune

1 par Høvringsvatne (1120 moh) ved Smuksjøseter 12.07. (Peter Andresen).

Øystre Slidre kommune

4 ind. Øvre Bjørnhølen (1028 - 1032 moh) 20.06. (John Apeland og Harald Bolstad).

Parti fra Leirungsvatnet i Skjåk, som i dag trolig er den viktigste hekkelokaliteten for havelle og bergand i gamle Oppland fylke.

Foto: *Jon Opheim*

OPPSUMMERING - FRAMTIDIG FORVALTNING

Sumtallene for 2020 viser fortsatt lave hekkebestander for våre 4 alpine dykkender; bergand, svartand, sjørre og havelle. For de tre førstnevnte artene ser vi også mye av den samme negative bestandsutviklingen som beskrevet i de tidligere rapportene. Havella derimot ser ut til å ha greid seg noe bedre.

Bergand ble registrert i 6 av de 18 undersøkte referanseområdene, men bare 4 av disse ble vurdert å ha en mulig hekkebestand. Trolig telte bestanden bare 3 – 6 par og hekking ble ikke konstatert. Sammenlignet med 2011 (7 – 10 par på 4 lokaliteter og 2 ungekull) og 2014 (7 – 9 par på 3 lokaliteter og 1 ungekull) er dette en tilbakegang.

Det er også gjort svært få observasjoner i hekketida utenfor referanseområdene, noe som underbygger samme negative utviklingstendens.

Bergand er sammen med havelle den mest alpine av disse artene. Bare en av årets 4 mulige hekkelokaliteter lå under 1000 moh. De øvrige i høydesonen 1230 – 1380 moh. Utenfor referanseområdene er en større andel av observasjonene gjort på lokaliteter under 1000 moh., men siden dette er registreringer i juni måned – da det fortsatt lå is på mange høyereliggende vatn – er dette trolig fugler som enda ikke har nådd fram til sine hekkeplasser.

I det undersøkte området har dagens bestand av bergand mest sannsynlig sine viktigste hekkeplasser i høydesonen ca. 1200 – 1400 moh. Selv om flere potensielle hekkelokaliteter i denne høydesonen er dårlig undersøkt, er det grunn til å anta at hovedbestanden knytter seg opp mot relativt få lokaliteter. De grunne fjellsjøene Leirungsvatnet og Råkåvatnet i Skjåk og Lom kommuner og Fisketjerna på Valdresflya i Øystre Slidre kommune er fortsatt å regne som «nøkkelbiotoper» for arten, selv om årets registreringer viste små antall også her.

Ut fra våre registreringer, og det som ellers er innrapportert fra andre lokaliteter, er det lite som tyder på at dagens bestand innenfor tidligere Oppland fylke teller mer enn 20 hekkende par.

Svartand ble funnet på 5 av 14 besøkte referanseområder, med en bestand på 4 - 6 par. Indikasjon på hekking ble registrert på 2 av lokalitetene. Til sammenligning ble det i 2011 registrert: 3 - 8 par på 7 lokaliteter og 3 ungekull, og i 2014: 5 - 11 par på 6 lokaliteter og 5 ungekull. Her skal det nevnes at registreringene i 2020 omfattet noen færre lokaliteter, men som neppe ville gitt utslag på mer enn 1 – 2 par i tillegg. Bestandstendensen for svartand synes derfor også være negativ.

Innmeldte observasjoner utenfor referanseområdene gir samme inntrykk. Her er det kun rapportert om to ungekull (Etnedal og Nord-Aurdal kommuner) og få andre områder med hekkeindikasjon.

Svartanda var tidligere noe vanligere utbredt i lavereliggende fjellvatn mellom 900 – 1000 moh. (NOF, avd. Oppland 1997), men som senere synes å ha hatt størst preferanse for lokaliteter mellom ca. 1000 – 1200 moh. (NOF, avd. Oppland v/Opheim 2014). Av de 5 referanse-lokalitetene med svartand i 2020 lå en under 1000 moh., to i høydelaget ca. 1000 – 1150, en ca. 1260 moh. og en ca. 1330 moh. De øvrige observasjonene som er innmeldt (utenfor referanseområdene) gir et noe annet bilde, med overvekt av observasjoner i høydesonen ca. 850 – 950 moh., hvor to hekkefunn ble gjort hhv. 869 og 906 moh.

Også svartanda synes å ha forlatt mange av sine tidligere faste hekkeplasser. Selv om våre registreringer nokså klart viser en negativ utvikling, har vi et litt for svakt grunnlag til å endre tidligere bestandsanslag på 30 – 50 par. Svartanda har en videre utbredelse enn de øvrige 3 alpine andeartene, noe som krever et mer omfattende feltarbeid som grunnlag for bestandsanslag.

Sjørre ble påvist på 4 av 11 besøkte referanseområder, men på to av disse dreide observasjonene seg høyst sannsynlig om fugl på trekk. Årets hekkebestand innenfor referanseområdene utgjorde ca. 4 par, hvor hekking ble påvist på en lokalitet. Dette ligger på omtrent samme nivå som resultatene i 2011 og 2014, men under det vi har av resultater fra ti-årene i perioden 1970 – 2010.

Selv om årets registrering omfatter noen færre lokaliteter enn i 2011 og 2014 utgjør denne feilkilden neppe mer enn 0 – 1 par.

Ser vi på observasjonene utenfor referanseområdene er det innrapportert en god del flere funn enn for de foranstående to artene. Blant disse finner vi også flere ungekull.

Referanseområdene for sjørre spenner fra ca. 860 – 1250 moh., fordelt på 7 kommuner. Våre observasjoner kan tyde på at sjorren hekker innenfor et større høydespenn enn de øvrige tre artene. Årets hekkefunn på Griningsdalsvatnet (hunn med 4 unger) ligger 994 moh., mens Ytre Botntjørni i Dovre - som i de seneste årene har vært artens viktigste tilholdssted - ligger hele 1232 moh.

Også observasjonene utenfor referanseområdene har et relativt stort høydespenn – fra 776 til 1189 moh., men med flest observasjoner i høydesonen ca. 850 – 950 moh. Hekkefunn ble her gjort på 3 vatn som ligger hhv. 806, 846 og 911 moh.

Med støtte i de senere års registreringer, og det som ellers er innrapportert fra andre lokaliteter, er det ikke grunnlag for å foreslå endring av nåværende bestandsestimat på 30 – 40 hekkende par (NOF, avd. Oppland v/Opheim 2014).

Havelle ble registrert på 9 av de 16 referanseområdene som ble besøkt, med et samlet bestandsanslag på 12 – 21 par. Dette er et bedre resultat enn for de øvrige tre artene, samtidig som vårt referansemateriale – som omfatter 28 lokaliteter – viser en nokså stabil bestand fra 1980 og fram til i dag.

Siden hhv. 14 og 12 av referanselokalitetene ikke ble besøkt i 2015 og 2020 er bestandstallene for disse to årene (med erfaring fra tidligere år) trolig undervurdert med om lag 5 par.

Sammen med bergand er havelle den mest alpine av de 4 alpine andeartene. Bare en av årets 9 lokaliteter med observert havelle lå under 1000 moh. De øvrige lå i høydesonen 1030 – 1630 moh., og hele 5 av disse over 1300 moh.

Utenfor referanseområdene er det innmeldt få observasjoner, og ingen hekkefunn. Alle disse ligger i høydelaget 1120 – 1220 moh.

I rapporten for 2015 (NOF, avd. Oppland v/Opheim) beskrives en generell tilbakegang for havelle, samtidig som det har skjedd en "forflytning" av hekkebestanden til mer høyereliggende fjellnatur, og dermed et utbredelsesområde som har skrumpet inn. Sistnevnte synes å være et felles utviklingstrekk for alle de 4 alpine fjellendene. Når det gjelder endringer i hekkebestanden er ikke dette like godt dokumentert innenfor de fjellområdene som dekkes av våre referanseområder. Her er det behov for videre registreringer.

Dagens bestandsanslag på 20 – 30 par (NOF, avd. Oppland v/Opheim (2014) og Shimmings og Øyen (2015) er trolig noe forsiktig, men i påvente av flere registreringer kan dette opprettholdes.

Framtidig forvaltning

Feltarbeidet som ligger til grunn for denne rapporten er først og fremst bestandsregistreringer for å kunne «overvåke» endringer i artenes utbredelse og hekkeforekomst. Etter hvert som en ser hvilke endringer som gjør seg gjeldene er det større grunn til å sette fokus på årsakene til dette.

Bergand, svartand, sjøorre og havelle er våre mest typiske fjellender med en stor andel av sin hekkebestand godt over tregrensa. De er således viktige karakterarter i vår høyfjellsnatur. Hos bergand ser vi en tydelig forflytning av hekkebestanden oppover i høyden. Samme tendens ser vi også hos havelle og svartand og til en viss grad hos sjøorre. Det er nærliggende å tro at det er klimaendringer som er hovedårsaken til at disse artene er "presset" mot større høyder og mer alpin natur, som igjen betyr et innskrenket leveområde. Som følge av bl.a. økt vanntemperatur har vi fått mer gjengroing i vatn og kantsoner, og dermed også endringer i sammensetningen av næringsdyr.

Et annet forhold, som kan være undervurdert, er forholdet til fisk og næringskonkurranse. I forbindelse med den kraftige tilbakegangen for alpine andearter på Hardangervidda har Fylkesmannen i Hordaland – i en oppdatert miljøstatus for 2014 – tatt opp dette spørsmålet. Det er ingen tvil om at våre alpine dykkender står i et konkurranseforhold til fisk, og da særlig ørret. Likeså at ørret har et konkurransefortrinn i forhold til endene. Fylkesmannen i Hordaland skriver videre at det er særlig innsjøer med forekomst av marflo og/eller skjoldkreps som er viktig for de alpine andeartene, og det er de samme innsjøene som er de beste produksjonsvannene for ørret.

Fylkesmannen i Hordaland med flere, har også pekt på garndød som en viktig tapsfaktor for endene. Her vil det være store lokale variasjoner.

Garnfiske er ganske utbredt på de referanseområdene som inngår i denne rapporten, og vi hører ikke sjelden om at ender og lommer blir tatt. For ca. 20 år siden ble det satt fokus på dette på Åsdalstjerna i Ringeby – både fordi det kom alarmerende rapporter om fangst av ender og at dette foregikk i et naturreservat.

I den videre forvaltning av disse truede andeartene bør det på noen av de viktigste hekkelokalitetene innrapporteres om bifangst ved garnfiske. Dette er tiltak som bl.a. kan følges opp av lokale fjellstyrer eller SNO-ansatte.

LITTERATUR

- BirdLife International 2004: Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status. BirdLife International, Cambridge. 374 s.
- BirdLife International 2018: The IUCN Red List of Threatened Species 2018
- BirdLife International 2015: European Red List of Birds. Office for Official Publications of the European Communities. Luxembourg. 675 s.
- Båtvik, J., I., I. 1994: Svartand *Melanitta nigra*. S. 96 - 97 i: Gjershaug, J. O., Thingstad, P. G., Eldøy, S. & Byrkjeland, S. (red.): Norsk fugleatlas. Norsk Ornitologisk Forening, Klæbu.

- Båtvik, J., I., I. 1994: Sjørre *Melanitta fusca*. S. 98 - 99 i: Gjershaug, J. O., Thingstad, P. G., Eldøy, S. & Byrkjeland, S. (red.): Norsk fugleatlas. Norsk Ornitologisk Forening, Klæbu.
- Cramp, S. & Simmons, K.E.L. (red.) 1977: The birds of the Western Palearctic. Vol. 1. Oxford Univ. Press, Oxford.
- Gjershaug, J. O., Thingstad, P. G., Eldøy, S. & Byrkjeland, S. (red.) 1994: Norsk fugleatlas. Norsk Ornitologisk Forening, Klæbu. 551 s.
- Haftorn, S. 1971: Norges Fugler. Universitetsforlaget. 862 s.
- Henriksen S. og Hilmo O. (red.) 2015: Norsk rødliste for arter 2015. Artsdatabanken, Norge
- Jacobsen, O. W. & Ugelvik, M. 1994: Bergand *Aythya marila*. S. 90 - 91 i: Gjershaug, J. O., Thingstad, P. G., Eldøy, S. & Byrkjeland, S. (red.): Norsk fugleatlas. Norsk Ornitologisk Forening, Klæbu.
- Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oppland 1997: Fugler i Oppland. 280 s.
- Opheim, J. 1998: Truete fuglearter i Oppland. Rapport Fylkesmannen i Oppland, Miljøvern avdelingen. 100 s.
- NOF, avd. Oppland v/Opheim, J. 2012: Bestandsovervåking av rødlistearterne bergand, svartand og sjørre. Oppland fylke. Rapport 72 s.
- NOF, avd. Oppland v/Opheim, J. 2014: Bestandsovervåking av rødlistearterne bergand, svartand og sjørre i Oppland fylke. Rapport 20 s.
- NOF, avd. Oppland v/Opheim, J. 2016: Havelle i Oppland fylke. Bestandsregistreringer i 2015 og en oppsummering av tidligere registreringer. Rapport 42 s.
- Shimmings, P. & Heggøy, O. 2016: Havelle - tallrik i nord, fåtallig i sør. Vår Fuglefauna 39: 12 - 22. Shimmings, P. & Øien, I. J. 2015: Bestandsestimater for norske hekkefugler. NOF-rapport 2015-2: 268 s.

Svartand hann.
Foto: Ragnar Ødegård

RAPPORTSAMMENDRAG

ÅKERRIKSE I OPPLAND 2020

AV Geir Høitomt og Jon Opheim

Her gis et kort sammendrag av åkerrikseregistreringene i tidligere Oppland fylke i 2020. Rapporten er utarbeidet av Kistefos Skogtjenester AS med god hjelp fra NOF, avd. Oppland, som har mottatt et økonomisk tilskudd for sin deltagelse.

Med midler fra "tilskudd til truede arter" er det i 2020 gjennomført registreringsprosjekt på åkerrikse i tidligere Oppland fylke.

Kistefos Skogtjenester AS har stått ansvarlig for feltarbeid og utarbeidelse av rapport, hvor i alt 17 personer har bidratt med registreringer og opplysninger.

Åkerrikse har hatt en kraftig bestandsreduksjon de seneste ca. 100 årene og er i dag en av våre mest truede fuglearter. I *Norsk Rødliste 2015* står den oppført som *kritisk truet* (CR). Arter i denne kategorien har ekstremt høy risiko for utdøing (Henriksen & Hilmo O. 2015).

Registreringene er en oppfølging av "Handlingsplanen for åkerrikse" - som ble utarbeidet av Direktoratet for naturforvaltning (nå Miljødirektoratet) i 2008 - med formål å sikre en selvproduserende bestand av åkerrikse i Norge. Prosjektet har hatt hovedfokus på kartlegging av syngende hanner og tiltak for å unngå slått av aktuelle hekkelokaliteter. I tillegg er det drevet med informasjonsarbeid, bl.a. om "åkerriksevennlig" slått, for å unngå at fuglene blir drept av jordbruksmaskiner. Fylkesmannen i Rogaland har hatt en koordinerende rolle i gjennomføringen av handlingsplanen.

Åkerrikse er en krevende art å registrere og forvalte. Siden den er nattaktiv må feltarbeidet i hovedsak foregå i den mørke delen av døgnet, og fordi den ankommer sine potensielle hekkelokaliteter sent på våren - bare noen få uker før første grasslått - har en liten tid til rådighet. For å begrense omfanget av hva vi kan kalle «hastverksavtaler» i forsommersperioden, tok Fylkesmannen i Innlandet i år initiativ til en bedre og mer målrettet forvaltning av åkerrikse. I noen av de områdene hvor åkerrikse er påvist flest ganger i de senere årene ble aktuelle grunneiere kontaktet i mai/juni for å få til mer langsiktige avtaler om utsettelse av førstegangs slått. Dette gjaldt i hovedsak et areal innenfor Jørstadvollene fuglefredningsområde i Lillehammer kommune, et område på Hennung i Gran kommune og vollene langs Etna i Nordre Land og Etnedal kommuner. I de to førstnevnte områdene ble det ikke oppnådd bindende avtaler med de aktuelle grunneierne, mens det i sistnevnte område ble inngått ei avtale for årets sesong, med muligheter for fornyelse i årene framover. Arbeidet med å sikre aktuelle hekkebiotoper for åkerrikse vil fortsette i 2021.

Årets feltarbeid ble i hovedsak gjennomført fra slutten av mai til ut i juli måned. Det ble brukt mest tid i de kommunene som har hatt flest registrerte åkerrikse opp gjennom årene, dvs. jordbrukslandskapet i Østre- og Vestre Toten, Gran, Søndre- og Nordre Land, Etnedal, Gjøvik og Lillehammer.

Resultatet ble oppløftende. Det ble registrert 13 syngende åkerrikse hanner fordelt på kommunene Lillehammer (1), Gjøvik (4), Vestre Toten (3), Gran (1), Nordre Land (2), Etnedal (1) og Nord-Aurdal (1). Alle fuglene ble registrert i graseng/kultureng. Observasjonene ble gjort i tidsrommet 05.06. – 24.07. Med referanse til våre årlige registreringer siden 1997 er det bare i årene 2002, 2011, 2013, 2014 og 2017 vi har hatt større forekomst av åkerrikse. Årets resultat utgjorde om lag 7 % av samlet resultat for landet, og det var bare Akershus og Rogaland som hadde flere registrerte åkerrikser.

Bestandssituasjonen for åkerrikse er fortsatt svært bekymringsfull, spesielt fordi mulighetene for vellykket hekking er svært små, så lenge dens tilholdssteder blir slått i etableringsfasen/eggleggingsperioden. Initiativet fra Fylkesmannen i Innlandet denne våren, om å inngå mer langsiktige avtaler med aktuelle grunneiere i noen av de viktigste tilholdsstedene for åkerrikse, er en god begynnelse for å kunne beholde denne fuglearten i vårt kulturlandskap.

Det ble i 2020 inngått avtale med grunneier om utsatt slått på en eiendom ved Etna i Nordre Land kommune.

Foto: Geir Høitomt 05.05.2020.

RAPPORTSAMMENDRAG

HUBRO I OPPLAND 2020

Jon Opheim og Geir Høitomt

Vi presenterer her et sammendrag av hubroregistreringer i tidligere Oppland fylke i 2020. Rapporten er utarbeidet av Kistefos Skogtjenester AS og er en oppfølging av "nasjonal handlingsplan for hubro." NOF, avd. Oppland har deltatt i registreringene og mottatt noe av tilskuddsmidlene som er bevilget gjennom Fylkesmannen i Nordland, som er tildelt koordineringsansvaret for dette arbeidet.

Hubroen står i dag oppført som *sterkt truet* i *Norsk Rødliste 2015*. Arter i denne kategorien har svært høy risiko for å dø ut (Henriksen & Hilmo O. 2015).

Registreringene har i stor grad vært basert på tidligere samlerapporter for hubro i Oppland, hhv. for perioden 1980 - 2008 (NOF, avd. Oppland v/Opheim 2009) og perioden 2009 - 2013 (Opheim og Høitomt 2013), samt årsrapporter for 2014 – 2019 (Opheim og Høitomt).

I tråd med søknaden om økonomisk tilskudd har feltarbeidet i 2020 omfattet både «aktive» hubrolokaliteter og "gamle lokaliteter," hvor det ikke er registrert hubro i de senere årene.

Ansvar for den nasjonale overvåkingen av hubro ble fra 2020 overtatt av Statens naturoppsyn (SNO). Selv om tidligere Oppland fylke ikke ligger innenfor noen av de 6 intensivområdene som er valgt ut, har SNO lokalt stått for utplassering av lydopptakere på 7 lokaliteter under årets feltarbeid. Disse har stått ute i den mest aktive ropeperioden for hubro på ettersommeren/våren. Optaksutstyret har vært både effektivt og arbeidsbesparende.

Utover dette har vi som tidligere hatt god bistand fra medlemmer i Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oppland, samt ansatte i noen av fjellstyrene.

Mesteparten av feltarbeidet ble utført i tidsrommet februar - april, da hubroen har sin mest aktive ropeperiode, og dermed er lettest å registrere. Til sammen ble 39 lokaliteter besøkt en eller flere ganger i løpet av våren, fordelt på 14 kommuner. 27 personer har bidratt med registreringer og opplysninger.

Årets feltsesong resulterte i 13 lokaliteter med hubro fordelt på 9 kommuner, dvs. i overkant av gjennomsnittet for de 5 siste årene. Hekking ble registrert på en lokalitet, hvor det var 2 unger i reiret. Ropende hanner ble hørt på 11 lokaliteter, med dokumentert hunnfugl på 2 av disse. Utover dette ble det sett en hubro på egnet lokalitet i Sør-Aurdal på ettersommeren, samt et ind. på sommeren i Skjåk som ikke kan knyttes til noen bestemt lokalitet.

Etter 1980 kjenner vi til 73 lokaliteter med registrert hubro i tidligere Oppland fylke, fordelt på 22 kommuner. På disse har det vært konstatert hubro på hhv. 38 og 55 lokaliteter de siste 10 og 25 årene. På 15 lokaliteter har det ikke vært påvist aktivitet siden 1990. Disse er å regne som utgåtte.

Det foreligger bare 8 sikre hekkefunn (på like mange lokaliteter) i perioden 1980 - 2020. Dette lave tallet skyldes i stor grad manglende prioritet på å oppsøke lokalitetene i hekketida, dvs. i ungeperioden sommer og høst.

Våre bestandsanslag på hubro i tidligere Oppland fylke har vært justert flere ganger opp gjennom årene. Med bakgrunn i senere års registreringer - med tilstedeværelse av hubro på 27 lokaliteter de siste 5 årene - opprettholder vi tidligere bestandsestimat på 20 - 25 par (Opheim og Høitomt 2015).

Det er i liten grad søkt etter reirgropen av hubro i tidligere Oppland fylke. Dette arbeidet bør styrkes i 2021. Her en reir grop i tidligere Hedmark fylke.
Foto: Geir Høitomt 07.09.2020.

RAPPORTSAMMENDRAG

KONGEØRN I OPPLAND 2020

Jon Opheim og Geir Høitomt

Med god assistanse fra NOF, avd. Oppland ble det også i 2020 foretatt bestandsregistreringer av kongeørn i tidligere Oppland fylke. Foreningen har mottatt et økonomisk tilskudd for sin deltagelse. Kistefos Skogtjenester AS har stått for organiseringen av feltarbeidet, samt utarbeidelse av rapport. Vi bringer her et redigert sammendrag.

Under ledelse av Statens naturoppsyn (SNO), og med midler fra Rovviltnemnda i region 3, er det i 2020 gjennomført et registreringsprosjekt på kongeørn i tidligere Oppland fylke. Bevilgningen fra Rovviltnemnda er knyttet opp mot disse tre hovedformålene:

1. Totalovervåking i region II (Sør- og Midt-Gudbrandsdalen).
2. Ytterligere søk etter ukjente lokaliteter sør i fylket (Land, Hadeland, Toten og deler av Valdres). Videre samarbeid med Buskerud for å kartlegge "grensepar."
3. Bistå i eventuelle akutte situasjoner som oppstår (jf. Nordre Land våren 2013 og Nord-Fron sommeren 2018).

Statens naturoppsyn (SNO) har det overordnede ansvaret for bestandsovervåkingen av kongeørn i henhold til det nasjonale overvåkningsprogrammet for rovvilt. Regionansvarlig i SNO er Espen Rusten (SNO Hjerkin).

Årets registreringer fulgte samme retningslinjer som i foregående år. Det vises til samordningsmøte hos Fylkesmannen i Oppland 20.03.2014, hvor det ble utarbeidet retningslinjer for framtidig feltarbeid.

I samarbeid med SNO, lokale fjellstyrer og medlemmer i Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oppland, ble det lagt opp til besøk på flest mulig lokaliteter - likevel med hovedvekt på de registreringer som ligger til grunn for Rovviltnemnda sin bevilgning. Kistefos Skogtjenester har stått ansvarlig for koordinering av feltarbeidet og utarbeidelse av rapport. 75 lokaliteter ble besøkt, dvs. på ca. samme nivå som de 8 siste årene. 51 personer har bidratt med registreringer og opplysninger.

Det ble i år dokumentert *vellykket hekking*, dvs. observasjon av minimum 50 døgn gamle unger, på 20 lokaliteter. I tillegg ble det registrert ruging på en lokalitet i april, hvor reiret ble funnet tomt 10.07., men med indikasjon på at det hadde vært unge(r) i reiret. Hekkefunnene fordeler seg på 12 kommuner.

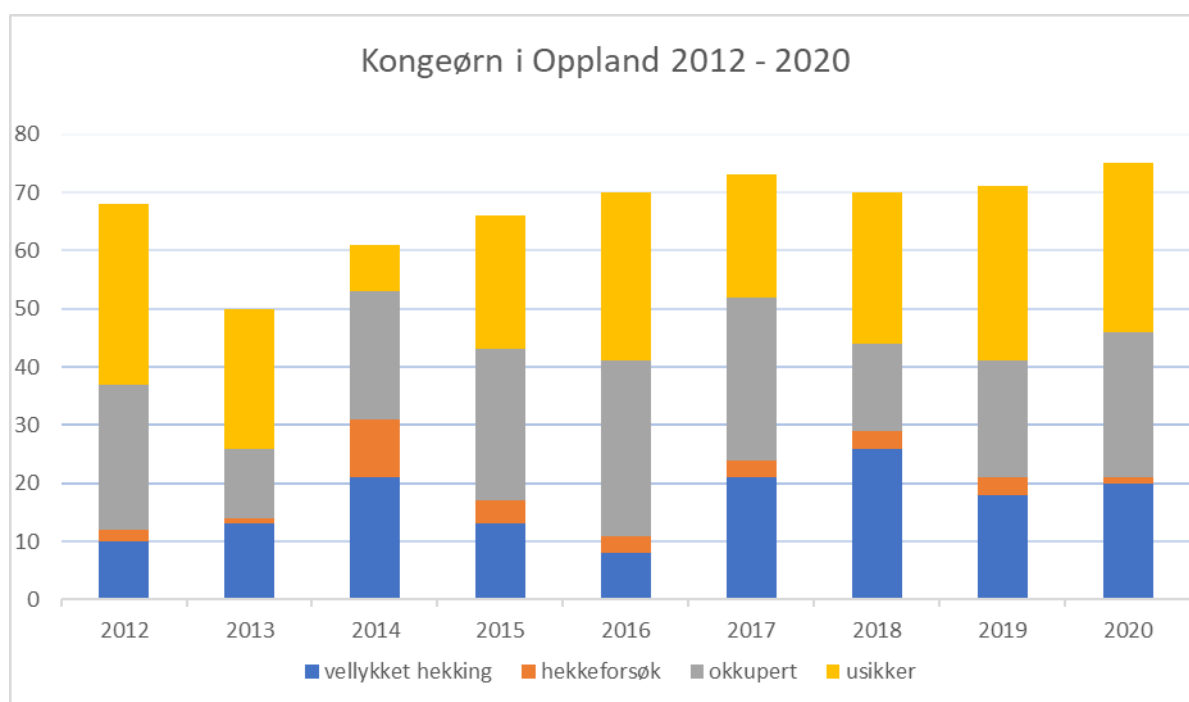
Utover dette ble det konstatert tilstedeværelse av kongeørn (*okkupert territorium*) på 25 lokaliteter, men uten påvist hekkforsøk.

Hekking, eller territoriehevdende kongeørn, ble dermed registrert på tilsammen 46 lokaliteter i 2020.

I tillegg ble det gjort spredte observasjoner av kongeørn på 29 andre lokaliteter i perioden 01.02. - 15.09., men uten at det var tegn til hekkeforsøk eller at territoriet var okkupert (kategori "usikker").

I de 20 reirene med *vellykket hekking* vokste det opp 25 unger. Antall unger pr. besatt revir blir dermed 0,54 som er nær gjennomsnittet for de foregående 8 årene.

År	Antall besøkte lokaliteter	Lokaliteter med vellykket hekking (antall unger i parentes)	Lokaliteter med hekkeforsøk påvist (antall unger i parentes)	Hekkeforsøk ikke påvist, men territorium okkupert	Usikker
2012	68	10 (11)	2 (1)	25	31
2013	50	13 (15)	1 (1?)	12	24
2014	61	21 (26)	10 (13)	22	8
2015	66	13 (14)	4 (5)	26	23
2016	70	8 (8)	3 (4)	30	29
2017	73	21 (26)	3 (2)	28	21
2018	70	26 (30)	3 (2)	15	26
2019	71	18 (20)	3 (?)	20	30
2020	75	20 (25)	1	25	29

Registreringene i perioden 2012 – 2020 gir en god dokumentasjon på svingninger i antall hekkende par hos kongeørn, fra hhv. 12, 14 og 11 i «bunnårene» 2012, 2013 og 2016 til 31 hekkinger i «toppåret» 2014. Både «*vellykket hekking*» og «*hekkeforsøk påvist*» er inkludert i disse tallene. Resultatet for 2020 ble svært likt fjoråret, og kan betegnes som et godt middels produksjonsår for kongeørn.

Disse hekkeresultatene sammenfaller svært godt med forekomst av smånagere i fylket. Årene 2012, 2013 og 2016 var å regne som «bunnår», mens 2014 var et markert toppår. I 2017 og 2018 var det igjen mye smånagere over store deler av fylket. I 2019 og 2020 har forekomstene av smånagere vært relativt beskjedne. Senere års forskning har bekreftet denne sammenhengen. Byttedyrundersøkelser via kameraovervåking ved reir har vist at kongeørn har en mer nyansert diett enn tidligere antatt, og at mindre byttedyr som mus og lemen utgjør en vesentlig andel av kostholdet i gode smånagerår.

I 2020 ble det registrert 5 «nye» hekkelokaliteter for kongeørn. Alle disse hadde gamle intakte reir som vitner om lang tilstedeværelse av kongeørn.

Det ligger i kongeørnas natur å veksle mellom flere reir innenfor reviret, og at de med mellomrom etablerer nye reir. Utover reirene som ble funnet på de forannevnte «nye» lokalitetene, ble det i 2020 funnet 11 nye alternative reir på 10 lokaliteter.

Siden 2002 har vi registrert hekkende kongeørn på i alt 70 lokaliteter. For siste 5-års periode er hekking påvist på 56 lokaliteter, mens antall lokaliteter med registrert kongeørn i samme periode er 77. Ut fra dette mener vi at bestandsanslaget fra 2014 på mellom 55 – 65 hekkende par (Opheim og Høitomt 2014) fortsatt er nokså realistisk. Vi vurderer bestanden som relativt stabil, og mener at årets ungeproduksjon på 25 unger ligger innenfor "normalen" av det vi kan forvente av svingninger i en kongeørnpopulasjon.

De fleste kongeørnparene i tidligere Oppland fylke hekker i bergvegger. Når de velger å hekke i trær er det helst grove furuer med solid greinverk som velges.
Foto: Tor Martin Haugen.

Kartlegging av lerkefalk i Oppland i 2019

Bestandsutvikling og vurdering av hekkebestanden

Av Bjørn Harald Larsen

Innledning

Norsk Ornitologisk Forening, avdeling Oppland, gjennomførte med midler fra Miljødirektoratet en kartlegging av hekkebestanden av lerkefalk i tidligere Oppland fylke i 2019. Aktuelle hekkelokaliteter, tidligere kjente og områder med observasjoner i hekketida, ble undersøkt. Registreringene omfattet hele tidligere Oppland fylke, inkludert Lunner og Jevnaker som nå er en del av Viken fylke.

Følgende medlemmer av NOF, avd. Oppland, har bidratt med observasjoner og registrering av lerkefalk i 2019: John Apeland, Harald Bolstad, Tom Dalhøy, Even Dehli, Geir Høitomt, Stig Horsberg, Ketil Kristiansen, Bjørn Harald Larsen, Mette Larsen, Trude Nereng, Grete Melkild, Jon Opheim, Even Raassum, Per Åge Skålerud, Ole Knut Steinset, Tosten Tøfte, Ragnar Ødegård og Astrid M. Aadnes. Alle takkes for sine bidrag.

Detaljert informasjon om hekkel plasser er ikke gitt i denne artikkelen, men finnes i rapporten som er gjort tilgjengelig for forvaltningsmyndighetene (Larsen 2020). Rapporten inneholder også en fullstendig liste over alle observasjoner av lerkefalk i Oppland, redigert av Jon Opheim.

Lerkefalk er nær truet i Norge

Lerkefalk er plassert i kategori nær truet (NT) på Norsk rødliste for arter (Kålås mfl. 2015). I global (<http://www.iucnredlist.org/>) og europeisk rødliste (BirdLife 2015) er arten vurdert som sikker (LC = least concern) på bakgrunn av store bestander bl.a. i Øst-Europa og Russland. Men populasjonstrend er vurdert som avtakende (decreasing). Arten er rødlistet etter D.1-kriteriet, med færre enn 1000 reproduserende individer. I Norge har man ingen kvalitativ kunnskap om bestandsendringer, men lokale rapporter og trekktegninger indikerer at den norske hekkebestanden er relativt stabil (Heggøy & Øien 2014). Mangelen på gode data om bestandsutvikling var en viktig grunn for NOF avd. Oppland til å gjennomføre kartleggingen i 2019.

Etter Atlasperioden (1970-1990) ble bestanden vurdert til 20-50 par (Bekken 1994). I 2004 opererte BirdLife International (2004) med en hekkepopulasjon på 70-75 par. Etter at arten fikk større oppmerksomhet utover 2000-tallet, og særlig i sentrale hekkeområder som Buskerud og Østfold, anslår Shimmings & Øien (2015) hekkebestanden til minimum 145 par og maksimum 230 par. Hedmark har landets største hekkepopulasjon, med 50-80 par (LRSK Hedmark pers. medd. i Shimmings & Øien 2015).

Hekker langs innsjøer og i kulturlandskapsområder med innslag av tjern og myrer

I Oppland finnes lerkefalken først og fremst langs større innsjøer, som Mjøsa, Randsfjorden og Einafjorden, samt i kulturlandskapsområder med innslag av tjern og myrer – f.eks. Tingelstadhøgda og Lunnerhøgda i Gran og Lunner. Den hekker også langs mindre innsjøer i lang avstand fra kulturlandskap, slik som Fjorda vest for Randsfjorden i Gran, ved Trevatn i Søndre Land og Skjelbreida i Vestre Toten. Hekkeplassen den velger er gjerne ei øy, et nes eller et skogholt i kulturlandskapet med dominans av furu.

Collett (1866) omtaler et reirfunn på Balbergkampen i Lillehammer i 1854. Dette er et av de første konkrete og nærmere stedfestede reirfunnene av arten i Norge. Under Atlas-registreringene (1980-1990) ble det ikke gjort hekkefunn av arten i Oppland; først i 1992 ble lerkfalk funnet hekkende på Fjorda i Gran kommune – hvor den også hekket året etter (Gaarder mfl. 1997).

Figur 1. Årsunge av lerkfalk (1K) over Bjørnstad på Kapp. Ett av tre relativt faste hekkeområder langs Mjøsa i Østre Toten finnes i nærheten av Kapp. Foto: Tom Dalhøy, 24.8.2015.

Før kartleggingen i 2019 var det ingen klare indikasjoner på bestandsendringer i Oppland de siste 10-20 årene. Fra det første hekkefunnet i nyere tid (i 1992) og fram til årtusenskiftet var det trolig en vekst i bestanden, etter den tid er det trolig økningen i observasjonsaktivitet som står for økningen i registrert bestand.

Resultater fra kartleggingen i 2019

Lerkfalk ble observert i 7 kommuner i Oppland i 2019, og dette er antatt å dreie seg om til sammen 9-11 hekkende par. Dette gjenspeiler allikevel ikke størrelsen på hekkebestanden i tidligere Oppland fylke, til det ble dekningen av aktuelle hekkeområder i 2019 for dårlig. Og artens tendens til å flytte ofte pga. at kråkereirene sjelden blir brukt mer enn ett år hver (arten pynter ikke reirene slik de fleste andre kvistreirhekkende rovfugl gjør), medfører at man må bruke en del tid på å lete etter nye reir i nærheten. Trolig kan paret flytte flere km mellom reirplasser. Langs Einafjorden har nå paret som holder til i nordre del av innsjøen (inkludert østsida av Skjelbreia) hatt reirlokalteter med inntil 3,5 kilometers avstand.

Tabell 1 viser bestandsanslag for kommunene i tidligere Oppland fylke etter hekkesesongen 2019. Summeringen gir en estimert hekkebestand på mellom 23 og 37 par (hvorav 2-4 par i Lunner og Jevnaker, som i 2020 ble overført til Viken fylke). Det siste bestandsestimatet fra fylket var 20-25 par i 2012 (Shimmings & Øien 2015). Endringen skyldes heller bedre undersøkelser og bredere grunnlag for å vurdere hekkebestanden i hver enkelt kommunene enn en reell bestandsvekst.

Tabell 1. Antatte hekkebestander i tidligere Oppland fylke fordelt på kommuner og samlet.

Kommune	Sist registrert	Anslått hekkebestand	Kommentar
Dovre	2012	0 par	
Sel	2013	0 par	
Nord-Fron	2000	0 par	
Sør-Fron	2011	0 par	
Lillehammer	2019	3-4 par	Mulig ny etablering nordøst i kommunen
Gjøvik	2019	2-4 par	Snertingdalen og Vardal dårlig undersøkt
Østre Toten	2019	4-5 par	Usikkert med hekking i kulturlandskapet
Vestre Toten	2019	2-3 par	Reinsvoll-området usikkert, Åsmarka dårlig undersøkt
Gran	2019	5-6 par	Antall par på Tingelstadhøgda er usikkert
Lunner	2018	1-2 par	Muligens høyere bestand
Jevnaker	2015	1-2 par	Dårlig undersøkt
Søndre Land	2019	4-5 par	Antall faste hekkinger langs Randsfjorden usikkert
Nordre Land	2019	1-2 par	
Etnedal	2010	0-1 par	Hekking registrert ca. 870 moh. i 2010
Sør-Aurdal	2013	0-1 par	
Nord-Aurdal	2014	0-1 par	
Vestre Slidre	2016	0-1 par	
Vang	2014	0 par	
Sum		23-37 par	

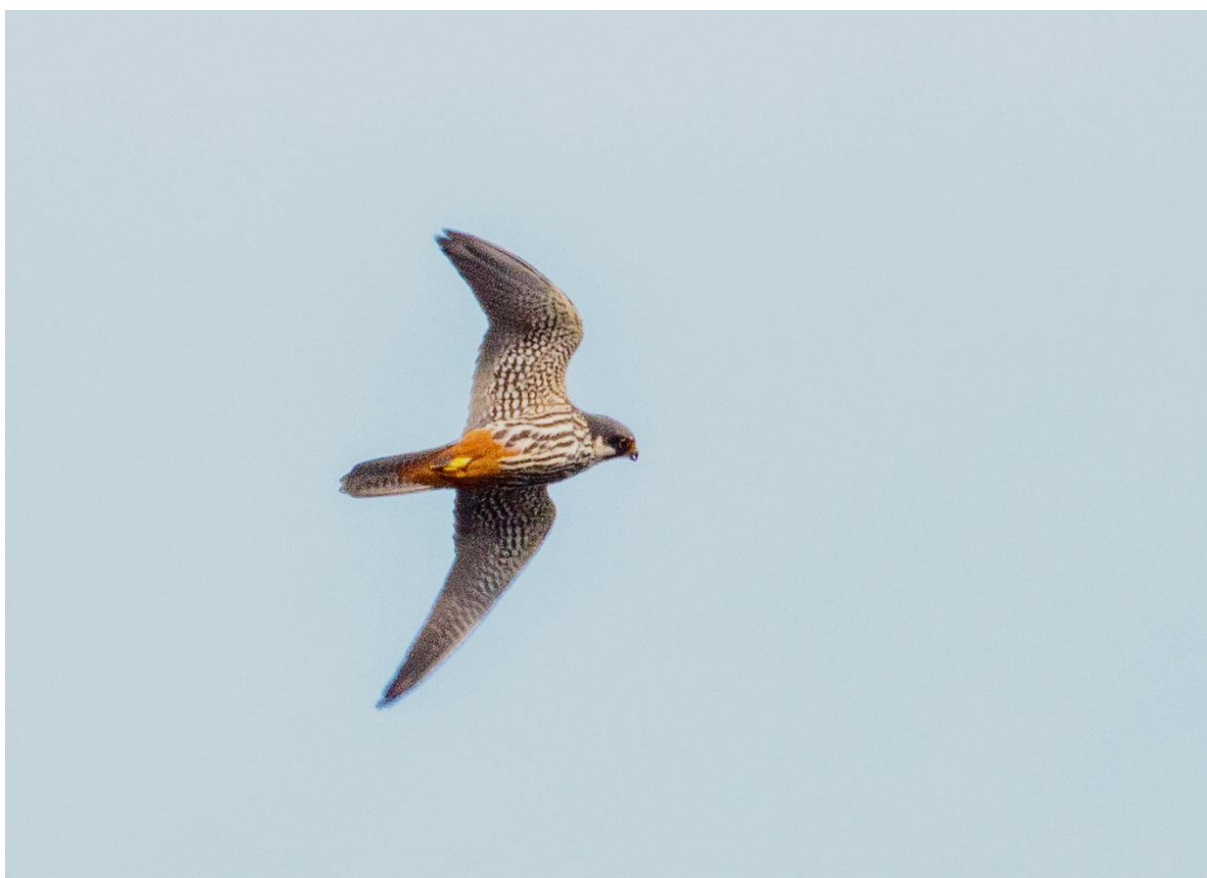
Bestandsutvikling

Fortsatt har vi ingen indikasjoner på endringer i bestanden av lerkefalk i tidligere Oppland fylke de siste 15 årene, som er vurderingsperioden i rødlistesammenheng (3 generasjoner). Bestandsveksten i fylket skjedde trolig i det vesentligste på 1990-tallet, muligens også et stykke utover 2000-tallet.

Forvaltning og trusler

Samlet har Innlandet en hekkebestand av lerkefalk på 75-120 par, noe som utgjør om lag halvparten av Norges populasjon. Det siste landsestimatet er på 145-230 par (oppjustert til 150-240 par med nye tall fra Oppland presentert her). Dette gjør at fylket har et særskilt ansvar for å sikre en god forvaltning av denne rødlistearten. Også kommunene har et betydelig ansvar i så måte, i tidligere Oppland fylke gjelde det særlig Gran, Østre Toten, Vestre Toten, Søndre Land, Gjøvik og Lillehammer.

Ingen spesielle trusler er omtalt i rødlistevurderingen for arten i 2015. I Oppland har vi få eksempler på dårlig forvaltning av artens hekkeområder, men det er opplagt at hogst av reirlokalteter er en reell trussel. Et hekkeområdet inntil Dokkadeltaet naturreservat i Nordre Land ble hogd for noen år siden, og etter det har den ikke hekket i nærheten (muligens flyttet lenger sør langs Randsfjorden). Artens tendens til å bytte kråkereir fra år til år gjør den imidlertid mindre sårbar for hogst sammenliknet med f.eks. hønehauk.

Figur 2. En av to lerkefalker som ble sett i flukt over Totenvika naturreservat 10.5.2018. Voksne fugler skiller fra ungfugler på de røde «buxsene» (i mai vil imidlertid alle lerkefalker ha rød undergump). I dette våtmarksområdet blir arten sett hyppigst i mai og august/september, og på høsten er det gjerne ungfugler fra hekkinger i nærheten som ses i området. Foto: Tom Dalhøy.

Noen steder er forstyrrelser fra fritidsbåter og annet friluftsliv (fiske, bading, turgåing mv.) en negativ faktor for lerkefalk. Dette kan føre til at arten oppgir hekking, får lavere ungeproduksjon eller flytter. Sannsynligvis har dette skjedd i Einafjorden og muligens også langs Randsfjorden og Mjøsa.

Litteratur

Bekken, J. 1994. Lerkefalk *Falco subbuteo*. S. 132 i: Gjershaug, J. O., Thingstad, P. G., Eldøy, S. og Byrkjeland, S. (red.): *Norsk fugleatlas*. Norsk Ornitologisk Forening, Klæbu. 552 s.

BirdLife International 2015. European Red List of Birds. Office for Official Publications of the European Communities. Luxembourg. 675 s.

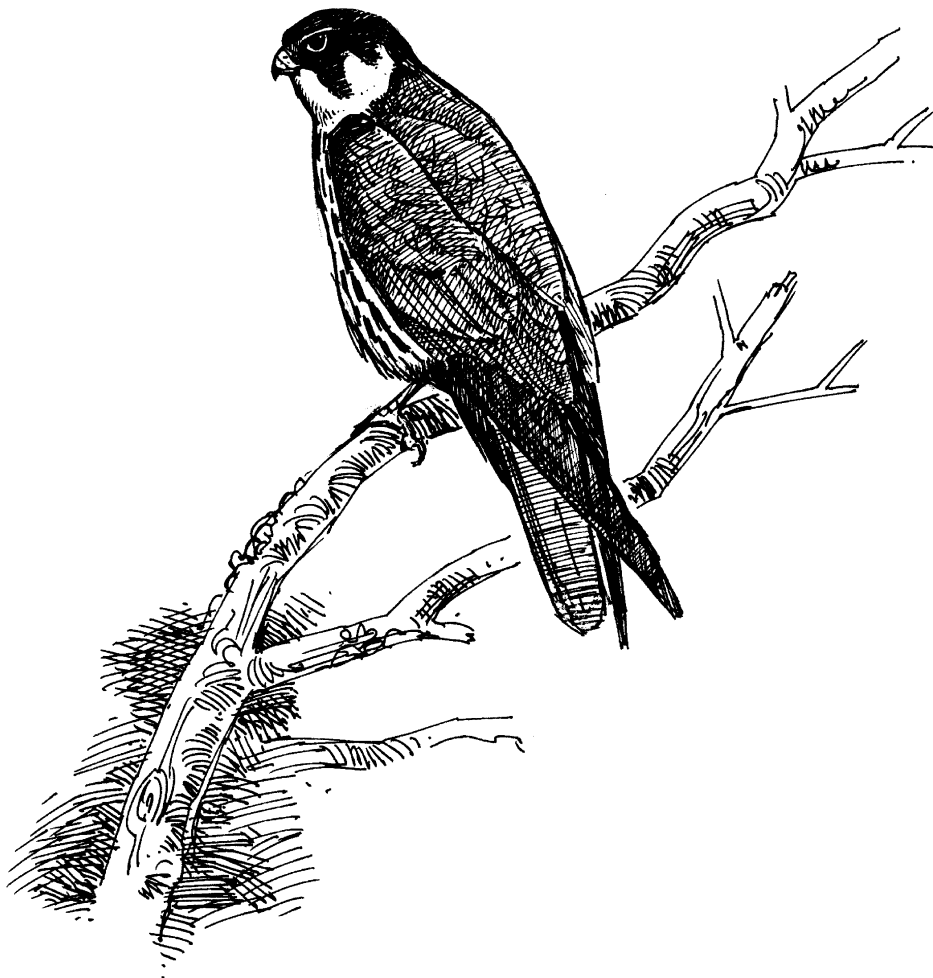
Gaarder, G. (red.), Høitomt, G., Kasenborg, I. G., Larsen, B. H., Opheim, J. & Roang, J. K. 1997. Fugler i Oppland. Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oppland. Fylkets fuglevernforening. Lillehammer. 280 s.

Heggøy, O. & Øien, I. J. 2014. Conservation status of birds of prey and owls in Norway. NOF Rapport 1- 2014. 129 s.

Kålås, J. A., Dale, S., Gjershaug, J. O., Husby, M., Lislevand, T., Strann, K.-B. & Strøm, H. 2015. Fugler (Aves). S. 67 - 70 i: Henriksen, S. & Hilmo, O. (red.) Norsk rødliste for arter 2015. Artsdatabanken, Norge. 193 s. ISBN: 978-82-92838-40-2.

Larsen, B. H. 2020. Lerkefalk i Oppland. Kartlegging i 2019 og vurdering av hekkebestanden. Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oppland. Rapport nr.2-2020. 21 s. + vedlegg.

Shimmings, P. & Øien, I. J. 2015. Bestandsestimater for norske hekkefugler. NOF-rapport 2015-2. 268 s.

Kartlegging av lappspurv i Oppland i 2020

Med vurdering av bestandsutvikling i 13 utvalgte områder og nytt bestandsestimat for det gamle fylket

Av Bjørn Harald Larsen

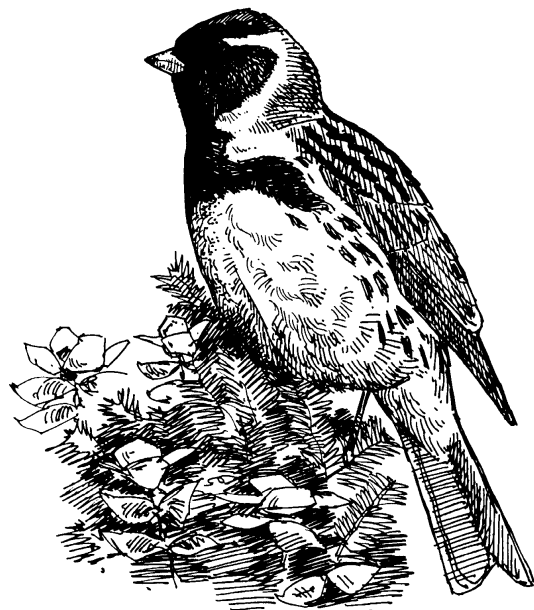
Innledning

Med midler fra Miljødirektoratet har Norsk Ornitologisk Forening, avdeling Oppland, gjennomført en kartlegging av hekkebestanden av lappspurv (sårbar - VU) i 2020 i 13 utvalgte områder i tidligere Oppland fylke. Bakgrunnen er at lappspurv ble valgt som årets fugl av NOF i 2020, samtidig som vi har sett en bekymringsfull utvikling for arten i mange områder i våre fjellområder de siste årene. Områdene ble valgt ut fra at de har eller har hatt en relativt betydelig hekkebestand av arten, samtidig som det er gjort bestandsregistreringer i områdene tidligere – slik at det kan være mulig å vurdere utviklingen i bestandenes størrelse over tid. Her følger et sammendrag av rapporten, som kan lastes ned i sin helhet fra våre hjemmesider (<http://www.oppland-ornitologene.org/>).

Følgende medlemmer av NOF, avd. Oppland, har bidratt i kartleggingen: John Apeland, Lise Caspersen, Tom Dalhøy, Margaret M. Eggen, Knut Gundersen, Frank Grønningsæter, Sven Haugen, Tor Martin Haugen, Anne Gri Henriksen, Geir Høitomt, Bjørn Harald Larsen, Sverre Lundemo, Bjørn Roar Løkken, Rune Nilsson, Jon Opheim, Jens Petter Ous, Ole Knut Steinset, Ragnar Ødegård, Rune Rødningen og Thor Østbye. Alle takkes for sine bidrag. En spesiell takk til Jon Opheim for framskaffelse av rapporter og til Geir Høitomt for data fra tidligere registreringer i verneområder i Oppland.

Truet art

Lappspurv er plassert i kategori sårbar (VU) på Norsk rødliste for arter (Kålås mfl. 2015). Den er rødlistet etter A2-kriteriet, dvs. en dokumentert eller antatt tilbakegang på 30-50 % siste 10 år, «*hvor reduksjonen eller dens årsak ikke nødvendigvis er opphørt eller forstått eller reversibel*». Den norske hekkebestanden blir av Shimmings & Øien (2015) anslått til mellom 100 000 og 225 000 par, noe som tilsvarer om lag halvparten av bestandsanslaget etter Atlasregistreringene (Gjershaug mfl. 1994).

Figur 1. Lappspurv er vurdert som sårbar (VU) i Norge, mens situasjonen globalt og i Europa gjør at den så langt ikke har blitt inkludert på globale eller europeiske rødlistene. Bildet viser en hann på sangpost mellom Sæmundtjønnin og Storslågåvatnet øverst i Grisungdalen i Lesja kommune 29.6.2020. Foto: Bjørn Harald Larsen.

Mest utbredt i rike, lavalpine områder nord i Oppland

Lappspurven har størst utbredelse og er mest tallrik i lavalpine områder med stort innslag av myr og våtmark/tjern i nordre deler av tidligere Oppland fylke. De fleste viktige hekkeområder ligger mellom 1100 og 1300 moh. Hekkeområdene er gjerne kjennetegnet av rygger med lav- og lynghei i mosaikk med større eller mindre myrer og myrkanter med høy vierdekning.

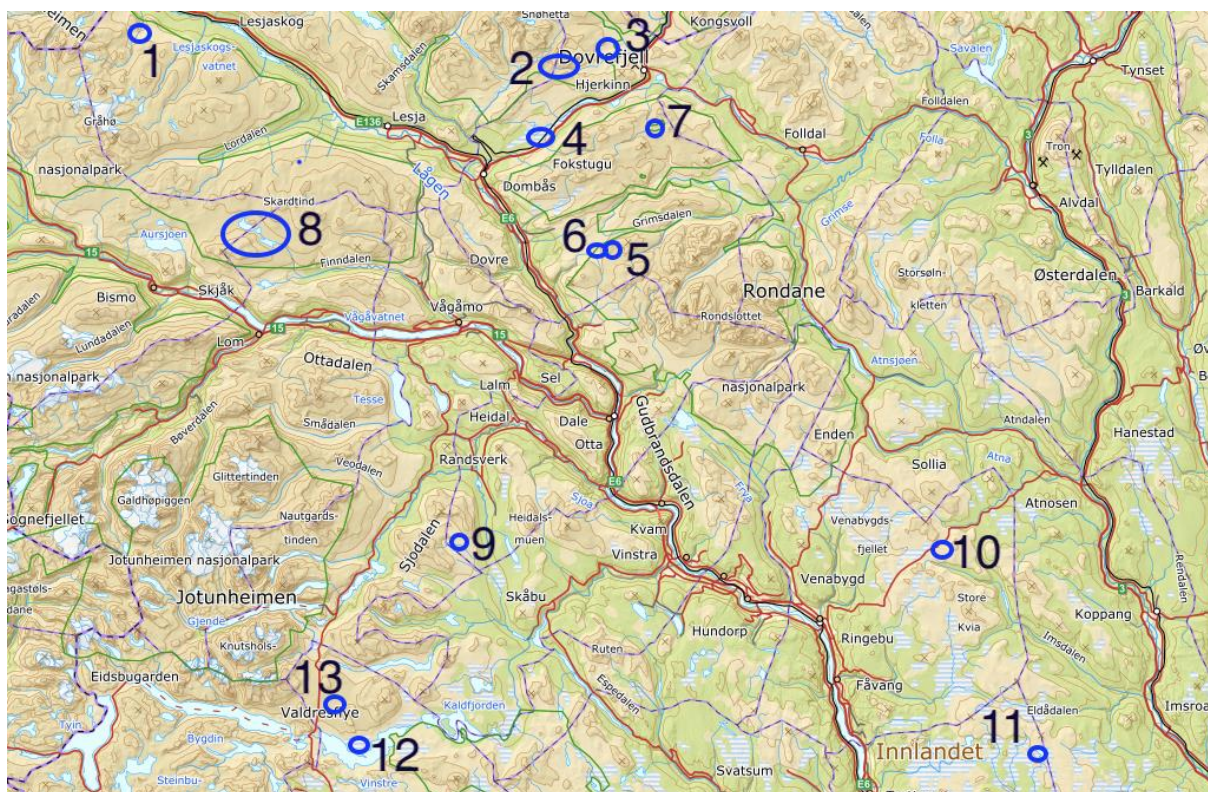
Forekomsten av myr blir brukt som ett av flere kriterier for skille lav- og mellomalpin sone (finnes i lavalpin, men ikke i mellomalpin), og lappspurvhekking i mellomalpin sone er nok svært sjeldent. Den ser også ut til å like et visst innslag av stein og blokk, som utgjør fine sangposter. I slike områder, og særlig i områder med kalkrik fjellvegetasjon – slik som på Dovrefjell – kan den danne løse kolonier på 3-5 par.

Kommunene Dovre, Lesja og Øystre Slidre har de største bestandene av lappspurv i Oppland. I tillegg vet vi at det finnes viktige hekkeplasser i Lom og Sel – mens vi er mer usikre på bestanden i Skjåk, Vågå og Vang. Lenger sør kan den også være vanlig i enkelte områder, slik som Breijordan i Ringebru, men her er det generelt lengre mellom hekkeplassene og parene. Våre viktigste hekkeområder ligger i nasjonalparkene Dovrefjell-Sunndalsfjella og Reinheimen, i tillegg til Dovre nasjonalpark, Valdresflya og områdene langs nordsida av Vinstre. I nasjonalparkene Breheimen, Jotunheimen og Rondane (med unntak av de helt nordligste områdene vest for Haverdalen) er bestandene mindre. I Langsua nasjonalpark var den tidligere vanlig i Øystre Slidre-delen, men her har den blitt svært fåtallig i det seinere.

Resultater fra overvåkningen i 2020

De 13 områdene hvor lappspurv ble kartlagt i 2020 i tidligere Oppland fylke (se figur 1 og tabell 1) ble valgt ut fra at de har eller har hatt en relativt betydelig hekkebestand av artene, samtidig som det er gjort bestandsregistreringer i områdene tidligere – slik at det kan være mulig å vurdere utviklingen i bestandenes størrelse over tid.

Til sammen ble det registrert i størrelsesorden 48-50 par med lappspurv innenfor de 13 overvåkingsområdene. I to av områdene ble ikke lappspurv registrert, på tross av ganske god forekomst av artene på 2010-tallet (Leirungsvatnet/Råkåvatnet i Skjåk/Lom og Lyngen-området i Øyer). I andre områder i tidligere Oppland fylke ble anslagsvis 50-70 par lappspurv registrert i 2020.

Figur 2. Oversikt over de 13 overvåkingsområdene som ble etablert for lappspurv i tidligere Oppland fylke.

Tabell 1. Registrerte hekkende og antatt hekkende par med lappspurv i de 13 utvalgte overvåkingsområdene for artene i Oppland i 2020.

Område	Kommune(r)	Antatt hekkebestand 2020	Bestandsutvikling
1. Rånåflyi	Lesja	2 par	Betydelig nedgang (fra 1986)
2. Grisungvatni	Lesja/Dovre	13 par	Trolig stabil (fra 1984)
3. Tjørnhøtjørn/Einøvlingsvatnet	Dovre	5 par	Trolig stabil (fra 2016)

Område	Kommune(r)	Antatt hekkebestand 2020	Bestandsutvikling
4. Fokstumyra NR	Dovre	1 par	Sterk tilbakegang (fra 1986-1990)
5. Hornsjøen/Storrvatnet	Dovre	5+ par	Betydelig tilbakegang (fra 1974 og 2011)
6. Svartknattjønnin	Dovre	6 par	Stabil eller liten økning (fra 2001/2011)
7. Veslhjerkinntjønnin NR	Dovre	Min. 3 par	Tilbakegang (fra 2005/2009)
8. Leirungsvatnet/Råkåvatnet	Skjåk/Lom	0 par	Dramatisk tilbakegang (16 ind. i 2016)
9. Refjellsvatni	Vågå	4-5 par	Betydelig tilbakegang (fra 2011)
10. Åsdalstjønnna NR	Ringebu	1 par	Betydelig tilbakegang (fra 1975/2004/2016)
11. Lyngen	Øyer	0 par	Dramatisk tilbakegang (fra 4-5 par 2011/2012)
12. Sanddalen	Øystre Slidre	Min. 4 par	Stabil eller liten tilbakegang (fra 2011)
13. Fisketjerni øst	Øystre Slidre	4-5 par	Betydelig tilbakegang (fra 2005/2007)
Sum		48-50 par	

Bestandsutvikling

En gjennomgang av tidligere undersøkelser viser at det i 9 områder har vært en klar negativ bestandsutvikling, mens 3 områder har hatt en ganske stabil bestand og kun ett område har antatt positiv trend (Svartknattjønnin i Dovre). Generelt er det problematisk å utlede bestandstrender i mange områder pga. at registreringene har hatt ulik dekning fra år til år. De beste datasettene, der registreringene har fulgt mer eller mindre samme metodikk og hatt samme geografisk dekning fra år til år, finnes fra Fokstumyra i Dovre (sterk tilbakegang fra perioden 1986-1990 til 2005-2020), Hornsjøen/Storrvatnet i Dovre (betydelig tilbakegang 2011 til 2020), Refjellsvatni i Vågå (mer enn halvering av bestanden siden 2011) og Lyngen i Øyer (trolig gått ut som hekkefugl i løpet av 2010-tallet, fra 4-5 par i 2011/2012). Også fra de to områdene i Hjerkinnskytefelt er det gode data fra 2016-2020, men har trolig dekningsgraden blitt gradvis bedre de siste årene, og slik sett kan dataene gi et feil bilde – trolig har disse områdene hatt en ganske stabil bestand i perioden.

Figur 3. Lappspurv ble valgt som årets fugl av Norsk Ornitologisk Forening i 2020, og det var noe av bakgrunnen for at fylkesavdelingen i Oppland igangsatte et overvåkingsprosjekt på arten dette året. Bildet viser en hann under Vålåsjøhøe i Dovre kommune 17.6.2019. Foto: Bjørn Harald Larsen.

Det er ganske tydelig at det lappspurven har blitt mer fåtallig eller har forsvunnet fra tidligere hekkeplasser under eller i skoggrensa, slik som Fokstumyra, myrene ved Lyngen på Øyerfjellet, Hersjømyrin og Svartbekkmyrin i Nord-Fron, Røssjøen-området i Etnedal/Nord-Aurdal og Oppsjømyra i Nordre Land/Gausdal. I tillegg er det også ganske tydelig at den er i ferd med å miste fotfeste i de sørligste hekkeområdene (Stølsvidda, Langsua NP, Øyerfjellet mv.). I høyereliggende områder lenger nord i fylket har ikke bestandsutviklingen vært like negativ, slik som langs Grisungvatni i Lesja (ca. 1220-1250 moh.) og på Valdresflya (1320-1350 moh.).

Mens det de siste årene stort er rapportert om enkeltindivider på trekk i lavlandet, var det på 1970- og 1980-tallet ikke uvanlig å se flokker på 10-50 fugler – i år med sein snøsmelting i fjellet også opp mot 100-150 individer.

Et bestandsestimat for lappspurv er svært utfordrende å gi. Arten opptreer ikke jevnt utbredt, slik som f.eks. heipiplerke, men hekker noen få par sammen eller i løse kolonier der den har optimale forhold. Oppland har store arealer med lavalpine heier med stort innslag av myrer/myrkanter og våtmark/tjern, og en stor del av dette ligger i rike fjellområder med potensial for lappspurv. Men, allikevel, det er ikke mulig å gjøre beregninger av hekkebestanden av denne arten basert på arealtall for egnet hekkehabitat – både fordi den hekker så flekkvis og fordi den er i ferd med å forsvinne fra flere egnede områder (kanskje først og fremst fra store myrområder under eller i tregrensa).

Med en kommunevis gjennomgang av kjente og aktuelle hekkeområder er det i rapporten presentert et bestandsanslag på **500-1000 par** i gamle Oppland fylke (se tabell 2). Dette estimatet er beheftet med stor usikkerhet.

Vår konklusjon etter årets undersøkelser er at lappspurven har gått kraftig tilbake i tidligere Oppland fylke mellom 2010 og 2020, antakelig så mye som 40-60 %. Gaarder mfl. (1997) anslo hekkebestanden i Oppland til 5000-10000 par etter Atlasregistreringene på 1980-tallet, og dersom det nye bestandsanslaget på 500-1000 par er godt nok (og det gamle estimatet var godt), betyr det at bestanden er nede på 10 % av nivået på 1980-tallet!

Figur 4. Lappspurvhann ved Tjørnhøtjørn i gamle Hjerkinnskytefelt 29.6.2020. Det gamle skytefeltet og Dovre kommune er trolig ett av de viktigste hekkeområdene for arten i Sør-Norge. Foto: Geir Høitomt.

Tabell 2. Estimerer på antall hekkende par lappspurv i kommunene i Oppland, samt et grovt bestandsestimert for hele det tidligere fylket.

Kommune	Estimat	Kommentar
Dovre	100-200 par	Hornsjøen/Storrvatnet, Grisungdalen, Tjørnhø/Einøvlingsvatnet mv.
Lesja	100-200 par	Grøndalen, Grisungvatni, Vangsvatnet, Gautsjøen, Fellingvatnet
Skjåk	30-50 par	Aursjøen-Heggebottflyi-Leirungsvatnet
Lom	50-100 par	Smådalen, Veodalen, Råkåvatnet
Vågå	10-20 par	Besstrond, Refjellet
Sel	30-50 par	Refjellvatni, Høvringen-Mysusæter
Nord-Fron	10-20 par	Austhøflågan-Oskampen, Steinbudalen
Sør-Fron	0-5 par	Mikkelsmyrin

Kommune	Estimat	Kommentar
Ringebu	10-20 par	Breijordan, Åsdalstjønna, Langrumpa/Muvatnet, Breitjønna
Øyer	2-5 par	Tautertjønnet, Austmyra
Lillehammer	0-2 par	?
Gausdal	1-5 par	Tossentjern, Nonstjønnengene
Nordre Land	0-2 par	Synnfjellet (sist observert i 2000)
Etnedal	0-2 par	Røssjøen-området (sist registrert i 2018)
Sør-Aurdal	0-2 par	?
Nord-Aurdal	0-2 par	Stølsvidda (sist registrert i hekketida i 2012)
Vestre Slidre	0-2 par	Gilafjell?
Øystre Slidre	100-150 par	Vinstre/Sanddalen, Valdresflya, Skagsflye
Vang	5-20 par	Slettningen, Tyin-området, Filefjell?
Sum	500-1000 par	

Mulige årsaker på tilbakegangen

Flere mulige årsaker til bestandsnedgangen blir diskutert i rapporten, der de mest nærliggende er klimaendringer (som presser arten høyere opp i terrenget, samtidig som den får utfordringer med å treffe toppen i insektproduksjonen, som må komme i ungeperioden). Også generelt svakere bestander/bestandsstopper for smånagere – som gir økt predasjonstrykk på bakkehekkende fugler i fjellet – er trolig en medvirkende årsak. I tillegg kan intensivt jordbruk i vinterområdene og mulige arealendringer mv. i trekk- og rasteområder ha betydning.

Litteratur

Gjershaug, J. O., Thingstad, P. G., Eldøy, S. & Byrkjeland, S. (red.) 1994. Norsk fugleatlas. Norsk Ornitologisk Forening, Klæbu. 551 s.

Gaarder, G. (red.), Høitomt, G., Kasenborg, I. G., Larsen, B. H., Opheim, J. & Roang, J. K. 1997. Fugler i Oppland. Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oppland. Fylkets fuglevernforening. Lillehammer. 280 s.

Kålås, J. A., Dale, S., Gjershaug, J. O., Husby, M., Lislevand, T., Strann, K.-B. & Strøm, H. 2015. Fugler (Aves). S. 67 - 70 i: Henriksen, S. & Hilmo, O. (red.) Norsk rødliste for arter 2015. Artsdatabanken, Norge. 193 s. ISBN: 978-82-92838-40-2.

Shimmings, P. & Øien, I. J. 2015. Bestandsestimater for norske hekkfugler. *NOF-rapport 2015-2*. 268 s.

To av skogsfuglene våre, som vi kan finne i fjellbjørkeskogens områder. Over en lirypestegg i overgangsdrakt, og nedfor en storfugl - selveste krontiuren selv. Begge fotografert omtrent på samme sted, men ikke samme år. Tekst og foto ved Per Åge skålerud

SISTE NYTT

Av Jon Opheim

Perioden 21.09. – 31.12.2020.

Vi har lagt bak oss en usedvanlig mild førjulsvinter, noe vi bl.a. fikk merke under årets vannfugltelling. Nesten alt av vatn, elver og bekker var åpent – iallfall i lavereliggende strøk. Det ble store strekninger å gå over, samtidig som vi fikk en del overraskelser underveis, bl.a. bekkasiner og vannrikse. Det mest spesielle i denne perioden er nok invasjonen av lomvi i månedsskiftet

oktober/november. Flere av disse fuglene holder fortsatt til i Mjøsa og Randsfjorden. I samme periode dukket det også opp en alkekonge. Ellers har desember måned bydd på noen sjeldne vinterfunn, som f.eks. musvåk, tårnfalk, vintererle, heiplerke og snøspurv. Av ande sjeldenheter i perioden kan nevnes polarjo, hærfugl, svartrødstjert og gulbrynsanger.

Knoppsvane

Det er gjort en rekke observasjoner fra nord til sør i fylket gjennom hele perioden. Når det gjelder vinterobservasjonene inngår disse i vannfugltellingen som blir publisert i et senere nr. av Hujon.

Sangsvane

Store antall:

Gran: 40 ind. Røykenvika 23.12., **Søndre/Nordre Land:** Hhv. 42, 43, 75, 74, 60 og 48 ind. Dokkadeltaet 27.10., 31.10., 04.11., 14.11., 20.11. og 23.11.

Sædgås

Sør-Fron: 1 ind. Hundorp naturreservat 17.10. og 07.11., 1 ind. Lågen ved Breivegsbrua 18.10. og 1 ind. Lågen ved Hovevolla vest for Hundorp bru 22.11. Alle disse dreier seg svært sannsynlig om samme ind. **Vestre Toten:** 1 – 6 ind. Einafjorden følgende dager: 1 ind. 30.09. - 03.10., 3 ind. 05.10., 4 ind. 07.10., 6 ind. 10.10. og 1 ind. 13.10. og 26.10., **Østre Toten:** 1 ind. Totenvika 22.10.

Kommentarer:

På Einafjorden ble hhv. 1, 4 og 1 ind. 02.10., 10.10. og 13.10. bestemt til underarten *fabalis*, mens 2 ind. 05.10. tilhørte underarten *rossicus*.

Kortnebbgås

Årets høsttrekk ble beskjedent sammenlignet med mange tidligere år. En forklaring kan være at mange flokker trakk i stor høyde og passerte oss på natterstid. Ca. 3 900 ind. ble observert på direkte sørtrekk. Den klart største trekkdagen var 28.09. med 1389 registrerte ind. Utover dette var det som vanlig mange rastende flokker på og ved Einafjorden i Vestre Toten, hvor det i år ble gjort observasjoner i perioden 21.09. – 28.10. Hvor stor utskifting det var i disse flokkene er vanskelig å si. I tidsrommet 01.10. – 10.10. ble det notert antall på mellom 450 – 1200 ind. På Jarenvannet, Gran, ble for øvrig 1 ind. sett så sent som 06.11.

Tundragås

Vestre Toten: 1 ind. (underarten *albifrons*) på ulike steder på Einafjorden i perioden 01.10. - 10.10.

Grågås

Lillehammer: 22 ind. i Lågendeltaet 29.09. og 45 ind. trekkende over Vingrom samme dag,
Gjøvik: 6 ind. Sveastranda 30.09. og 8 trekkende ind. Opsal på Birstrand 30.09.,
Vestre Toten: Fast tilhold på forskjellige steder langs Einafjorden fram mot slutten av oktober med opptil 400 ind. på en dag. Dette er registrert: 35 ind. 23.09. og 24.09., 44 ind. 27.09., 94 ind. 28.09., 202 ind. 03.10., 300 ind. 05.10. og 06.10., 250 ind. 07.10., 400 ind. 10.10., 10 ind. 13.10., 8 ind. 14.10., 42 ind. 24.10., 40 ind. 26.10., 120 ind. 28.10. og 65 ind. 29.10. **Gran:** 100 ind. Ulnestangen i Røykenvika 26.09. og 1 ind. Jarenvannet 23.11. og 20.12.,
Jevnaker: Hhv. 2 og 1 ind. Randsfjorden ved Bjellum 05.11. og 17.11.,
Søndre/Nordre Land: 1 ind. Dokkadeltaet 01.10.

Kanadagås

Nord-Fron: 1 ind. Lågen ved Bøygen 07.11., **Sør-Fron:** Hhv. 40 og 59 ind. Lågen ved Breivegsbrua 08.10. og 09.10., hhv. 37, 37, 46 og 40 ind. Hundorp naturreservat 15.10., 18.10., 07.11. og 15.11. og 32 ind. Hovevollan vest for Hundorp bru 17.10., **Øyer:** 16 ind. Gillebofjorden 26.10. og 1 ind. samme sted 01.12., 13.12. og 21.12., **Lillehammer:** 47 overflyvende ind. Lågendeltaet 27.09. og 1 ind. Hunderfossdammen 05.10., **Gjøvik:** 1 ind. Svennesvollene 25.09., **Vestre Toten:** Fast tilhold på forskjellige steder langs Einafjorden i nesten hele perioden med opptil 150 ind. på en dag. Dette er registrert: 60 ind. 24.09., 17 ind. 03.10., 30 ind. 17.10., 100 ind. 26.10., 150 ind. 28.10., 130 ind. 31.10., 12 ind. 02.12., 11 ind. 06.12., 7 ind. 09.12., 8 ind. 12.12., 13 ind. 13.12. og 11 ind. 18.12.
Østre Toten: 20 ind. Nettumstranda 28.09. og hhv. 1 og 13 ind. Kapp brygge 16.10. og 27.11.,
Gran: Hhv. 75, 2, 2, 20 og 20 ind. Røykenvika 29.09., 28.11., 30.11., 03.12. og 26.12., hhv. 30, 8, 1 og 71 ind. Jarenvannet 13.10., 17.11., 23.11. og 20.12., 15 ind. Rækkentjern på Tingelstad 07.12. og 4 ind. Aschimlandet i Randsfjorden 18.12., **Lunner:** 12 ind. Harestuvannet 24.09., **Jevnaker:** Hhv. 70 og 69 ind. Randsfjorden ved Nordre Bjellum 05.11. og 17.11., **Søndre Land:** 26 ind. Fluberg fuglefrednings-område 01.10., **Søndre/Nordre Land:** 1 – 110 ind. notert følgende dager i Dokkadeltaet: 75 ind. 01.10., 35 ind. 27.10., 1 ind. 30.10., 86 ind. 31.10., 4 ind. 04.11., 100 ind. 14.11., 20 ind. 20.11., 21 ind. 23.11. og 110 ind. 15.12.

Ringgås

Gjøvik: 15 trekkende ind. Mjøsa ved Bjørnstad 28.09. (John Apeland), **Østre Toten:** 1 ind. trekkende ind. Kapp 17.10. (Ole Knut Steinset, Runar Kittelsen og Olav Rødningen).

Stripegås

Gran: 1 ind. Ulnestrangen i Røykenvika 26.09. (Even Dehli).

Mandarinand

Vestre Toten: 1 hann Blilisanden på Einafjorden: 21.09. og 27.09. og samme hann i Nesvika på Einafjorden 24.09., **Nord-Aurdal:** 1 hann Fagernes Park 27.09.

Brunnakke

Vinterobservasjoner (fra 01.12.):

Lillehammer: 1 ind. Lågendeltaet 13.12., **Vestre Toten:** 1 – 2 ind. observert følgende steder på Einafjorden: 1 ind. Teiterud 06.12., hhv. 2, 1, 1 og 1 ind. Sangnes 09.12., 12.12., 21.12. og 23.12., 1 ind. Tomlevoll 18.12. og 1 ind. Amlien 21.12. Ellers 1 ind. Skoledammen i Raufoss sentrum 23.12., **Gran:** 1 hann Røykenvika 18.12.,

Krikkand

Vinterobservasjoner (fra 01.12.):

Østre Toten: 1 ind. Veibyvika i Mjøsa 21.12., **Gran:** Hhv. 1, 2 og 1 ind. Røykenvika 02.12., 18.12. og 26.12. og 1 ind. Randsfjorden ved Eidsand 26.12., **Søndre/Nordre Land:** 1 ind. Dokkadeltaet 07.12.

Stjertand

Ringebu: 1 ind. Fåvang naturreservat 03.10., **Lillehammer:** Hhv. 1 hann og 1 hunn i Lågendeltaet 29.10. og 02.11., **Vestre Toten:** Følgende observasjoner på Einafjorden: 1 ind. Bjørnerud 05.10., hhv. 11, 1, 6 og 1 ind. Blilisanden 07.10., 17.10., 18.10. og 29.10., 1 ind. Sisselbergbukta 10.10., 18.10., 31.10. og 02.11. og 6 ind. Gråstein 11.10.

Skjeand

Søndre/Nordre Land: 1 hunnfarget ind. Dokkadeltaet 07.11.

Taffeland

Lillehammer: 1 par i Lågendeltaet i perioden 28.09. - 09.10.

Toppand

Vinterobservasjoner (fra 01.12.):

Gran: 1 hann Røykenvika 02.12., 18.12. og 26.12.

Bergand

Nord-Fron: 1 ind. Olstappen 23.10., **Øyer:** 1 ind. Hornsjøen 13.10., **Lillehammer:** 3 ind. Lågendeltaet 09.10., **Vestre Toten:** 1 ind. Sisselbergbukta på Einafjorden 10.10. og 2 ind. Einavoll 24.10. og 26.10., **Østre Toten:** 1 ind. Totenvika 30.10., **Vestre Slidre:** 1 ind. Trola 29.09.

Havelle

Lesja: 3 ind. Lesjaskogsvatnet 19.10., **Lillehammer:** 1 ind. Lågendeltaet i perioden 16.10. - 24.10. og 2 hannfugler Mjøsa ved Borudodden 19.10., **Gjøvik:** 1 ind. Moavika i Mjøsa 21.12., **Vestre Toten:** 1 ind. Einafjorden ved Nedre Hegernes 10.10., 2 ind. Einafjorden ved Bjørnerud-ødegården 10.10. og 1 hunnfarget ind. Sangnes på Einafjorden 28.10., **Søndre/Nordre Land:** 1 ind. Dokkadeltaet 19.10. og 27.10., **Østre Slidre:** 3 ind. Vinstervatnet ved Lykkjestølne 10.11.

Svartand

Lesja: 9 ind. Lesjaskogsvatnet 03.11., **Nord-Fron:** Hhv. 10, 2 og 3 ind. Furusjøen 21.10., 22.10. og 24.10. og hhv. 19 og 21 ind. Olstappen 23.10. og 24.10., **Ringebu:** 5 ind. Grønnskarstjønnen 25.09., **Øyer:** 13 ind. Gillebofjorden 26.10., **Lillehammer:** 1 – 17 ind. følgende dager i Lågendeltaet: 4 ind. 16.10., 11 ind. 21.10., 3 ind. 23.10., 24.10. og 29.10., 5 ind. 31.10., 4 ind. 01.11., 6 ind. 02.11., 4 ind. 03.11. og 04.11., 5 ind. 05.11., 2 ind. 06.11., 4 ind. 07.11., 17 ind. 12.11., 1 ind. 18.11. og 23.11., 3 ind. 25.11. og 1 ind. 26.11. Videre hhv. 5 og 8 ind. Mjøsa ved Vingrom 21.10. og 23.10. og 4 ind. Hunderfosdammen 22.10., **Gausdal:** 10 ind. Dokkfløyvatnet 11.11., **Gjøvik:** 1 ind. Skonnolstjernet i Snertingdal 30.10., 9 ind. Rambekkvika i Mjøsa 11.11. og 1 ind. Mjøsa ved Sveastranda 21.12., **Vestre Toten:** Følgende observasjoner forskjellige steder på Einafjorden: 10 ind. 15.10., 1 ind. 22.10., 5 ind. 23.10., 18 ind. 24.10., 2 ind. 26.10. – 06.11., 4 ind. 11.11., 2 ind. 12.11. – 14.11. og 1 ind. 8.11., 02.12., 12.12., 13.12., 18.12. og 21.12., **Østre Toten:** 12 ind. Totenvika 15.10., hhv. 5, 4 og 14 ind.

Mjøsa ved Kapp brygge 17.10., 23.10. og 24.10., 1 ind. Mjøsa ved Hekshusstranda 06.11. og 1 ind. Båkinstranda 27.11., **Lunner**: 1 ind. Harestuvannet 01.11., **Jevnaker**: Hhv. 6 og 4 ind. sørenden av Randsfjorden 23.10. og 17.11., **Søndre/Nordre Land**: 1 – 104 ind. følgende dager i Dokkadeltaet: 1 ind. 01.10., 2 ind. 19.10., 65 ind. 24.10., 76 ind. 27.10., 65 ind. 29.10., 60 ind. 30.10. og 31.10., 40 ind. 03.11., 24 ind. 04.11., 104 ind. 06.11., 5 ind. 07.11. og 3 ind. 26.11., **Nord-Aurdal**: Hhv. 4, 4 og 1 ind. ind. Ølsjøen 25.10., 27.10. og 30.10., hhv. 24 og 7 ind. Grandadn 25.10. og 30.10. og 1 ind. Veslefjorden ved Fagernes 11.12., **Vestre Slidre**: 8 ind. Lomendeltaet 24.10., **Østre Slidre**: 12 ind. Vinstervatnet 10.11.

Sjøorre

Dovre: 3 ind. vestenden av Vålåsjøen 30.09., **Lillehammer**: 7 ind. Lågendeltaet 21.10. og 1 ind. samme sted 12.11., 18.11. og 20.11., **Vestre Toten**: 1 hunnfarget ind. Nesvika 14.11. og 1 ind. Teiterud på Einafjorden 02.12., **Østre Toten**: 1 ind. Mjøsa ved Kapp 23.10., **Vestre Slidre**: 1 ind. Lomen naturreservat 13.12.

Lappfiskand

Vestre Toten: 1 ind. (1 K) ved Eina stasjon i perioden 13.12. – 23.12.

Siland

Vinterobservasjoner (fra 01.12.):

Lillehammer: 1 ind. Lågendeltaet 13.12.

Smålom

Lillehammer: 1 ind. Mjøsa ved Vingrom 26.09., 21.10. og 23.10., **Vestre Toten**: 1 ind. Einafjorden 24.09., **Østre Toten**: 1 ind. Mjøsa ved Båkinstranda 27.11. og 1 ind. Totenvika 21.12.

Dvergdykker

Ringebu: 1 ind. Fåvang naturreservat 16.10., **Vestre Toten**: 2 ind. Strande på Einafjorden 23.10. og 2 ind. Tomlevoll på Einafjorden 18.12., **Søndre/Nordre Land**: 1 ind. Dokkadeltaet 12.10.

Toppdykker

Lillehammer: 1 ind. Mjøsa ved Furuodden i Vingrom 28.09., **Vestre Toten**: 1 ind. Sangnes på Einafjorden 21.09., 06.11., 1 ind. Blilisanden på Einafjorden 07.10. og 1 ind. 1 ind. Jutulrud på Einafjorden 02.12., **Østre Toten**: 2 ind. Mjøsa ved Kapp 28.09., **Gran**: Hhv. 3 og 2 ind. Skirstadtjernet 25.09. og 04.10., 1 – 6 ind. notert følgende dager i Røykenvika: 3 ind. 29.09., 2 ind. 23.10., 6 ind. 27.10., 1 ind. 29.10., 4 ind. 05.11. og 1 ind. 06.11., 14.11., 15.11., 28.11., 18.12. og 26.12. Videre 1 juv. i Jarevannet 19.10. og 1 ad. samme sted 06.11. og 07.11., samt 1 ind. Randsfjorden ved Aschimlandet 02.12., 18.12. og 26.12., **Lunner**: 3 ind. Elgsjøen, Nordre Oppdalen, 21.09. og 3 ind. Kalvsjøtjern 24.09., **Jevnaker**: Hhv. 1, 2, 1 og 2 ind. i sørenden av Randsfjorden 23.09., 24.09., 31.10. og 17.11. og 1 ind. Velotjernet 07.10., **Søndre Land**: Hhv. 1, 2, 1 og 1 ind. Fluberg fuglefredningsområde 03.10., 30.10., 08.11. og 26.11., **Søndre/Nordre Land**: 1 – 20 ind. notert følgende dager i Dokkadeltaet: 3 ind. 27.09., 9 ind. 30.09., 20 ind. 01.10., 6 ind. 03.10., 1 ind. 05.10. og 14.10., 2 ind. 15.10., 4 ind. 17.10. og 1 ind. 29.10.

Horndykker

Lillehammer: Hhv. 1, 2, 1 og 1 ind. Mjøsa ved Vingrom 10.10., 23.10., 04.11. og 28.11. og 1 ind. Lågendeltaet 23.10., **Vestre Toten**: 1 ind. Blilisanden på Einafjorden 21.09. og 24.09., 1 ind. Sangnes på Einafjorden 13.10. og 3 ind. Strande på Einafjorden 23.10., **Østre Toten**: Hhv. 3 og 1 ind. Mjøsa ved Langsletta 22.10. og 27.11., 1 ind. Mjøsa ved Båkin 22.10. og 1 ind. Mjøsa ved Sandodden/Fjellhaug 30.10., **Gran**: 1 ind. Skirstadtjernet 25.09., 1 ind. Randsfjorden ved Eidsand 11.10. og hhv. 2 og 1 ind. Randsfjorden ved Aschimlandet 18.12. og 26.12., **Søndre Land**: 1 ind. Fluberg fugle-fredningsområde 07.11.,

Søndre/Nordre Land: 1 – 6 ind. notert følgende dager i Dokkadeltaet: 2 ind. 27.09., 6 ind. 30.09., 01.10., 03.10. og 12.10., 1 ind. 15.10., 3 ind. 17.10., 2 ind. 19.10. og 24.10., 4 ind. 27.10. og 1 ind. 04.11., **Nordre Land:** 2 ind. Livatnet i Nord-Torpa 05.10. og 3 ind. Ullsjøen 05.10.

Storskarv

Lom: 1 ind. Årsjø naturreservat 04.10., **Nord-Fron:** Hhv. 7, 2, 14 og 45 ind. Lågen ved Bøygen på Vinstra 21.09., 22.09., 08.10., 11.10., 1 ind. Torøya i Lågen 08.10. og 1 ind. Olstappen i Skåbu 12.10., **Sør-Fron:** 15 ind. Hundorp naturreservat 26.09., 1 ind. Lågen ved Breivegsbrua 08.10. og 9 ind. Lågen ved Nedre Grytting 09.10., **Ringebu:** 5 ind. Lågen ved Tromsnes i Fåvang 27.09., hhv. 11, 37 og 80 ind. Fåvang naturreservat 01.10., 18.11. og 18.11. og 3 ind. Ringebuvollene 23.10., **Øyer:** Ca. 200 ind. over Gillebofjorden 31.10. og 1 ind. samme sted 26.11., **Lillehammer:** Fast tilhold i Lågendeltaet fram til 21.12. med 78, 76, 72 og 3 ind. som høyeste notering i hhv. september, oktober, november og desember. Hadde også fast tilhold på Hunderfosdammen til sent på høsten, hvor dette er notert: 96 ind. 25.09., 46 ind. 05.10., 140 ind. 13.10., 134 ind. 22.10., 36 ind. 12.11., 4 ind. 17.11. og 1 ind. 21.11., **Gjøvik:** Hhv. 7, 2 og 2 ind. Svennesvollene 25.09., 23.11. og 21.12., hhv. 2, 1, 2 og 1 ind. Rambekkvika i Mjøsa 08.11., 06.12., 16.12. og 23.12., 1 ind. Hunnselvas utløp 08.11., 18.11. og 06.12., 1 ind. Mjøsa ved Fremstadodden 21.12. og 1 ind. Mjøsa nord for Bråstad 21.12., **Vestre Toten:** Følgende observasjoner forskjellige steder på Einafjorden: 10 ind. 24.09., 6 ind. 27.09. og 03.10., 4 ind. 12.10., 2 ind. 20.11., 4 ind. 02.12., 1 ind. 06.12., 5 ind. 09.12., 6 ind. 12.12., 8 ind. 13.12., 9 ind. 18.12., 11 ind. 21.12., 1 ind. 22.12., 11 ind. 23.12., 2 ind. 27.12. og 10 ind. 30.12., **Østre Toten:** 1 – 4 ind. notert følgende dager i Mjøsa ved Kapp: 4 ind. 30.09., 1 ind. 04.10., 3 ind. 17.10., 2 ind. 23.10. og 1 ind. 06.11., 27.11. - 29.11., 21.12. og 25.12. Videre 1 ind. Totenvika 15.10., 17.10., 06.11., 16.12. og 20.12., 1 ind. Mjøsa ved Hekshus 18.11., 1 ind. Faulkstrand 16.12., 1 ind. Veibyvik i Mjøsa 21.12., 1 ind. Mjøsa ved Bjørklundsvegen 21.12., 2 ind. Mjøsa ved Båkinn 21.12. og 1 ind. Mjøsa ved Nettumstranda 21.12., **Gran:** 3 ind. Skirstadtjernet 25.09., 1 – 4 ind. notert følgende ganger på Jarenvannet: 1 ind. 13.10. og 19.10., 4 ind. 07.11., 1 ind. 17.11. og 02.12. og 3 ind. 18.12., hhv. 1, 1, 4 og 2 ind. Røykenvika 13.10., 23.10., 05.11. og 20.12., hhv. 4 og 6 ind. Randsfjorden ved Eidsand 25.11. og 18.12., hhv. 3, 3 og 4 ind. Skreitangen i Røykenvika 02.12., 18.12. og 26.12. og 1 ind. Mæna 18.12. og 26.12., **Lunner:** 15 ind. Elgsjøen, Nordre Oppdalen, 21.09. og hhv. 1 og 2 ind. Harestuvannet 04.10. og 01.11., **Jevnaker:** Hhv. 8, 1 og 1 ind. sørenden av Randsfjorden 23.09., 24.10. og 17.11., 1 ind. Velotjernet 07.10. og 1 ind. Bergertjernet 26.12., **Søndre Land:** 2 ind. Fluberg fuglefredningsområde 26.11. og hhv. 4, 3 og 3 ind. Husodden i Randsfjorden 07.12., 10.12. og 17.12., **Søndre/Nordre Land:** Fast tilhold i Dokkadeltaet fram til siste halvdel av november med opptil 45 ind. Dette er notert: 11 ind. 27.09., 17 ind. 30.09., 15 ind. 01.10., 9 ind. 03.10., 12 ind. 05.10., 22 ind. 14.10., 15 ind. 17.10., 22 ind. 19.10., 20 ind. 21.10., 28 ind. 24.10., 45 ind. 27.10., 23 ind. 29.10., 30 ind. 30.10., 24 ind. 31.10., 23 ind. 04.11., 1 ind. 20.11., 9 ind. 21.11. og 1 ind. 23.11., **Nordre Land:** 1 ind. Livatnet i Nord-Torpa 28.09., **Nord-Aurdal:** 1 ind. Paradisfjorden 18.10., 3 ind. Grandadn 25.10., 70 ind. Strondafjorden ved Granheim 30.10., 4 ind. Ulnes 17.11., 23 ind. Helgasteinen, 29.11., 16 ind. Søre Svennes 12.12. og 10 ind. Strondafjorden ved Fagernes 12.12., **Vestre Slidre:** Hhv. 41, 37 og 68 ind. Jutulhatten i Strondafjorden: 41 ind. 12.10., 37 ind. 30.10., 68 ind. 10.11., 2 ind. Ferisfjorden 29.11. og 1 ind. Fossheimfossen i Røn 29.11.

Gråhegre

Seine observasjoner/vinterfunn:

Øyer: 1 ind. Jevnefjorden 21.11. og 1 ind. Trettenstrykene fuglefredningsområde 20.12., **Ringebu:** 1 ind. Lågen ved Fåvang 21.12., **Gjøvik:** 1 ind. Napstad 27.11. og 1 ind. over Sveastranda 06.12., **Vestre Toten:** 1 ind. Sisselbergbukta på Einafjorden 09.12., **Østre Toten:** 2 ind. Båkinnstranda 23.11. og 1 ind. Kapp 12.12., 20.12. og 21.12., **Gran:** 1 ind. over Sølvsberget 26.11. og 1 ind. Ivistubekken 21.12., **Lunner:** 1 ind. Kalvsjøtjernet 28.11., **Nord-Aurdal:** 1 ind. Fløafjorden – Dokkafjorden 12.12., **Vestre Slidre:** 6 ind. Ferisfjorden 29.11. og 12.12. og 1 ind. Fossheimfossen i Røn 29.11.

Havørn

Lesja: 1 ind. Grøna 28.09., 1 ind. Ved Bottberget 13.10. og 2 ind. Kjøremsgrenda 26.12.,
Dovre: 1 ind. Dombås 11.10. og 1 ind. over Dovre sentrum 19.10., **Skjåk:** 2 ind. Bismo 15.12., 4 ind. i Nordberg 21.12. og 1 ind. Lundadalen 25.12., **Lom:** 1 ind. over Lom sentrum 07.12.,
Nord-Fron: 1 ungfugl over Vinstra 20.12., **Lillehammer:** 1 ind. Mjøsa ved Vingrom 21.12.,
Lunner: 1 ind. ved Kalvsjøtjernet 25.12., **Søndre Land:** 1 ind. Randsfjorden ved Husodden 07.12.,
Øystre Slidre: 1 ind. Lykkjestølane ved Vinstervatnet 10.11.

Sivhauk

Vestre Toten: 1 hunnfarget ind. Lier, Børsvollen, 25.09. (Bjørn Harald Larsen).

Myrhauk

Nord-Fron: 1 hunnfarget ind. Vardfjellseter 02.10. og 1 hann Svartbekkmyrin 19.10.,
Vestre Toten: 1 hunnfarget ind. Lier, Børsvollen, 25.09. og 1 hann samme sted 05.10. Videre 1 ind. Nyland 28.09., **Østre Toten:** 1 hunnfarget ind. Kloppen 25.09.

Musvåk

Sør-Fron: 1 ind. Brennhaugen 05.10., **Lillehammer:** 1 ind. Holte i Vingrom 25.09. og 1 ind. ved Kringsjø 02.10. og 22.11., **Gjøvik:** 1 ind. Dalsjordet 27.09., 1 ind. Eikstadtjernet 08.10. og 1 ind. Kolberg 26.10. og 21.12., **Vestre Toten:** 1 ind. Blilisanden 21.09. og 08.10., 8 ind. Lier, Børsvollen, 25.09. og 05.10., 1 ind. Fiskevollen, Einafjorden, 25.09., 29.09. og 07.10., hhv. 2, 1, 1 og 1 ind. Mjørlund, Einafjorden, 25.09., 07.10., 09.10. og 09.12., 1 ind. Øvre Hegernes 27.09., 16.10. og 30.10., 12.12., 13.12., 18.12., 21.12. og 23.12., 1 ind. Nesvika, Einafjorden, 28.09., 1 ind. Sangnes, Einafjorden, 01.10., 1 ind. Jonsrud 05.10., hhv. 3, 4, 1 og 1 ind. vanntårnet på Eina 09.10., 11.10., 12.10. og 17.10., 1 ind. Bekkeli, Einafjorden, 12.10. og 2 trekkende ind. Skinnervika på Einafjorden 18.11., **Østre Toten:** 8 ind. Kloppen 25.09. og 6 ind. Kapp 05.10., **Lunner:** 1 ind. Kjekstad 07.10.

Tårnfalk

Vinterobservasjoner (fra 01.12.):

Lillehammer: 1 ind. Stor-Hove 03.12. og 1 ind. Hovemoen grustak 05.12., **Gran:** 1 ind. Horn ved Randsfjorden 21.12.

Dvergfalk

Vinterobservasjoner (fra 01.12.):

Østre Toten: 1 ind. Hekshusstranda på Kapp 16.12.

Jaktfalk

Dovre: 1 ind. ved Hjerkin 02.10., **Nord-Fron:** 1 ind. Svartbekkmyrin 24.10., **Nord - Aurdal:** 1 ind. Valtjernstølan 16.10., **Øystre Slidre:** 1 ind. Lykkjestølane ved Vinstervatnet 10.11.

Vandrefalk

Gjøvik: 1 ind. Eiksrud naturreservat 24.10., **Vestre Toten:** 1 ind. Blilisanden 24.09., hhv. 2 og 1 ind. Lier, Børsvollen, 25.09. og 05.10., 1 ind. Bjørnstad på Eina 25.09., 1 ind. Sisselbergbukta på Einafjorden 27.09., 1 ind. Nesvika på Einafjorden 28.09., 1 ind. Nyland 28.09., 1 ind. Jonsrud 05.10., 1 ind. vanntårnet på Eina 09.10., 11.10. og 12.10., 1 ind. Øvre Hegernes 10.10. og 1 ind. Odden ved Einafjorden 12.11., **Østre Toten:** 2 ind. Kloppen 25.09. og 28.09., hhv. 2 og 1 ind. Kapp 05.10. og 24.11., **Nordre/Søndre Land:** 1 ind. Dokkadeltaet 27.10., **Sør-Aurdal:** 2 ind. Høvreslie 22.09.

Vannrikse

Sel: 1 ind. i utosbekken på Meringsdalsvatnet 31.10. (Rune Nilsson),
Lillehammer: Ferske spor i Lågendeltaet 13.12. og 14.12. (Ragnar Ødegård).

Myrrikse

Observasjoner forrige periode:

Nordre/Søndre Land: 1 ind. hørt i Dokkadeltaet 23.06. og 24.06. (Willow Peo Hansen),

Øystre Slidre: 1 ind. hørt ved Flybekken på Leirungsmyrin 16.06. (Gunn Olaug Røiland og Vidar Andresen).

Sothøne

Lom: Hhv. 8 og 12 ind. Årsjø naturreservat 23.09. og 04.10., **Gran:** 2 ind. Skirstadtjernet 25.09. og 4 ind. Jarennanet 06.11., 10.12. og 18.12., **Lunner:** Hhv. 14 og 19 ind. Kalvsjøtjernet 24.09. og 10.10. og 7 ind. Vassjø 20.11., **Jevnaker:** 1 ind. sørenden av Randsfjorden 26.12.

Sandlo

Vestre Toten: 1 ind. Nesvika på Einafjorden 30.09., **Nord-Aurdal:** 1 ind. Grandadn 04.10.,

Vestre Slidre: 1 ind. Midtre Syndin 02.10.

Tundralo

Gjøvik: 1 ind. Eikstadtjernet 29.09. – 01.10., **Nord-Aurdal:** 1 ind. Grandadn 25.09. – 29.09.

Kvartbekkasin

Lesja: 2 ind. Fetten 24.10., **Vågå:** 3 ind. ved Lalmsvatnet 03.11., **Sør-Fron:** Hhv. 2 og 1 ind. Lågen ved Hovevollan vest for Hundorp bru 15.10. og 17.10. Ellers 1 ind. funnet drept i Hundorp naturreservat 31.10., **Ringebu:** 1 ind. Vesleøya i Fryadeltaet 11.11., **Vestre Toten:** 1 ind. Vesle Bergsjøen på Bøverbru 23.12., **Nord-Aurdal:** 1 ind. Steinde 04.10., **Vestre Slidre:** 1 ind. Lomendeltaet naturreservat 26.10.

Enkeltbekkasin

Vinterobservasjoner (fra 01.12.):

Gjøvik: 2 ind. Paradisvika ved Biri Travbane 21.12., **Østre Toten:** 1 ind. Krabysanden 20.12., 1 ind. Kloppen 20.12. og 1 ind. Smeby 25.12., **Gran:** Hhv. 2 og 1 ind. Ivistubekken i Røykenvika 18.12. og 21.12.

Polarjo

Gjøvik: 1 ind. (1 K) Vikodden/Rambekkvika i perioden 06.11. - 15.11., **Østre Toten:** 1 ind. Kapp 06.11. (samme ind. som ble sett i Gjøvik).

Hettemåke

Sein observasjon:

Gran: 1 ind. Røykenvika 05.11.

Fiskemåke

Vinterobservasjoner (fra 01.12.):

Gjøvik: Hhv. 10, 20 og 22 ind. Rambekkvika 06.12., 16.12. og 23.12. og 27 ind. Hunnselvas utløp 25.12., **Østre Toten:** Hhv. 10 og 5 ind. Totenvika 20.12. og 25.12., **Gran:** 1 ind. Aschimlandet 02.12., hhv. 5 og 4 ind. Røykenvika 18.12. og 21.12. og 1 ind. Randsfjorden ved Horn 26.12.

Sildemåke

Jevnaker: 1 ind. sørenden av Randsfjorden 23.09.

Gråmåke

Vinterobservasjoner (fra 01.12.):

Lillehammer: Hhv. 7 og 9 ind. Mjøsa ved Vingrom 07.12. og 13.12. og hhv. 2, 7 og 3 ind. Lågendeltaet 13.12., 21.12. og 22.12., **Gjøvik:** 50 ind. Rambekkvika 06.12. og 16.12., 4 ind. Sveastranda 21.12. og 150 ind. Dalborgsmarka i Hunndalen 23.12., **Vestre Toten:** 1 ind. Berja på Einafjorden 12.12., **Østre Toten:** Hhv. 2, 3 og 12 ind. Mjøsa ved Kapp 12.12., 21.12. og 25.12., hhv. 3, 2 og 3 ind. Totenvika 20.12., 21.12. og 25.12. og 1 ind. Veibyvika 21.12., **Jevnaker:** 48 ind. sørenden av Randsfjorden 26.12.

Svartbak

Lillehammer: 1 – 3 ind. med fast tilhold i Lågendeltaet i perioden 25.09. – 25.11. Ellers 2 ind. Mjøsa ved Borudodden 19.10. og 1 ind. Mjøsa ved Vingrom 30.10., 02.11. og 27.11., **Gjøvik:** 1 ind. Rambekkvika 11.11. og 16.12., **Jevnaker:** 1 ind. sørenden av Randsfjorden 31.10.

Lomvi

Sør-Fron: 1 ind. Harpefossdammen 31.10., **Lillehammer:** 1 ind. Lågendeltaet 04.11., **Gjøvik:** Hhv. 2, 2 og 1 ind. Vikodden/Rambekkvika 07.11., 08.11. og 11.11., 2 ind. Mjøsa ved Dalsjordet 11.11., 1 ind. Hunnselvas utløp 14.11., 18.11. og 27.11. og 1 ind. Mjøsa ved Sveastranda 18.11., **Vestre Toten:** Følgende observasjoner fra Einafjorden: 1 ind. ved Bjørnerud 14.11., 1 ind. Gråstein ved Bjørnerudødegården 13.11., 15.11., 20.11. og 23.12., 1 ind. Jutulrud 02.12., 1 ind. Nedre Hegernes 09.12. og 27.12., 1 ind. Sangnes 12.12. og 1 ind. Lønnhaug 18.12. og 21.12., **Østre Toten:** Hhv. 2, 3 og 2 ind. Mjøsa ved Kapp 04.11., 06.11. og 07.11., 1 ind. Båkinstranda 18.11., 1 ind. Mjøsa ved Fjellhaug 27.11., hhv. 1 og 2 ind. Veibyvika i Mjøsa 27.11. og 16.12. og 1 ind. Mjøsa ved Hekshusstranda 16.12., **Gran:** 1 – 14 ind. notert følgende dager på Jarenvannet: 14 ind. 06.11., 11 ind. 07.11., 2 ind. 17.11., 4 ind. 21.11., 5 ind. 01.12., 9 ind. 02.12., 11 ind. 09.12., 4 ind. 10.12., 10 ind. 18.12., 1 ind. 20.12. og 3 ind. 23.12. og 25.12., **Søndre Land:** Hhv. 4, 3, 4 og 3 ind. Fluberg fuglefredningsområde 30.10., 04.11., 07.11. og 26.11. og 1 ind. Randsfjorden ved Husodden 07.12. og 10.12., **Søndre/Nordre Land:** 1 ind. Dokkadeltaet 29.10., 30.10. og 04.11., samt 16 ind. 08.11., **Nordre Land:** 1 ind. Øyom ved Etna 28.10., **Jevnaker:** Hhv. 1 og 2 ind. sørenden av Randsfjorden 31.10. og 10.11.

Foto til høyre: Jan Biribakken

Foto til venstre: Ragnar Ødegård

Alkekonge

Lillehammer: 1 ind. Lågendeltaet 29.10. (Kristian Slaatsveen og Grete Melkild).

Alkekonge: Foto ved Kristian B. Slaatsveen.

Skogdue

Vestre Toten: 1 ind. Lier, Børsvollen, 25.09., **Østre Toten:** 1 ind. Kapp 21.10.

Tyrkerdue

Sør-Fron: 1 – 7 ind. observert følgende dager i Hundorp sentrum: 7 ind. 11.11., 3 ind. 15.11., 2 ind. 19.11., 4 ind. 22.11. og 1 ind. 05.12., **Lillehammer:** 2 ind. Kringsjø 02.10., hhv. 2, 2, 1, 2 og 2 ind. Søndre Park/Skoletorget 10.10., 11.10., 03.11., 12.11. og 11.12., 1 – 3 ind. på foringsplass ved Maihaugen følgende dager: 2 ind. 22.11., 3 ind. (hvorav 2 årsunger) 23.10., 2 ind. 24.10., 1 ind. 21.11., 23.11., 28.11., 01.12., 12.12. og 14.12., 2 ind. 22.12. og 1 ind. 26.12. Videre 1 ind. Bryggevegen/Berget 09.11. og 17.12. og 6 ind. i Lumholz gt. 09.12., **Gjøvik:** 1 ind. Vikodden/Rambekkvika 07.11. og 1 ind. Gjøvik sentrum 26.11., **Østre Toten:** 1 – 7 ind. Valle/Lena sentrum følgende dager: 3 ind. 21.09., 1 ind. 28.09., 15.10. og 06.11., 7 ind. 13.11. og 2 ind. 30.12. Ellers 2 ind. Lillo 26.09., 6 ind. Breili, Nordlia, 05.10., 1 ind. Hammerstad 15.10. og 1 ind. Hoff 22.10., **Søndre Land:** 2 ind. Hov 30.09.

Kattugle

Ringebu: 1 ind. Gildesvollen 21.12. og 29.12., **Lillehammer:** Mislykket hekking med 4 gjenliggende egg i kasse i Skårsetlia 19.10., **Vestre Toten:** 1 ind. Midtskogen 03.12., **Østre Toten:** 1 ind. Taraldrud 25.10., **Gran:** 1 ind. ved Skirstadtjernet 28.09.

Haukugle

Dovre: 1 ind. Fokstumyra/Fokstua stasjon 27.09., 02.10., **Vågå:** 1 ind. Vargebakkan ved Nedre Leirungen 04.10. og 1 ind. Sjoa nord for Maurvangen 12.10., **Sel:** 1 ind. Nysætrin i Murudalen 12.10., **Nord-Fron:** 1 ind. Engesætra 02.10., 1 ind. Nørdre Dyrtjønna 08.10., 1 ind. Flæea langs Jotunheimvegen 24.10., 1 ind. Kluftin langs Jotunheimvegen 24.10., 1 ind. Øybekklia 08.11. og 09.11. og 1 ind. Breistulen i Skåbu 05.12., **Ringebu:** 1 ind. Hjellmyra ved Mykkelsætra 28.11., **Øyer:** 1 ind. Steinsetra 13.10., 1 ind. Lienden 19.10. og 1 ind. Hornsjøen 07.11., **Gausdal:** 1 ind. Roaseterfeltet 02.10. og 1 ind. ved Raudsjøen 31.10., **Gjøvik:** 1 ind. Mælum 07.10., 1 ind. Stangstuguhøgda på Vardalsåsen 12.10., 15.10. og 17.10., 1 ind. Vesteveien på Vardalsåsen 17.10., 1 ind. Landheim på Vardalsåsen 24.10. og 2 ind. Bergstugua på Vardalsåsen 13.11., **Vestre Toten:** 1 ind. Fiskevollen ved Einafjorden 25.09., 11.10. og 15.10., **Østre Toten:** 1 ind. Tjuvåskampen 07.11. og 1 ind. Totenåsen 12.11., **Lunner:** 1 ind. Svartbekken 03.10., 1 ind. Tranbærtjernvegen 05.10., 1 ind. ved Leirsjøen 11.10. og 1 ind. Hovlandsmyra på Roa 05.10., **Søndre Land:** 1 ind. ved Landåsvatnet 17.10., 1 ind. Berggarda 17.10. og 1 ind. Skjellingen seter 08.11., **Nordre/Søndre Land:** 1 ind. Dokkadeltaet 30.09., **Nordre Land:** 2 ind. Goplesætra 02.10., 1 ind. ved Lennas utløp i Skardberga naturreservat 11.10., 1 ind. Jomyrkroken 29.10., 1 ind. Søre Synnsætra 29.10., 1 ind. Synnfjorden vest 29.10., 1 ind. Øvrebygd i Nord-Torpa 06.11., 07.11. og 23.11., 1 ind. Nordrum i Nord-Torpa 09.11., og 22.11., 1 ind. Tranlia 22.11., 1 ind. Øvrebygd i Nord-Torpa 27.11., 1 ind. Røssjørova 06.12. og 1 ind. Søndre Synnseter 13.12., **Etnedal:** 1 ind. Hafsenn 02.10., 1 ind. Langtjedn 03.10., 1 ind. Etnsenn 16.10., 1 ind. Røgletjernet 06.12. og 1 ind. Synnfjellfoten 06.12., **Sør-Aurdal:** 1 ind. Fønhuskoia, Strøen, 03.11., **Nord-Aurdal:** 1 ind. Tverrslagvegen 25.10., **Vestre Slidre:** 1 ind. Grønsenhøgde 10.10., 1 ind. Søre Trollhovd 10.10., 1 ind. Trollhovd ved Rassvæta 16.10., 1 ind. Svenskin 23.10., 1 ind. Lomendeltaet naturreservat 29.10., 1 ind. Jaslangen Øvre 09.11., 1 ind. Øvre Nøsen 09.11., 1 ind. Trollhovd 09.11. og 1 ind. Slidreåsen 25.12., **Øystre Slidre:** 1 ind. Garli på Beitostølen 08.10., **Vang:** 1 ind. Nordland 24.10., 1 ind. Remmisåne 24.10., 1 ind. Høgde 25.10. og 1 ind. Uri 26.10.

Hornugle

Dovre: 1 ind. Hjerkin Fjellstue 02.12.

Jordugle

Fra forrige periode:

Vang: 1 ind. Vølodalen 15.09.

Perleugle

Sør-Fron: 1 ind. Brennhaugen 28.09., 30.09., 15.10., 05.12., 11.12. og 13.12.,

Gausdal: 1 ind. ringmerket Tverrlitjernet, Espedalen, 30.09. og 1 ind. ringmerket Dalbakkteigen, Espedalen, 01.10.,

Vestre Toten: 1 ind. Granum ved Einafjorden 18.10.,

Gran: 1 ind. Risbakkbrua, Gran østås, 22.09.,

1 ind. Sverabanen 22.09., hhv. 3, 2 og 1 ind. ringmerket Tullefits, Gran østås, 22.09., 12.10. og 23.10.,

1 ind. ringmerket Sandgrava, Jaren, 12.10., 2 ind. ringmerket Plankesvingen 13.10., 1 ind. ringmerket

Flisbanen 13.10. og 1 ind. ringmerket Moen 23.10.,

Nordre Land: 1 ind. ringmerket Klevmoseter-høgda ved Spåtind 07.10., 1 ind. ringmerket Nysætra 07.10. og 1 ind. Aust-Torpa 09.12.

Tårnseiler

Sein observasjon:

Nord-Aurdal: 1 ind. Ulnes bru 03.10.

Hærfugl

Nordre Land: 1 ind. Søre Gjerddalen 20.10. (Espen Torvund).

Gråspett

Skjåk: 1 ind. ved Skrinde 17.10., **Øyer:** 1 ind. Lyusvea i Lisgrenda 08.11., **Gausdal:** 1 ind. Forsetsetra 10.10. og 1 ind. ved Follebu kirke 12.10., **Gjøvik:** 1 ind. Breiskallen 07.10. og 1 ind. Stangstuguhøgda på Vardalsåsen 17.10., **Vestre Toten:** 1 ind. Trosterud 22.10., 1 ind. Kjelsrud på Reinsvoll 03.11., 1 ind. Sisselbergbukta på Eina 07.11. og 1 ind. Lønnbergvegen 13.11., **Lunner:** 1 ind. Grasbergstjern på Mylla 29.11. og 1 ind. Brattholtvika på Mylla 06.12., **Nordre Land:** 1 ind. Stumlia 27.10. og 1 ind. Nordrum i Nord-Torpa 24.11. og 29.11., **Sør-Aurdal:** 1 ind. Høvreslie 16.10. og 17.10., **Nord-Aurdal:** 1 ind. Liaberget naturreservat 08.10., **Vang:** 1 ind. Rogn 24.11.

Grønnspekk

Lesja: 1 ind. Bjorli 07.10. og 1 ind. Fetten 12.10., **Dovre:** 1 ind. Joramo 29.09. og 08.10., **Lom:** 1 ind. Staurust 15.11., **Sør-Fron:** 1 ind. Brennhaugen 04.10., 24.10., 22.11., 29.11. og 29.12., **Ringebu:** 1 ind. Gildesvollen 03.10., **Lillehammer:** 1 ind. Langmoen på Jørstadmoen 04.10., 1 ind. Bakke Gård 04.10., 1 ind. Avskåkån 11.10., 1 ind. Nedre Onsum 11.10., 1 ind. Skårsetlia 19.10., 1 ind. Strandheim 19.10., 1 ind. Lågendeltaet 24.10., 1 ind. Kvitmansberget 29.10., 1 ind. Besserudgrenda 20.11., 1 ind. Klopphaugkampen 05.11., 1 ind. ved Trangerud 13.11., 1 ind. Besserudgrenda 20.11. og 1 ind. sør for Sjøsetra 30.11., **Gjøvik:** 1 ind. Breiskallen 02.10., 03.10. og 1 ind. Napstad 27.11., **Østre Toten:** 1 ind. Dyrud 21.09., **Gran:** 1 ind. Moen skole 23.09., 1 ind. ved Skirstadtjernet 04.10., 1 ind. Sølvsberget 19.10., 05.11., 21.11., 24.11. og 22.12., 1 ind. Bleiken 04.11. og 19.11., 1 ind. ved Rækkentjern på Tingelstad 07.12. og 1 ind. ved Elgtjern på Tingelstad 11.12., **Nord-Aurdal:** 1 ind. Kilen ved Sæbufjorden 12.12., **Søndre/Nordre Land:** 1 ind. Dokkadeltaet 20.11., **Nordre Land:** 1 – 2 ind. Nordrum i Nord-Torpa følgende dager: 1 ind. 23.09., 2 ind. 26.09., 1 ind. 27.09., 04.10. - 06.10., 15.10. og 14.11. Videre 1 ind. ved Livatnet i Nord-Torpa 28.09., 1 ind. Søndre Åsen i Nord-Torpa 02.10., 1 ind. Øvrebygd i Nord-Torpa 23.10., 29.10., 30.10., 02.11. og 04.11. og 1 ind. Aust-Torpa 04.11., **Etnedal:** 1 ind. Granlund på Bruflat 25.09. og 02.10., **Nord-Aurdal:** 1 ind. Grandadn 03.10.

Dvergspett

Lesja: 2 ind. ved Lesjaskogsvatnet 03.11., **Dovre:** 1 ind. Fokstumyra 09.10. og 26.10. og 1 ind. ved Furuhaugli 15.11., **Ringebu:** 1 ind. Skrukkerud 20.11., **Lillehammer:** 1 ind. Svartevja i Lågendeltaet 24.10., **Østre Toten:** 1 ind. Gåstjernshøgda 17.10., **Gran:** 1 ind. Sølvsberget 24.11. og 1 ind. Elgtjern på Tingelstad 11.12., **Søndre Land:** 1 ind. Husodden 09.12. og 15.12., **Nordre Land:** 1 ind. Dokka 20.11., **Vestre Slidre:** 1 ind. Tindheimstølen 28.09.

Heiplierke

Vinterobservasjoner (fra 01.12.):

Nord-Aurdal: 1 ind. sett sammen med rødstrupe ved Dokkafjorden 12.12. (Fredrik Calmeyer).

Skjærpiplerke

Vestre Toten: 1 ind. Bjørnerudødegården 30.09. (Bjørn Harald Larsen).

Vintererle

Dovre: 1 ind. Øyan 27.10., **Lillehammer:** Hhv. 1 og 2 ind. Lågendeltaet 26.09. og 30.09. og 1 ind. ved Hunderfosdammen 25.12., **Gjøvik:** 1 ind. Vismunda ved Mjøsbruket 18.09., **Vestre Toten:** 1 ind. Blilisanden 23.09. og 8 ind. Einafjorden 24.09., **Østre Toten:** 1 ind. Båkinstrand 29.09. og 1 ind. Lenaelva ved Tollefsrud 29.09., **Søndre Land:** 1 ind. Fluberg fuglefredningsområde 01.10., **Etnedal:** 1 ind. Bruflat 17.10.

Linerle

Sein observasjon:

Nord-Aurdal: 1 ind. Fagernes 20.11.

Gjerdsmett

Vinterobservasjoner (fra 01.12.):

Dovre: 2 ind. Dombås 02.12. og 1 ind. Øyan 12.12., **Ringebu:** 1 ind. ved Fåvang kirke 19.12., **Lillehammer:** 1 ind. Balbergsøya i Lågendeltaet 02.12., **Vestre Toten:** 1 ind. Nesvika på Einafjorden 06.12., 1 ind. Engerstranda på Blilisanden 21.12., 1 ind. Blilisanden 22.12. og 31.12. og 1 ind. ved Bøvra i Bøverbru sentrum 23.12., **Østre Toten:** 1 ind. Kapp 10.12. – 15.12., 3 ind. Totenvika 20.12., 1 ind. ved Viken travbane 20.12., hhv. 3 og 1 ind. Krabysanden 20.12. og 25.12. og 1 ind. Båkinstranda på Kapp 21.12., **Gran:** 1 ind. ved Jarenvannet 02.12., 1 ind. Lysentrøa, Aschimlandet, 02.12., 1 ind. Ivstubekken 18.12. og 21.12., 1 ind. Hohlebrua på Tingelstad 15.12. og 1 ind. ved Grunningen på Tingelstadhøgda 23.12., **Vang:** 1 ind. ved Laglim 12.12. og 2 ind. Hagastronde 13.12.

Rødstrupe

Seine observasjoner/vinterfunn:

Øyer: 1 ind. foringsplass ved Ile i Sørbygda 20.11., 03.12., 04.12. og 09.12., **Lillehammer:** 1 ind. Pynten 11.12. og 1 ind. ved Kringsjø 25.12. og 28.12., **Østre Toten:** 1 ind. Totenvika 20.12. og 1 ind. Båkinstranda på Kapp 21.12., **Nord-Aurdal:** 1 ind. ved Dokkafjorden 12.12.

Svartrødstjert

Nordre Land: 1 ind. Vesleslåtte, Spåtind, 29.10. (Even Dehli).

Svarttrost

Vinterobservasjoner (fra 01.12.):

Dovre: 1 ind. Dombås 18.12., **Lillehammer:** 1 ind. ved Kringsjø 01.12., 08.12., 23.12., 25.12. og 28.12., **Etnedal:** 1 ind. Lundby 02.12.

Gråtrost

Vinterobservasjoner (fra 01.12.):

Dovre: 1 ind. Uleklev 17.12., **Ringebu:** 1 ind. Vesleøya i Fryadeltaet 19.12., **Lillehammer:** 1 ind. Bryggevegen/Berget 17.12. og 1 ind. ved Kringsjø 23.12. og 29.12., **Østre Toten:** 1 ind. Kapp 13.12., 21.12. og 31.12., **Gran:** 1 ind. Kjørkjetangen i Røykenvika 18.12., **Nord-Aurdal:** 1 ind. ved Sundvoll bru 12.12., **Vang:** 1 ind. ved Finset 13.12.

Munk

Seine observasjoner:

Lillehammer: Hhv. 1, 2, 1 og 1 ind. i hage ved Maihaugen 23.11., 24.11., 25.11. og 26.11., **Gran:** 1 ind. Sølvsberget Brandbukampen 26.11.

Gulbrynsanger

Sør-Fron: 1 ind. Brennhaugen i perioden 02.10. - 05.10. (Sigrid Øiumshaugen, Bjørn Roar Løkken og Mika Tomta), **Gran:** 1 ind. Brandbukampen 29.09. (Even Dehli), **Nord-Aurdal:** 1 ind. Steinde 04.10. (Rune Rødningen).

Foto ved: Sigrid Øiumshaugen

Varsler

Vågå: 1 ind. Kaldbakk 11.10., **Lillehammer:** 1 ind. Sjøseterlia 09.10., 1 ind. Lågendeltaet 31.10., 11.11., 14.11., 23.11. og 22.12. og 1 ind. Ullhammeren 19.12., **Gausdal:** 1 ind. Flaten ved Gausa 14.12. og 1 ind. Holthaugen 21.12., **Gjøvik:** 1 ind. Stangstuguhøgda på Vardalsåsen 03.10., 1 ind. Breiskallvegen 15.10. og 1 ind. Svennesvollene 08.11., **Vestre Toten:** 1 ind. Blilisanden 28.10. og 1 ind. Tune 23.12., **Østre Toten:** 1 ind. Brennsætersjøen 06.11., 1 ind. krysset Gjøvikvegen-Nordlivegen 18.11., 1 ind. ved Kloppen 20.12., 1 ind. Lenaelva ved Travbanen 20.12., 1 ind. Bjørklundsvegen ved Mjøsa 21.12. og 1 ind. ved Hersjøen 23.12., **Gran:** 1 ind. Heggen 28.11., **Nordre Land:** 1 ind. Dokkadeltaet 19.10. og 14.11., **Nord-Aurdal:** 1 ind. ved Ulnes bru 13.11., **Vestre Slidre:** 1 ind. Kringelhøvda øst 01.10. og 1 ind. Vistemyre 08.11.

Nøttekråke

Dovre: 1 ind. med fast tilhold på Dombås i perioden 09.11. - 18.12., **Lillehammer:** 1 ind. med fast tilhold ved Kringsjø i tidsrommet 22.09. – 11.10. og senere 1 – 2 ind. samme sted fram til 23.12. Videre 1 ind. Storsvea 09.10., 1 ind. Skårset/Sårsetlia 11.10., 19.10. og 14.11., 1 ind. Fåberg kirke 12.10., 1 ind. Kvitmansberget 29.10., 1 ind. ved Svartevja sør for Jørstadmoen 30.10. og 1 ind. Ringsvea 25.11., **Vestre Toten:** 1 ind. Lier, Børsvollen, 25.09., 28.09. og 05.10., **Østre Toten:** 2 ind. Kloppen 28.09., **Gran:** 1 ind. Brandbukampen 13.10., 1 ind. Sølvsberget 05.11., 21.11., 24.11., 06.12., 14.12. og 22.12., 1 ind. Grimsrud 06.11., 1 ind. Mjør 06.11. og 1 ind. Bleiken 19.11., **Lunner:** 1 ind. Kjekstad 07.10., **Jevnaker:** 1 ind. Velotjernet 07.10., **Nordre Land:** 1 ind. Nordrum i Nord-Torpa 05.10.

Kornkråke

Vestre Toten: 1 ind. Sisselbergbukta på Eina 26.09. og 13 ind. Nordre Teiterud 28.09., **Østre Toten:** 7 ind. Kapp 18.10., **Nordre Land:** 3 ind. Dokkadeltaet 19.10.

Stær

Seine observasjoner/vinterfunn:

Østre Toten: 1 ind. Kapp 27.11., **Gran:** 2 ind. Moen Skole 25.12.

Bokfink

Seine observasjoner/vinterfunn:

Dovre: 1 ind. Dombås 26.11. og 18.12., **Nordre Land:** 1 ind. Dokka 21.11., **Nord-Fron:** 1 hann på foringsplass i Sorperoa på Vinstra 11.12., **Nord-Aurdal:** 1 ind. Leira 24.12. og 1 ind. Marsteinhøgda 31.12.

Bjørkefink

Seine observasjoner/vinterfunn:

Dovre: 1 ind. Dombås 26.11. og 18.12.

Stillits

Dovre: 4 ind. Dombås 26.11., **Sel:** 5 ind. Storrustveien i Dalefeltet 21.11. og 1 ind. Hjellum 19.12., **Nord-Fron:** 2 ind. på foringsplass i Sorperoa på Vinstra 11.12., 7 ind. Bjørklivegen i Kvam 21.11., 1 ind. Høgmivegen i Sorperoa 29.11. og 2 ind. Kapellvegen på Sødorp 13.12., **Sør-Fron:** Hhv. 4 og 1 ind. Brennhaugen 13.12. og 30.12. og 1 ind. Hundorp 30.12., **Ringebu:** 2 ind. Gildesvollen 13.08., 23.11. og 06.12., **Øyer:** 1 – 11 ind. på foringsplass Ile gard i Sørbygda følgende dager: 4 ind. 14.10., 2 ind. 25.11., 5 ind. 30.11., 2 ind. 02.12., 1 ind. 08.12., 11 ind. 27.12. og 2 ind. 29.12., hhv. 2 og 5 ind. Granrudmoen 04.11. og 27.11. og 10 – 15 ind. ved Svegården i Sørbygda 09.11., **Lillehammer:** Hhv. 3 og 42 ind. Jørstadmovollene i Lågendeltaet 10.10. og 07.12., 1 ind. ved Nordre Jørstad 18.10., 31 ind. Weidemannsgt. 15.11., 1 ind. Korgen ved Lågendeltaet 09.11., 18 ind. ved Lillehammer Camping/ Lågendeltaet 06.12., 9 ind. Gamlevegen 07.12., 1 ind. Fåberg tettsted 19.12. og 7 ind. Vingnes 22.12., **Gausdal:** 3 ind. Holshagen i Follebu 25.12., **Gjøvik:** 3 ind. Rambekkvika 08.11.,

Vestre Toten: 2 ind. ved Einafjorden 03.10., **Østre Toten:** Hhv. 1, 15 og 7 ind. Totenvika 15.10., 17.10. og 06.11., 2 ind. Billitt 17.10., 41 ind. ved Balke kirke 22.10., 5 ind. Viken travbane på Balke 20.12., 2 ind. travbanen ved Lena 20.12., 2 ind. Hallingstad på Lena 20.12., 70 ind. Panengen 21.12., 10 ind. Veibyvika 21.12., 1 ind. Gåserud 21.12., 12 ind. Smeby 25.12. og 20 ind. Lenaelva ved Skreia 25.12., **Gran:** 10 ind. Vik, Gamkinn, 25.09., hhv. 5 og 2 ind. Røykenvika 23.10. og 18.12., 12 ind. Brandbukampen 31.10. og 1 ind. Moen Skole 03.12., **Jevnaker:** 2 ind. Jevnaker sentrum 24.10., **Søndre Land:** Hhv. 25 og 1 ind. Brattlandsbakken, Fluberg, 30.09. og 03.10., **Søndre/Nordre Land:** 2 ind. Dokkadeltaet 14.10., **Nordre Land:** Hhv. 2 og 1 ind. Nordrum i Nord-Torpa 05.10. og 14.10., 2 ind. Walhovd 17.10., 1 ind. Øvrebygd 23.10. og 05.11. og hhv. 7, 1, 14, 2 og 1 ind. Dokka 01.11., 20.11., 29.11., 15.12. og 20.12., **Vestre Slidre:** 6 ind. Rødningen 23.10., **Vang:** Hhv. 3 og 1 ind. Rogn gard 30.10. og 08.12.

Tornirisk

Østre Toten: 1 ind. Evenrudgutua på Kapp 26.09., 30.09. og 05.10.

Bergirisk

Gjøvik: 1 ind. Rambekkvika 23.12., **Østre Toten:** 20 ind. Hersjøsætra 14.10. og 2 ind. Langsletta 16.12., **Nordre Land:** 17 ind. Nordrum i Nord-Torpa 02.10.

Brunsisik

Lillehammer: 1 ind. Pynten i Nordre Ål 23.12.

Båndkorsnebb

Lillehammer: 1 ind. Sjøseterlia 07.10., **Gausdal:** 1 ind. Dokkfløyvatnet 27.11., **Nordre Land:** 1 ind. Slåtten sæter 08.11., 1 hann Høgkampflæene 08.11. og 6 ind. Lenningen 06.12., **Nord-Aurdal:** 3 ind. Tyrisholt 27.10.

Furukorsnebb

Østre Toten: 6 ind. Tallodden på Kapp 30.10., **Etnedal:** 1 ind. Juvkamsøyangen 08.11., **Nord-Aurdal:** 5 ind. Ølsjøen 30.10.

Konglebit

Lillehammer: 1 ind. Nevelåsen 28.09., **Østre Slidre:** 1 ind. Vangsjøen 08.11.

Kjernebiter

Sel: 1 ind. Storrustveien 22.10. og hhv. 1, 2, 2, 4 og 1 ind. Hjellum 30.10., 04.11., 10.11., 25.11. og 22.12., **Nord-Fron:** 1 ind. Sorperoa på Vinstra 18.10., **Ringebu:** Hhv. 2 og 4 ind. Gildesvollen 03.10. og 06.12., **Øyer:** 1 ind. Ile gard i Sørbygda 17.10., **Lillehammer:** 1 ind. Bakke Gård i Søre Ål 04.10., 1 ind. ved Maihaugen 16.10., 21.10. og 21.11. og 2 ind. Anne Mourudsvei 05.12. – 09.12., **Gjøvik:** 3 ind. Austeensvei i Gjøvik 06.10., **Østre Toten:** 1 – 2 ind. Evenrudgutua på Kapp følgende dager: 2 ind. 21.09. og 1 ind. 30.09., 05.10., 16.10. – 20.10., 25.10. og 13.12. Ellers 1 ind. Strandli 27.11., **Gran:** Hhv. 1 og 7 ind. Kjørkjetangen i Røykenvika 05.11. og 18.12.

Snøspurv:

Østre Toten: 1 ind. Kloppen 20.12.

Noen fugleobservasjoner om vinteren

Av Margaret M. Eggen (skrivestafetten)

Min interesse for fugler begynte allerede i barndommen. Vi bodde på landet i England og fugler var våre nærmeste naboer. Mens min søster gravde seg ned i historie med nesens alltid dypt i en eller annen bok, brukte jeg timevis med å sitte stille og speide etter fugler på fuglebrettet eller å rusle i åkrene og skogene omkring. Det var trygt for barn å gå alene den gang, tross i at London lå bare en times reise sør for oss. Åkrene var små med hekker og grøfter, hjem til milliarder av små skapninger og rikt med blomster. Nå er landskapet forvandlet til ensformet prærie, og gårdbrukere sliter med utarmet 'død' jord. Dette var i gang allerede i 1980-årene. Ikke forbausende at jeg var henrykt over naturen her når jeg kom til Norge.

I Espedalen hadde man både i pose og sekk, uberørt natur og hage- og jordbrukslandskap, vannet, skog og fjell. Alt kunne betraktes fra stuevindue. Ingen frosne fingrer om vinteren. For en luksus! Der lærte jeg mange, for meg nye fuglearter å kjenne og i løpet av de 32 årene jeg bodde der ble jeg kjent med hele 101 forskjellige arter, åkerrike inkludert! Men nå skal jeg prøve å holde meg til vinteren.

Jeg var vant med at småfuglene kunne føres med kakesmuler og noen frø, men etter hvert gikk det opp for meg at mye mer måtte til. Da satte jeg ut julenek og fett, nøtter og brød. Jeg kjøpte flere nek slik at det var nok til alle utover våren. Da kom gulspurven innom på vei nordover og etter et par år hadde vi hekkende gulspurv på garden igjen. En håpefull hann kom allerede tidlig i februar 2014 og måtte vente lenge før han fikk selskap. Men mat fikk han.

De store fuglene ble også forsynt med festmat i form av frossen sik fra Espedalsvannet. Vi begynte med storrusefisking og fiskeforedling i 1995 for å prøve å rette opp balansen i sjøen etter at sik hadde vært introdusert under nikkilverks-perioden. Ørreten hadde også gått sterkt tilbake. Mye sik ble frosset ned om sommeren. Det som ikke ble brukt innen en viss tid havnet opp som fuglemat. Ravnene, kråker, skjære og ørnene forsynte seg gledelig.

Andre rovfugler hadde vi også i dalen. Her sitter en ung hønehawk på en liten haug matavfall med klar beskjed: «Dette er mitt!» Bilde tatt gjennom teleskop.

Det var flere spurvehauker rundt oss. En høst klarte jeg å filme hele 4 stykker som ble ertet av flere skjære. En likte å sitte på taket til matbrettet utenfor kjøkkenvinduet. Tenkte den: «Hvis jeg sitter helt stille ser de ikke meg»?

Nøtteskrike dukket alltid opp når potetåkeren ble høstet. Jeg vasket de minste potetene og kastet de ut på plenen. Neste dag var alle borte. Fuglene hentet og lagret de på deres hemmelige gjemmesteder inntil de ble myke av frosten og karbohydrat ble forvandlet til sukker- en skikkelig viking gylde!

Ekorn gjorde kort prosess på peanøttposer så jeg hengte de opp på klessnoren der ekorn, trass i iherdige forsøk som trapesartist, ikke klarte å komme til. Men nøtteskrikene viste seg å være flinke til å rive opp peanøttposene slik at alle nøttene rant ut på bakken og ble lett tilgjengelige for både fugler og ekorn. Det var en dyr affære!

Det var mange småfugler hele vinteren. Dette førte til at litt «fugleinfluenza» kunne oppstå, selv om jeg prøvde å holde fôringsplassen så ren som mulig. Her er en gråsisik som viser tegn til infeksjon. - Han gikk det dårlig med.

En solskinnshistorie ble det for denne spurveuglen som prøvde å begå kamikaze ved å fly på et vindu. Etter en halvtime ble han like god og fløy av garde i full vigør.

«Takk for hjelpen!» sa han.

Alle bilder tatt med et enkelt fotoapparat: Panasonic DMC-FZ200.

Jens Petter Ous er utfordret, og tatt den.

Retur til NOF avd. Oppland, Postboks 87, 2601 Lillehammer

